

ТЕХНИЧКА ШКОЛА ПОЖЕГА

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ

2024/2025 – 2027/2028.

На седници Школског одбора одржаној 27.6.2024. усвојен је Школски програм за период 2024/2025 – 2027/2028. година. Деловодни број 320 од 27.6.2024.

Председник Школског одбора

Драган Вујовић

САДРЖАЈ

Уводни део	5
Основни подаци о школи	5
Начела школског програма	7
Полазне основе рада	8
1.ЦИЉЕВИ ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА	19
2.НАЗИВ, ВРСТА И ТРАЈАЊЕ СВИХ ПРОГРАМА ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА КОЈЕ ШКОЛА ОСТВАРУЈЕ И ЈЕЗИК НА КОМЕ СЕ ОСТВАРУЈЕ ПРОГРАМ.....	23
3. ОБАВЕЗНИ ПРЕДМЕТИ, ИЗБОРНИ ПРОГРАМИ И МОДУЛИ ПО ОБРАЗОВНИМ ПРОФИЛИМА И РАЗРЕДИМА.....	27
3.1 Техничар мехатронике.....	28
3.2 Техничар за компјутерско управљање (CNC) машина	31
3.3 Туристички техничар	35
3.4 Туристичко-хотелијерски техничар.....	37
3.5 Комерцијалиста	39
3.6 Финансијско – рачуноводствени техничар	41
3.7 Бравар-заваривач	43
3.8 Оператер машинске обраде резањем	44
3.9 Начин остваривања матурских испита	48
3.9.1 Техничар мехатронике	48
3.9.2 Техничар за компјутерско управљање (CNC) машина	51
3.9.3 Туристички техничар	55
3.9.4 Туристичко -хотелијерски техничар.....	59
3.9.5 Комерцијалиста.....	62
3.9.6 Финансијско – рачуноводствени техничар	66
3.10 Начин остваривања завршних испита	66
3.10.1 Бравар - заваривач	66
3.10.2 Оператер машинске обраде резањем	69
4.НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРИНЦИПА, ЦИЉЕВА И ИСХОДА ОБРАЗОВАЊА И СТАНДАРДА ПОСТИГНУЋА У ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОМ РАДУ	73
4.1 Општи стандарди постигнућа за крај општег средњег образовања и васпитања и средњег стручног образовања и васпитања у делу општеобразовних предмета.....	73
4.1.1 Српски језик и књижевност	73
4.1.2 Страни језик	76
4.1.3 Математика	78
4.1.4 Физика	80
4.1.6 Биологија	84
4.1.7 Географија.....	86

4.1.8 Историја.....	88
4.1.9 Хемија.....	90
4.2 Стандарди општих међупредметних компетенција за крај средњег образовања	93
1. Компетенција за целоживотно учење	94
2. Комуникација.....	94
3. Рад с подацима и информацијама	95
4. Дигитална компетенција	95
5. Решавање проблема.....	96
6. Сарадња	96
7. Одговорно учешће у демократском друштву	97
8. Одговоран однос према здрављу.....	98
9. Одговоран однос према околини	98
10. Естетичка компетенција.....	99
11. Предузимљивост и оријентација ка предузетништву	99
4.3 Начин остваривања принципа у образовно-васпитном раду	100
4.4 Начин остваривања циљева у образовно-васпитном раду	101
4.5 Начин остваривања исхода у образовно-васпитном раду	101
4.6 Начин остваривања стандарда постигнућа	102
4.7 Начин и поступак остваривања прописаних наставних планова и програма	102
4.8 Врсте активности у образовно-васпитном раду	103
4.9 Облици организације наставе на часу	103
4.10 Наставне методе	105
4.11 Наставна средства	106
4.12 Вредновање рада и напредовање ученика	107
4.13 Принципи оцењивања.....	107
4.14 Шта оцењујемо и како оцењујемо процесе и резултате учења	109
5.ОСТАЛИ ОБЛИЦИ ОБРАЗОВНО ВАСПИТНОГ РАДА	110
5.1 Програм допунског рада.....	110
5.2 Програм додатног рада.....	112
5.3 Програм припремног рада.....	114
6.ПРОГРАМ И АКТИВНОСТИ КОЈИМА СЕ РАЗВИЈАЈУ СПОСОБНОСТИ ЗА РЕШАВАЊЕ ПРОБЛЕМА, КОМУНИКАЦИЈА И ТИМСКИ РАД, САМОИНИЦИЈАТИВА И ПРЕДУЗЕТНИЧКИ ДУХ	114
7.ФАКУЛТАТИВНИ ВАННАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ, ЊИХОВИ ПРОГРАМСКИ САДРЖАЈИ И АКТИВНОСТИ КОЈИМА СЕ ОСТВАРУЈУ	115
8. НАЧИН ОСТВАРИВАЊА И ПРИЛАГОЂАВАЊА ПРОГРАМА ОБРАЗОВАЊА ОДРАСЛИХ, УЧЕНИКА СА ПОСЕБНИМ СПОСОБНОСТИМА	116
8.1 Ученици са посебним способностима	116
8.2 Програм за образовање одраслих	117
9.ПРОГРАМ КУЛТУРНИХ АКТИВНОСТИ ШКОЛЕ.....	119
10.ПРОГРАМ СЛОБОДНИХ АКТИВНОСТИ.....	119

10.1 Друштвено – користан рад	121
11.ПРОГРАМ КАРИЈЕРНОГ ВОЂЕЊА И САВЕТОВАЊА	122
12.ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ	126
13.ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ ОД НАСИЉА, ЗЛОСТАВЉАЊА, ЗАНЕМАРИВАЊА И ПРОГРАМИ ПРЕВЕНЦИЈЕ ДРУГИХ ОБЛИКА РИЗИЧНОГ ПОНАШАЊА.....	128
14.ПРОГРАМ ШКОЛСКОГ СПОРТА.....	136
15.ПРОГРАМ САРАДЊЕ СА ЛОКАЛНОМ САМОУПРАВОМ	137
16. ПРОГРАМ САРАДЊЕ СА ПОРОДИЦОМ.....	138
17.ПРОГРАМ ИЗЛЕТА И ЕКСКУРЗИЈА	140
17.1 Програм излета	140
17.2 Програм екскурзије	140
18.ПРОГРАМ БЕЗБЕДНОСТИ И ЗДРАВЉА НА РАДУ.....	144
19. ДРУГИ ПРОГРАМИ ОД ЗНАЧАЈА ЗА ШКОЛУ	146
19.1 Програм обезбеђивања квалитета развоја установе	146
19.2 Програм друштвених активности ученика	147
19.2.1 Програм одељењских заједница ученика	147
19.2.2 Програм Ученичког парламента	148
19.2.3 Програм рада одељењског старешине	148
19.3 Програм унапређивања сарадње са послодавцима у секторима којима припадају образовни профили средње стручне школе	150
19.4 Програм војне обуке	151
19.5 Програм једносменског обogaћеног рада	152
20. ПРОГРАМ ИЗРАДЕ ИОП-А	155
20.1 Испитивање детета уписаног у школу	155
20. 2 Прикупљање података и формирање документације о ученику	155
20.3 Педагошки профил ученика	155
20.4 Индивидуализован начин рада.....	156
20.5 Право на ИОП.....	157
20.6 Покретање иницијативе за утврђивање права на ИОП.....	157
20.7 Садржај ИОП-а.....	158
20.8 Врсте ИОП-а.....	159
20.9 Израда и доношење ИОП-а	159
2.10 Примена ИОП-а.....	159
2.11 Оцењивање ученика за које је израђен ИОП, полагање завршног испита.....	160
20.12 Вредновање и измена ИОП-а	160

Уводни део

Школски програм чине сви садржаји, процеси и активности који имају за циљ остваривање образовно-васпитних задатака и сврху да промовишу интелектуални, лични, друштвени и физички развој ученика. Школским програмом школа изражава своју аутономију и креативност у процесу планирања, програмирања и реализације учења и наставе, као и спремност да одговори на потребе ученика, родитеља и локалне заједнице, уз поштовање принципа и општих циљева и исход образовања и васпитања.

Школски програм представља спону између Оквира националног курикулума и свакодневне школске праксе, тј. осигурава да се у свакодневној школској пракси омогући извођење наставе и подстицање учења. Циљ образовања и васпитања је пун интелектуални, емоционални, социјални, морални и физички развој сваког ученика, у складу са узрастом, развојним потребама и интересовањима. Стога је концепција учења холистичка. Холистичка концепција учења одговара и развоју компетенција као оквира за функционално повезивање различитих врста и домена учења и знања.

У Школском програму Техничка школа је показала како планира да оствари :

- Приступ усмерен на подстицање и подршку у учењу,
- Положај ученика као субјекта процеса учења и развој саморегулисаног учења,
- Свој статус као центра учења и центра за учење,
- Наставу и учење који обезбеђују остваривање исхода и достизање стандарда, као и развој ученичких компетенција,
- Средину за учење у којој се учи кроз истраживања, пројекте учења, интеракцију и сарадњу,
- Међупредметни и интердисциплинарни приступ настави и учењу,
- Систематску употребу ИКТ и развој компетенција у новим видовима писмености,
- Једнакоправност и доступност квалитетног образовања и васпитања сваком детету, без икаквог облика дискриминације,
- Помоћ свим ученицима којима је потребна подршка у учењу као и подршку потребама и интересовањима ученика на која не може да се одговори у редовној настави,
- Праћење и оцењивање у функцији учења и развоја,
- Партнерство и ефикасну сарадњу са породицом и локалном средином,
- Друге важне активности на осигурању и унапређивању квалитета наставе и учења.

Школски програм доноси се на основу наставних планова и програма, односно програма одређених облика стручног усавршавања.

Основни подаци о школи

Техничка школа у Пожеги спада у једну од најстаријих васпитно-образовних институција у Западној Србији и чињеница да постоји и ради преко 120 година, представља истински вредан јубилеј, достојан сваке пажње и поштовања. Од првих оснивачких дана, те далеке 1902. године као *Женска раденичка школа*, континуирано је радила и трансформисала се до данашњих дана када је препознајемо као савремену просветно-образовно-васпитну институцију.

Женска „раденичка“ школа, касније „занатска“, „стручна“, „домаћичка“, па Занатско-трговачка школа, Школа ученика у привреди, Школа за квалификоване раднике, Образовни

центар, Средња машинска школа и на крају данашња Техничка школа, у преко 120 година континуираног рада, са малим прекидом у време Првог и Другог светског рата, успешно је одговарала потребама средине у оспособљавању и образовању кадрова у занатству, малој и великој привреди. Осим тога из њених клупа су, на даље школовање и усавршавање одлазили будући познати и признати стручњаци у техничким, економским и другим областима.

Одлуком о мрежи средњих школа (Сл.Гласник бр.7 од 25.01.1993. године) установљена је Машинска школа у Пожеги и утврђена њена делатност. Одлуком о изменама и допунама Одлуке о мрежи средњих школа у Републици Србији (Сл.Гласникбр.24/97) школа мења назив у Техничка школа Пожега 19. јуна 1997. године.

Школа је од Министарства просвете, науке и технолошког развоја добила одобрење за обављање проширене делатности–образовање одраслих (програме квалификација, преквалификација, доквалификација, унапређење постојећих и стицање нових компетенција, као и програме стручног оспособљавања, уважавајући потребе тржишта рада (решења бр. 022-05-148/94-03 од 01.10.2012. и 022-05-00148/94-03 од 29.5.2014.). Школа је поводом 110 година постојања урадила Монографију и организовала по први пут на нивоу свих средњих школа **научну конференцију са међународним учешћем** под називом: **Примена нових идеја и технологија у школском инжењерском образовању.**

У школи је као модерна визија развоја успостављена структура тимског рада, у коју су укључени сви наставници а која, уз свестрано залагање ученика и родитеља даје одличне резултате.

Резултати Техничке школе ипак говоре више од речи а то није остало непримећено и од других институција и социјалних партнера, који су имале увид у рад школе и доделили одређена признања:

- Светосавска награда - као круна свих успеха (2012.год.) за посебан допринос развоју образовања и васпитања у Републици Србији;
- Награда Општине Пожега „7. април“ - за развој образовања и промоцију општине;
- Повеља капетан Миша Анастасијевић- за сарадњу са привредом Златиборског округа и Републичка Повеља капетан Миша Анастасијевић за изванредну сарадњу школе са привредом
- Највећу оцену (4) при екстерном вредновању школе од стране Министарства просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије у школској 2012/2013 и у школској 2019 /2020.
- У школској 2022/23. школа добија признање за најбоље наставнике менторе из области машинства.
- У школској 2023/24. школа добија признање за најбоље наставнике менторе из области машинства.

МПНТР Републике Србије је у новембру 2018. прогласило школу за центар изврности у раду из подручја рада: машинство и обрада метала са циљем ширења идеја добре праксе и на друге школе. Желимо да и у наредним школским годинама будемо у врху нашег образовног школског система: по залагању у раду, по односу и васпитном раду са ученицима, по повезаности са привредом, по функционалним применљивим знањима који ученици стичу у нашој школи, по стручном усавршавању наставника, по континуираној набавци савремених наставних средстава.

Техничка школа у Пожеги данас има око 550 ученика и 60 наставника.

Школа обавља делатност средњег образовања и васпитања под називом: Техничка школа, под шифром **85.32**. Добијањем решења бр. 022-05-148/94-03 од 01.10.2012. и 022-05-00148/94-03 од 29.5.2014. о проширеној делатности образовања одраслих за стручне обуке из верификованих подручја рада у оквиру *Регионалног тренинг центра за континуирано образовање одраслих* - РТЦ за КОО, изводимо и програме обука према идентификованим потребама тржишта.

шифра делатности: **8532**

матични број: **07266642**

РИБ: **100863267**

Контакт:

Техничка школа, Пожега

Вука Караџића 6

e-mail: tehnickaskolapozega@gmail.com

www.tehnickaskolapozega.edu.rs

Начела школског програма

Сврха и циљеви образовања које дефинишу нови закони о образовању могу се постићи ако се образовни рад у школи организује тако да се највећи део учења одвија у школи, током часова и ваннаставних активности. То тражи да фокус буде на обезбеђивању учења и подржавању процеса учења, а не на настави у виду предавања предметних садржаја које ученик након лекције треба да усвоји негде друго, када наставник није и не може да буде присутан. Настава концентрисана на учење трансформише школе у центре учења и за учење, што им је главна сврха.

Школски програм се доноси на основу *Оквир националног курикулума – основа учења и наставе*, а развија се узимајући у обзир: конкретан план и програм сваке школе, циљеве образовања, дефинисане компетенције, стандарде и исходе са једне стране; специфичности саме школе (унутрашњи и спољашњи контекст), садашњи и жељени ниво развоја са друге стране.

Приликом израде Школског програма руководили смо се следећим начелима:

- Усмерености на процесе и исходе учења,
- Заснованости на стандардима уз систематско праћење и процењивање квалитета програма,
- Уважавање узрасних карактеристика у процесу стицања знања и вештина, формирања ставова и усвајања вредности код ученика,
- Хоризонталне и вертикалне повезаности у оквиру предмета и између различитих наставних предмета,
- Поштовања индивидуалних разлика међу ученицима у погледу начина учења и брзине напредовања, као и могућности личног избора у слободним активностима,
- Заснованости на партиципативним, кооперативним, активним и искуственим методама наставе и учења,
- Уважавања искуства, учења и знања која ученици стичу ван школе и њихово повезивање са садржајима наставе,
- Развијање позитивног односа ученика према школи и учењу, као и подстицања учениковог интересовања за учење и образовање у току целог живота,
- Коришћење позитивне повратне информације, похвале и награде као средства за мотивисање ученика,
- Уважавање узрасних карактеристика у процесу психофизичког развоја обезбеђивањем услова за живот и рад у школи.

Полазне основе рада

Полазне основе за израду Школског програма донете су на основу :

ЗАКОН О ОСНОВАМА СИСТЕМА ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА: 88/2017-3, 27/2018-3 (ДР. ЗАКОН), 27/2018-22 (ДР. ЗАКОН), 10/2019-5, 6/2020-20, 129/2021, 92/2023

Закон је ступио на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије”, односно 7. октобра 2017. године (види члан 210. Закона). Подзаконски акти донети до ступања на снагу овог закона примењују се ако нису у супротности са овим законом, до доношења нових подзаконских аката на основу овог закона (види члан 199. Закона). Престаје да важи одредба члана 41. став 1. тачка 3) Закона даном почетка рада Агенције за квалификације у складу са Законом о Националном оквиру квалификације („Службени гласник РС”, број 27/2018-3) (види члан 53. Закона – 27/2018-3). Престале су да важе одредбе члана 204. Закона даном ступања на снагу Закона о просветној инспекцији („Службени гласник РС”, број 27/2018), односно 14. априла 2018. године (види члан 23. Закона – 27/2018-22). Закон о изменама и допунама Закона о основама система образовања и васпитања („Службени гласник РС”, број 10/2019) ступио је на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије”, односно 23. фебруара 2019. године

(види члан 33. Закона – 10/2019-5). Закон о изменама и допунама Закона о основама система образовања и васпитања („Службени гласник РС“, број 6/2020) ступио је на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије“, односно 1. фебруара 2020. године. Министар ће донети подзаконске акте за спровођење овог закона у року од годину дана од дана ступања на снагу овог закона (види чл. 24. и 26. Закона – 6/2020-20). Закон о изменама и допунама Закона о основама система образовања и васпитања („Службени гласник РС“, број 129/2021) ступио је на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије“, односно 5. јануара 2022. године (види члан 55. Закона – 129/2021-9). Закон о изменама и допунама Закона о основама система образовања и васпитања („Службени гласник РС“, број 92/2023) ступио је на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије“, односно 4. новембра 2023. године (види члан 40. Закона – 92/2023-332).

1. Уредба о критеријумима за доношење акта о мрежи јавних средњих школа : 21/2018-9
2. Одлука о мрежи јавних средњих школа : 49/2018-3, 62/2018-5, 94/2018-4, 4/2023-4
3. Одлука о образовању Комисије за верску наставу у школи : 63/2023-41, 77/2023-5
4. Правилник о програму обуке и полагању испита за лиценцу за директора установе образовања и васпитања : 77/2024-50
5. Правилник о Протоколу поступања у установи у одговору на насиље, злостављање и занемаривање : 11/2024-75
6. Правилник о оцењивању ученика у средњем образовању и васпитању : 10/2024-57
7. Правилник о обављању друштвено-корисног, односно хуманитарног рада у установама образовања и васпитања : 10/2024-49
8. Правилник о остваривању образовно-васпитног рада у иностранству : 109/2023-3
9. Правилник о полагању испита за лиценцу за секретара установе образовања и васпитања : 96/2023-189
10. Правилник о стандардима компетенција секретара установе образовања и васпитања : 96/2023-187
11. Правилник о сталном стручном усавршавању и напредовању у звања наставника, васпитача и стручних сарадника : 109/2021-49
12. Правилник о посебном програму образовања и васпитања : 85/2021-98
13. Правилник о ресурсном центру : 80/2021-24
14. Правилник о испиту и стручном усавршавању просветних саветника : 14/2020-85, 141/2022-244
15. Правилник о стручно-педагошком надзору : 87/2019-263
16. Правилник о педагошком асистенту и андрагошком асистенту : 87/2019-258
17. Правилник о ближим условима у поступку доделе јединственог образовног броја : 81/2019-41
18. Правилник о Јединственом информационом систему просвете : 81/2019-37
19. Правилник о организацији и остваривању екскурзије у средњој школи : 30/2019-50
20. Правилник о модел установи : 10/2019-84
21. Правилник о вредновању квалитета рада установе : 10/2019-81, 77/2024-50
22. Правилник о додатној образовној, здравственој и социјалној подршци детету, ученику и одраслом : 80/2018-5
23. Правилник о ближим упутствима за утврђивање права на индивидуални образовни план, његову примену и вредновање : 74/2018-58
24. Правилник о општинском савету родитеља : 72/2018-620
25. Правилник о критеријумима и стандардима пружања додатне подршке у образовању деце, ученика и одраслих са сметњама у развоју и инвалидитетом у васпитној групи, односно другој школи и породици : 70/2018-30
26. Правилник о раду Посебне радне групе и радних подгрупа за праћење и контролу преузимања запослених са листе : 66/2018-38

27. Правилник о поступању установе у случају сумње или утврђеног дискриминаторног понашања и вређања угледа, части или достојанства личности : 65/2018-12
28. Правилник о садржају и обрасцу лиценце наставника, васпитача и стручних сарадника : 36/2018-39
29. Правилник о Националном оквиру образовања и васпитања : 98/2017-30
30. Упутство за израду акта којим установе образовања и васпитања прописују мере, начин и поступак заштите и безбедности деце и ученика : 67/2022-198
31. Правилник о критеријумима и стандардима за финансирање установе која обавља делатност средњег образовања и васпитања : 72/2015-48, 84/2015-99, 73/2016-19, 45/2018-39, 106/2020-41, 115/2020-69, 93/2022-18,71/2023-48
32. Правилник о општим стандардима постигнућа за крај општег средњег образовања и средњег стручног образовања у делу општеобразовних предмета : 117/2013-603
33. Правилник о Стандардима компетенција директора установа образовања и васпитања : 38/2013-50
34. Правилник о обрасцу легитимације просветног инспектора и просветног саветника : 70/2011-25, 69/2015-99,81/2015-70 (др. правилник)
Правилник престаје да важи у делу којим се уређује службена легитимација даном почетка примене Правилника о изгледу обрасца службене легитимације инспектора ("Службени гласник РС", број 81/2015), односно 30. априла 2016. године (види члан 4. Правилника - 81/2015-70).
35. Одлука о одређивању средњих школа од посебног интереса за Републику Србију : 42/2007-3
36. Правилник о дозволи за рад наставника, васпитача и стручних сарадника : 22/2005-4, 51/2008-17, 88/2015-11,105/2015-31, 48/2016-27, 9/2022-76
37. Правилник о ближим критеријумима за препознавање облика дискриминације од стране запосленог, детета, ученика или трећег лица у установи образовања и васпитања : 22/2016-49
38. Правилник о календару образовно-васпитног рада средњих школа за школску 2024/2025. годину
39. Правилник о стандардима квалитета рада установе: 14/2018-16, 1/2024
40. Правилник о Програму стручне матуре и завршног испита: 1/2018-367
41. Правилник о степену и врсти образовања наставника из општеобразовних предмета, стручних сарадника и васпитача у стручним школама 4/2022-12, 14/2022-7, 15/2022-4
42. Правилник о програму свих облика рада стручних сарадника 5/2012 и 6/2021-др.правилник
43. Правилник о Програму огледа за развијање средњих стручних школа као регионалних центара компетенција: 6/2011-1
44. Правилник о реализацији практичне наставе и професионалне праксе: 112/2020-3
45. Правилник о упису ученика у средњу школу: 23/2023, 34/2023, 26/2024,7/2024, 101/2024
46. Правилник о јавним исправама које издаје средња школа: 102/2022, 34/2023
47. Правилник о евиденцији у средњој школи: 102/2022
- ЗАКОН О ОБРАЗОВАЊУ ОДРАСЛИХ:** 55/2013-27, 88/2017-3 (ДР. ЗАКОН), 27/2018-3 (ДР. ЗАКОН), 6/2020-3 (ДР. ЗАКОН)
1. Одлука о утврђивању Годишњег плана образовања одраслих у Републици Србији за 2024. годину : 31/2024-94

2. Правилник о врсти, називу и садржају образаца и начину вођења евиденција и називу, садржају и изгледу образаца јавних исправа и уверења у образовању одраслих : 89/2015-297, 102/2015-64, 102/2022-551
3. Правилник о ближим условима у погледу програма, кадра, простора, опреме и наставних средстава за стицање статуса јавно признатог организатора активности образовања одраслих: 89/2015-29
4. Правилник о условима у погледу простора, опреме, наставних средстава и степена и врсте образовања наставника и андрагошких асистената за остваривање наставног плана и програма основног образовања одраслих : 13/2013-122, 18/2013-7
5. Правилник о програму огледа обука одраслих : 2/2009-1

ЗАКОН О НАЦИОНАЛНОМ ОКВИРУ КВАЛИФИКАЦИЈА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ:

27/2018, 6/2020 , 129/2021 (ДР. ЗАКОН), 76/2023-19

1. Правилник о стандардима за самовредновање и спољашње вредновање квалитета рада јавно признатог организатора активности образовања одраслих : 27/2022-110
2. Правилник о ближим условима у погледу програма, кадра, простора, опреме и наставних средстава за стицање статуса јавно признатог организатора активности образовања одраслих : 130/2021-146
3. Правилник о садржају и начину вођења Регистра Националног оквира квалификација Републике Србије : 159/2020-80, 46/2022-31
4. Правилник о систему за разврставање и шифрирање квалификација у Националном оквиру квалификација Републике Србије : 159/2020-77
5. Правилник о методологији за развој стандарда квалификација : 156/2020-75
6. Правилник о стандардима и начину спровођења поступка признавања претходног учења : 148/2020-183
7. Правилник о садржају и изгледу обрасца иницијативе за развијање и усвајање стандарда квалификације : 53/2020-5
8. Правилник о стандардима услуга каријерног вођења и саветовања : 43/2019-11

УЏБЕНИЦИ

Закон о уџбеницима : 27/2018-13, 92/2023-336

Закон је ступио на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије”, односно 14. априла 2018. године (види члан 48. Закона).

Закон о изменама и допунама Закона о уџбеницима („Службени гласник РС“, број 92/2023) ступио је на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије”, односно 4. новембра 2023. године. Јавни издавач расписаће јавни позив за избор ауторског тима за припрему националне читанке у року од 15 дана од дана ступања на снагу овог закона. Коришћење националне читанке у основним и средњим школама почеће од школске 2024/2025. године (види чл. 15. и 16. Закона – 92/2023-336).

Каталог уџбеника на језицима националних мањина за предшколску установу, основну и средњу школу за школску 2024/2025. годину: 3/2022-55

Допуна каталога уџбеника за први, други, трећи и четврти разред средње школе – гимназије и средње стручне школе („Службени гласник РС – Просветни гласник“ бр. 2/20, 3/20, 15/20, 2/21, 4/21, 11/21, 02/22, 10/22, 2/23 и 5/23).

Машинство и обрада метала

1. Правилник о степену и врсти образовања наставника и помоћних наставника у стручним школама у подручју рада Машинство и обрада метала : 14/2023-231

2. Правилник о плану и програму наставе и учења стручних предмета средњег стручног образовања у подручју рада Машинство и обрада метала : 9/2020-1, 13/2020-270, 12/2021-165, 2/2022-155, 8/2022-272, 8/2023-4, 5/2024-2, 9/2024-19, 13/2024-509

3. Правилник о плану и програму наставе и учења општеобразовних предмета средњег стручног образовања и васпитања у подручју рада Машинство и обрада метала : 6/2018-1, 13/2020-1, 12/2021-1, 2/2022-1, 8/2022-130, 10/2022-1 (др. правилник), 7/2023-3 (др. правилник), 8/2023-1, 9/2024-1, 13/2024-506

4. Правилник о ближим условима у погледу простора, опреме и наставних средстава за остваривање наставних планова и програма образовања и васпитања за стручне предмете за образовне профиле у трогодишњем и четворогодишњем трајању у стручним школама у подручју рада Машинство и обрада метала : 17/2015-71, 7/2016-5, 4/2017-661, 5/2017-447, 11/2017-196, 4/2018-6, 13/2018-73, 3/2022-1, 10/2022-522, 3/2023-13

5. Правилник о наставном плану и програму општеобразовних предмета средњег стручног образовања у подручју рада Машинство и обрада метала : 6/2014-296, 11/2015-497, 1/2016-1, 2/2016-5, 10/2016-2, 11/2016-552 (др. правилник), 4/2017-1, 5/2017-926, 1/2018-140, 13/2018-6 (др. правилник), 13/2020-1 (др. правилник), 10/2022-1 (др. правилник), 7/2023-3 (др. правилник), 9/2024-1 (др. правилник)

Даном ступања на снагу Правилника о измени Правилника о плану и програму образовања и васпитања за заједничке предмете у стручним и уметничким школама, односно 3. септембра 2016. године, престаје да важи наставни програм предмета Рачунарство и информатика за образовне профиле у трогодишњем и четворогодишњем трајању који према наставном плану и програму наставни предмет Рачунарство и информатика имају само у првом разреду 2 часа недељно (види члан 2. Правилника - 11/2016-552).

Престао је да важи наставни програм предмета Српски као нематерњи језик за образовне профиле у трогодишњем и четворогодишњем трајању, објављен у овом Правилнику, даном ступања на снагу Правилника о изменама Правилника о плану и програму образовања и васпитања за заједничке предмете у стручним и уметничким школама („Службени гласник РС – Просветни гласник“, број 13/2018), односно 25. јула 2018. године (види члан 2. Правилника – 13/2018-6). Правилник је престао да важи у делу који се односи на наставни план и наставни програм општеобразовних предмета за образовни профил индустријски механичар даном почетка примене Правилника о допунама Правилника о плану и програму наставе и учења општеобразовних предмета средњег стручног образовања у подручју рада Машинство и обрада метала ("Службени гласник РС - Просветни гласник"), односно од школске 2020/2021. године (види члан 3. Правилника - 13/2020-1). Престао је да важи наставни програм предмета Рачунарство и информатика за образовне профиле у трогодишњем и четворогодишњем трајању који се изучава само у првом разреду 2 часа недељно ступањем на снагу Правилника о измени Правилника о плану и програму образовања и васпитања за заједничке предмете у стручним и уметничким школама („Службени гласник РС – Просветни гласник“, број 10/2022), односно 31. августа 2022. године (види члан 2. Правилника – 10/2022-1).

Правилник је престао да важи у делу који се односи на програм општеобразовних предмета, даном почетка примене Правилника о програму наставе и учења општеобразовних предмета у стручним школама ("Службени гласник РС – Просветни гласник", број 7/2023) односно 1. септембра 2023. године (види члан 3. Правилника – 7/2023-3).

Правилник је престао да важи у делу који се односи на наставне планове и наставне програме за образовне профиле бравар-заваривач, авио-техничар за електронску опрему ваздухоплова, авио-техничар за електро опрему ваздухоплова и авио-техничар за ваздухоплов и мотор, даном почетка примене Правилника о допунама Правилника о плану и програму наставе и учења општеобразовних предмета средњег стручног образовања и васпитања у подручју рада Машинство и обрада метала ("Службени гласник РС – Просветни гласник", број 9/2024) (види члан 3. Правилника – 9/2024-1).

6. Правилник о наставном плану и програму стручних предмета средњег стручног образовања у подручју рада Машинство и обрада метала : 6/2014-1, 11/2015-1, 1/2016-147, 5/2016-1, 10/2016-5, 13/2016-8 , 4/2017-325, 4/2017-593, 1/2018-296, 4/2018-1, 2/2020-23, 5/2020-1, 13/2020-270 (др. правилник), 3/2021-38, 12/2021-248, 2/2022-153, 8/2022-272 (др. правилник), 8/2023-4 (др. правилник), 10/2023-196, 9/2024-19 (др. правилник)

7. Правилник о наставном плану и програму огледа за образовни профил ливац – калупар : 8/2010-108, 10/2023-411 (др. правилник), 10/2023-415 (др. правилник)

Правилник је престао да важи у делу који се односи на наставни план и програм општеобразовних и стручних предмета за образовни профил ливац – калупар даном почетка примене Правилника о допунама Правилника о плану и програму наставе и учења општеобразовних предмета средњег стручног образовања у подручју рада Геологија, рударство и металургија и Правилника о допунама Правилника о плану и програму наставе и учења стручних предмета средњег стручног образовања и васпитања у подручју рада Геологија, рударство и металургија („Службени гласник РС – Просветни гласник“, број 10/2023), односно од школске 2023/2024. године (види члан 4. Правилника – 10/2023-411 и члан 3. Правилника – 10/2023-415).

8. Правилник о наставном плану и програму огледа за образовни профил машински техничар за репаратуру : 4/2008-3, 1/2016-1 (др. правилник), 1/2016-147 (др. правилник)

Правилник је престао да важи у делу који се односи на наставни план и програм општеобразовних предмета даном ступања на снагу Правилника о наставном плану и програму општеобразовних предмета средњег стручног образовања у подручју рада Машинство и обрада метала ("Службени гласник РС - Просветни гласник", број 1/2016), односно 26. фебруара 2016. године (види члан 2. Правилника - 1/2016-1).

Правилник је престао да важи у делу који се односи на наставни план и програм стручних предмета даном ступања на снагу Правилника о допуни Правилника о наставном плану и програму стручних предмета средњег стручног образовања у подручју рада Машинство и обрада метала ("Службени гласник РС - Просветни гласник", број 1/2016), односно 26. фебруара 2016. године (види члан 2. Правилника - 1/2016-147).

9. Правилник о програму обуке у подручју рада машинство и обрада метала – оглед : 3/2007-2

10. Правилник о наставном плану и програму огледа за образовни профил оператер машинске обраде : 17/2004-1, 11/2005-95, 8/2006-5

11. Правилник о наставном плану и програму за стицање специјалистичког образовања у једногодишњем трајању у стручној школи за образовне профиле у подручју рада машинство и обрада метала : 7/1997-1, 10/2009-58

12. Правилник о наставном плану и програму за стицање образовања у двогодишњем трајању у стручној школи за подручје рада машинство и обрада метала : 14/1993-1

13. Правилник о наставном плану и програму за стицање образовања у трогодишњем и четворогодишњем трајању у стручној школи за подручје рада Машинство и обрада метала : 3/1993-1, 1/1994-11, 3/1995-1, 1/1996-1, 8/1996-7, 5/1997-1, 20/1997-6, 6/1998-1, 8/1998-21, 3/1999-1, 1/2001-3, 9/2002-1, 9/2003-3, 22/2004-2, 1/2005-93, 7/2005-41, 12/2006-6, 9/2013-1, 11/2013-145, 14/2013-3, 11/2015-1 (др. правилник), 11/2015-497 (др. правилник), 21/2015-30, 1/2016-1 (др. правилник), 1/2016-147 (др. правилник), 6/2018 (др. правилник), 12/2021-1 (др. правилник), 12/2021-165 (др. правилник), 2/2022-155 (др. правилник), 8/2022-130 (др. правилник), 8/2022-272 (др. правилник), 4/2023-3, 9/2024-1 (др. правилник), 9/2024-19 (др. правилник)

Правилник је престао да важи у делу који се односи на општеобразовне предмете за образовне профиле авио-техничар и мехатроничар за транспортне системе аеродрома даном почетка примене Правилника о допунама Правилника о наставном плану и програму општеобразовних предмета средњег стручног образовања у подручју рада машинство и обрада метала ("Службени гласник РС - Просветни гласник", број 1/2015), односно почев од школске 2016/2017. године (види члан 4. Правилника - 11/2015-1).

Правилник престаје да важи у делу који се односи на стручне предмете за образовне профиле авио-техничар и мехатроничар за транспортне системе аеродрома даном почетка примене Правилника о допунама Правилника о наставном плану и програму стручних предмета средњег стручног образовања у подручју рада машинство и обрада метала („Службени гласник РС – Просветни гласник”, број 11/2015), односно почев од школске 2016/2017. године (види члан 4. Правилника – 11/2015-497).

Правилник о изменама Правилник о наставном плану и програму за стицање образовања у трогодишњем и четворогодишњем трајању у стручној школи за подручје рада Машинство и обрада метала ("Службени гласник РС - Просветни гласник", број 21/2015) примењује се почев од школске 2016/17 године (види члан 2. Правилника - 21/2015-30).

Правилник је престао да важи у делу који се односи на наставни план и програм општеобразовних предмета за образовни профил машински техничар за репаратуру даном ступања на снагу Правилника о допуни Правилника о наставном плану и програму општеобразовних предмета средњег стручног образовања у подручју рада Машинство и обрада метала ("Службени гласник РС - Просветни гласник", број 1/2016), односно 26. фебруара 2016. године (види члан 2. Правилника - 1/2016-1).

Правилник је престао да важи у делу који се односи на наставни план и програм стручних предмета за образовни профил машински техничар за репаратуру даном ступања на снагу Правилника о допуни Правилника о наставном плану и програму стручних предмета средњег стручног образовања ("Службени гласник РС - Просветни гласник", број 1/2016), односно 26. фебруара 2016. године (види члан 2. Правилника - 1/2016-147).

Правилник је престао да важи у делу који се односи на наставни план и наставни програм општеобразовних и стручних предмета за образовни профил машински техничар за компјутерско конструисање даном ступања на снагу Правилник о допуни Правилника о плану и програму наставе и учења општеобразовних предмета средњег стручног образовања у подручју рада Машинство и обрада метала и Правилника о допуни Правилника о наставном плану и програму стручних предмета средњег стручног образовања у подручју рада Машинство и обрада метала ("Службени гласник РС - Просветни гласник", број 12/2021), односно 3. септембра 2021. године (види члан 2. Правилника – 12/2021-1 и члан 3. Правилника – 12/2021-165).

Правилник престаје да важи у делу који се односи на наставни план и наставни програм стручних предмета за образовни профил техничар за роботiku даном почетка примене Правилника о допунама Правилника о плану и програму наставе и учења стручних предмета средњег стручног образовања у подручју рада Машинство и обрада

метала („Службени гласник РС – Просветни гласник”, број 2/2022), односно почев од школске 2022/2023. године (види члан 4. Правилника – 2/2022-155).

Правилник је престао да важи у делу који се односи на наставне планове и наставне програме за образовне профиле механичар грејне и расхладне технике, машински техничар моторних возила, механичар оптике и техничар оптике, даном почетка примене Правилника о допунама Правилника о плану и програму наставе и учења стручних предмета средњег стручног образовања и васпитања у подручју рада Машинство и обрада метала и Правилника о допунама Правилника о плану и програму наставе и учења општеобразовних предмета средњег стручног образовања и васпитања у подручју рада Машинство и обрада метала, објављеним у "Службеном гласнику РС - Просветни гласник", број 9/2024.

Трговина, угоститељство и туризам

1. Правилник о степену и врсти образовања наставника и помоћних наставника у стручним школама у подручју рада Трговина, угоститељство и туризам : 14/2023-154

2. Правилник о плану и програму наставе и учења стручних предмета средњег стручног образовања у подручју рада Трговина, угоститељство и туризам : 10/2020-1, 14/2020-70, 13/2021-334, 2/2022-564, 11/2022-365, 8/2023-239, 14/2023-139

Престао је да важи у делу који се односи на план и програм наставе и учења стручних предмета за образовни профил туристичко-хотелијерски техничар даном ступања на снагу Правилника о изменама и допунама Правилника о плану и програму наставе и учења стручних предмета средњег стручног образовања и васпитања у подручју рада Трговина, угоститељство и туризам („Службени гласник РС – Просветни гласник“, број 11/2022), односно 14. августа 2022. године (види члан 2. Правилника – 11/2022- 365). Правилник о измени и допуни Правилника о плану и програму наставе и учења стручних предмета средњег стручног образовања и васпитања у подручју рада Трговина, угоститељство и туризам („Службени гласник РС – Просветни гласник“, број 8/2023) ступа на снагу наредног дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије – Просветном гласнику”, односно 25. августа 2023. године, а примењује се од школске 2023/2024. године (види члан 4. Правилника – 8/2023-239).

3. Правилник о плану и програму наставе и учења општеобразовних предмета средњег стручног образовања и васпитања у подручју рада Трговина, угоститељство и туризам : 6/2018-381, 13/2021-1, 10/2022-1 (др. правилник), 11/2022-1, 7/2023- 3 (др. правилник), 8/2023-235

Престао је да важи наставни програм предмета Рачунарство и информатика за образовне профиле у трогодишњем и четворогодишњем трајању који се изучава само у првом разреду 2 часа недељно ступањем на снагу Правилника о измени Правилника плану и програму образовања и васпитања за заједничке предмете у стручним и уметничким школама („Службени гласник РС – Просветни гласник“, број 10/2022), односно 31. августа 2022. године (види члан 2. Правилника – 10/2022-1).

Престао је да важи наставни програм делу који се односи на план и програм наставе и учења општеобразовних предмета за образовни профил туристичко-хотелијерски техничар ступањем на снагу Правилника о допунама Правилника о плану и програму наставе и учења општеобразовних предмета средњег стручног образовања у подручју

рада Трговина, угоститељство и туризам („Службени гласник РС – Просветни гласник“, број 11/2022), односно 14. августа 2022. године (види члан 2. Правилника – 11/2022-1). Правилник је престао да важи у делу који се односи на програм општеобразовних предмета, даном почетка примене Правилника о програму наставе и учења општеобразовних предмета у стручним школама ("Службени гласник РС – Просветни гласник", број 7/2023) односно 1. септембра 2023 године (види члан 3. Правилника – 7/2023-3).

Правилник о допуни Правилника о плану и програму наставе и учења општеобразовних предмета средњег стручног образовања и васпитања у подручју рада Трговина, угоститељство и туризам ("Службени гласник РС - Просветни гласник", број 8/2023) ступио је на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије – Просветном гласнику”, односно 1. септембра 2023. године, а примењује се од школске 2023/2024. године (види члан 4. Правилника - 8/2023-235).

4. Правилник о ближим условима у погледу простора, опреме и наставних средстава за остваривање наставних планова и програма образовања и васпитања за стручне предмете за образовне профиле у трогодишњем и четворогодишњем трајању у стручним школама у подручју рада Трговина, угоститељство и туризам : 16/2015-94, 14/2020-192, 3/2022-14, 11/2022-633, 14/2023-343

5. Правилник о наставном плану и програму општеобразовних предмета средњег стручног образовања у подручју рада Трговина, угоститељство и туризам : 8/2014-290, 11/2016-552 (др. правилник), 6/2018-381 (др. правилник), 13/2018-6 (др. правилник)

Даном ступања на снагу Правилника о измени Правилника о плану и програму образовања и васпитања за заједничке предмете у стручним и уметничким школама, односно 3. септембра 2016. године, престаје да важи наставни програм предмета Рачунарство и информатика за образовне профиле у трогодишњем и четворогодишњем трајању који према наставном плану и програму наставни предмет Рачунарство и информатика имају само у првом разреду 2 часа недељно (види члан 2. Правилника - 11/2016-552).

Правилник је престао да важи, у делу који се односи на наставни план и наставни програм општеобразовних предмета за образовни профил туристички техничар, даном ступања на снагу Правилника о плану и програму наставе и учења општеобразовних предмета средњег стручног образовања и васпитања у подручју рада Трговина, угоститељство и туризам ("Службени гласник РС – Приосветни гласник", број 6/2018), односно 9. јуна 2018. године (види члан 4. Правилника – 6/2018-381).

Престао је да важи наставни програм предмета Српски као нематерњи језик за образовне профиле у трогодишњем и четворогодишњем трајању, објављен у овом Правилнику, даном ступања на снагу Правилника о изменама Правилника о плану и програму образовања и васпитања за заједничке предмете у стручним и уметничким школама („Службени гласник РС – Просветни гласник“, број 13/2018), односно 25. јула 2018. године (види члан 2. Правилника – 13/2018-6).

6. Правилник о наставном плану и програму стручних предмета средњег стручног образовања у подручју рада Трговина, угоститељство и туризам : 8/2014-1, 2/2018-4, 6/2018-593 (др. правилник)

Правилник је престао да важи, у делу који се односи на наставни план и наставни програм стручних предмета за образовни профил туристички техничар, даном ступања на снагу Правилника о плану и програму наставе и учења стручних предмета средњег стручног образовања у подручју рада Трговина, угоститељство и туризам ("Службени гласник РС – Приосветни гласник“, број 6/2018), односно 9. јуна 2018. године (види члан 2. Правилника – 6/2018-593).

7. Правилник о наставном плану и програму средњег стручног образовања у подручју рада трговина, угоститељство и туризам : 10/2012-1, 1/2013-1 (исправка), 17/2013-1 (исправка), 1/2015-1, 10/2020-1 (др. правилник), 10/2022-1 (др. правилник)

Правилник је престао да важи, у делу који се односи на наставни план и наставни програм стручних предмета за образовне профиле кувар, конобар и посластичар, даном почетка примене Правилника о плану и програму наставе и учења стручних предмета средњег стручног образовања у подручју рада Трговина, угоститељство и туризам ("Службени гласник РС - Просветни гласник", број 10/2020) (види члан 2. Правилника - 10/2020-1).

Престао је да важи наставни програм предмета Рачунарство и информатика за образовне профиле у трогодишњем и четворогодишњем трајању који се изучава само у првом разреду 2 часа недељно ступањем на снагу Правилника о измени Правилника о плану и програму образовања и васпитања за заједничке предмете у стручним и уметничким школама („Службени гласник РС – Просветни гласник“, број 10/2022), односно 31. августа 2022. године (види члан 2. Правилника – 10/2022-1).

8. Правилник о наставном плану и програму огледа за образовни профил туристички техничар : 11/2007-1, 3/2010-9, 5/2011-130, 8/2014-1 (др. правилник), 8/2014-290 (др. правилник)

Правилник је престао да важи, у делу који се односи на наставни план и програм стручних предмета, даном ступања на снагу Правилника о наставном плану и програму стручних предмета средњег стручног образовања у подручју рада Трговина, угоститељство и туризам ("Службени гласник РС - Просветни гласник", број 8/2014), односно 23. августа 2014. године (види члан 2. Правилника - 8/2014-1).

Правилник је престао да важи, у делу који се односи на наставни план и програм општеобразовних предмета, даном ступања на снагу Правилник о наставном плану и програму општеобразовних предмета средњег стручног образовања у подручју рада Трговина, угоститељство и туризам ("Службени гласник РС - Просветни гласник", број 8/2014), односно 23. августа 2014. године (види члан 4. Правилника - 8/2014-290).

9. Правилник о наставном плану и програму за стицање специјалистичког образовања у једногодишњем трајању у стручној школи за образовне профиле у подручју рада трговина, угоститељство и туризам – област трговина : 6/1997-29

10. Правилник о наставном плану и програму за стицање специјалистичког образовања у једногодишњем трајању у стручној школи за образовне профиле у подручју рада трговина, угоститељство и туризам – област угоститељство и туризам : 6/1997-1

11. Правилник о наставном плану и програму за стицање образовања у трогодишњем и четворогодишњем трајању у стручној школи за подручје рада трговина, угоститељство и туризам : 15/1993-1, 20/1993-1, 6/1995-24, 7/1996-6, 11/2002-1, 11/2004-5, 11/2006-23, 8/2009-24, 10/2012-1 (др. правилник), 8/2013-13, 11/2013-191, 14/2013-5, 16/2013-1 (др.

правилник), 8/2014-1 (др. правилник), 8/2014-290 (др. правилник), 13/2021-1 (др. правилник), 13/2021-334 (др. правилник), 11/2022-1 (др. правилник), 11/2022-365 (др. правилник)

Правилник је престао да важи, у делу који се односи на наставни план и програм стручних предмета за образовни профил туристички техничар, даном ступања на снагу Правилника о наставном плану и програму стручних предмета средњег стручног образовања у подручју рада Трговина, угоститељство и туризам ("Службени гласник РС - Просветни гласник", број 8/2014), односно 23. августа 2014. године (види члан 2. Правилника - 8/2014-1).

Правилник је престао да важи, у делу који се односи на наставни план и програм општеобразовних предмета за образовни профил туристички техничар, даном ступања на снагу Правилника о наставном плану и програму општеобразовних предмета средњег стручног образовања у подручју рада Трговина, угоститељство и туризам ("Службени гласник РС - Просветни гласник", број 8/2014), односно 23. августа 2014. године (види члан 4. Правилника - 8/2014-290).

Економија, право и администарција

1. Правилник о степену и врсти образовања наставника и помоћних наставника у стручним школама у подручју рада Економија, право и администрација : 14/2023-224

2. Правилник о плану и програму наставе и учења општеобразовних предмета средњег стручног образовања и васпитања у подручју рада Економија, право и администрација : 6/2019-1, 9/2019-3, 2/2022-423, 10/2022-1 (др. правилник), 7/2023-3 (др. правилник), 8/2023-75, 13/2024-1

Правилник о допунама Правилника о плану и програму наставе и учења општеобразовних предмета средњег стручног образовања у подручју рада Економија, право и администрација ("Службени гласник РС - Просветни гласник", број 9/2019) ступио је на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије – Просветном гласнику”, односно 2. августа 2019. године, а примењује се од школске 2019/2020. године (види члан 4. Правилника - 9/2019-3).

Правилник о допунама Правилника о плану и програму наставе и учења општеобразовних предмета средњег стручног образовања у подручју рада Економија, право и администрација ("Службени гласник РС - Просветни гласник", број 2/2022) ступио је на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије – Просветном гласнику”, односно 25. марта 2022. године, а примењује се од школске 2022/2023. године (види члан 4. Правилника - 2/2022-423).

Престао је да важи наставни програм предмета Рачунарство и информатика за образовне профиле у трогодишњем и четворогодишњем трајању који се изучава само у првом разреду 2 часа недељно ступањем на снагу Правилника о измени Правилника плану и програму образовања и васпитања за заједничке предмете у стручним и уметничким школама („Службени гласник РС – Просветни гласник“, број 10/2022), односно 31. августа 2022. године (види члан 2. Правилника – 10/2022-1).

Правилник је престао је да важи у делу који се односи на програм општеобразовних предмета, даном почетка примене Правилника о програму наставе и учења општеобразовних предмета у стручним школама ("Службени гласник РС – Просветни гласник", број 7/2023), односно 1. септембра 2023 године (види члан 3. Правилника – 7/2023-3).

Правилник о изменама Правилника о плану и програму наставе и учења општеобразовних предмета средњег стручног образовања и васпитања у подручју рада Економија, право и администрација ("Службени гласник РС - Просветни гласник", број 8/2023) ступио је на снагу наредног дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије – Просветном гласнику”, односно 25. августа 2023. године, а примењује се од школске 2023/2024. године (види члан 4. Правилника – 8/2023-75).

3. Правилник о плану и програму наставе и учења стручних предмета средњег стручног образовања и васпитања у подручју рада Економија, право и администрација : 6/2019-85, 9/2019-83, 2/2022-507, 3/2023-9, 8/2023-81, 13/2024-4

Правилник о допунама Правилника о плану и програму наставе и учења стручних предмета средњег стручног образовања у подручју рада Економија, право и администрација ("Службени гласник РС - Просветни гласник", број 9/2019) ступио је на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије – Просветном гласнику”, односно 2. августа 2019. године, а примењује се од школске 2019/2020. године (види члан 4. Правилника - 9/2019-83).

Правилник о допунама Правилника о плану и програму наставе и учења стручних предмета средњег стручног образовања у подручју рада Економија, право и администрација ("Службени гласник РС - Просветни гласник", број 2/2022) ступио је на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије – Просветном гласнику”, односно 25. марта 2022. године, а примењује се од школске 2022/2023. године (види члан 4. Правилника - 2/2022-507).

Правилник о допунама Правилника о плану и програму наставе и учења стручних предмета средњег стручног образовања у подручју рада Економија, право и администрација ("Службени гласник РС - Просветни гласник", број 8/2023) ступио је на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије – Просветном гласнику”, односно 1. септембра 2023. године, а примењује се од школске 2023/2024. године (види члан 4. Правилника - 8/2023-81).

4. Правилник о ближим условима у погледу простора, опреме и наставних средстава за остваривање наставних планова и програма образовања и васпитања за стручне предмете за образовне профиле у трогодишњем и четворогодишњем трајању у стручним школама у подручју рада Економија, право и администрација : 16/2015-7, 7/2016-7, 9/2019-166, 3/2022-12, 14/2023-361

Правилник је ступио на снагу наредног дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије – Просветном гласнику”, односно 29. августа 2015. године, а примењује се почев од школске 2015/2016. године (види члан 3. Правилника).

Правилник о допунама Правилника о ближим условима у погледу простора, опреме и наставних средстава за остваривање наставних планова и програма образовања и васпитања за стручне предмете за образовне профиле у трогодишњем и четворогодишњем трајању у стручним школама у подручју рада Економија, право и администрација је ступио на снагу наредног дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије – Просветном гласнику”, односно 23. септембра 2023. године (види члан 2. Правилника 14/2023-361).

5. Правилник о наставном плану и програму средњег стручног образовања у подручју рада економија, право и администрација : 10/2012-758, 1/2013-1 (исправка), 15/2015-1, 4/2019-16, 2/2020-30, 2/2022-423 (др. правилник), 2/2022-507 (др. правилник), 10/2022-1 (др. правилник), 7/2023-3 (др. правилник), 8/2023-75 (др. правилник), 8/2023-81 (др. правилник)

Правилник је престао да важи у деловима који се односе на наставни план и наставни програм општеобразовних и стручних предмета за образовни профил финансијски администратор даном почетка примене Правилника о допунама Правилника о плану и програму наставе и учења општеобразовних предмета средњег стручног образовања и васпитања у подручју рада Економија, право и администрација, као и Правилника о допунама Правилника о плану и програму наставе и учења стручних предмета средњег стручног образовања и васпитања у подручју рада Економија, право и администрација (“Службени гласник РС - Просветни гласник”, број 2/2022), односно од школске 2022/2023. године (види члан 3. Правилника – 2/2022-423 и члан 4. Правилника – 2/2022-507). Престао је да важи наставни програм предмета Рачунарство и информатика за образовне профиле у трогодишњем и четворогодишњем трајању који се изучава само у првом разреду 2 часа недељно ступањем на снагу Правилника о измени Правилника плану и програму образовања и васпитања за заједничке предмете у стручним и уметничким школама („Службени гласник РС – Просветни гласник“, број 10/2022), односно 31. августа 2022. године (види члан 2. Правилника – 10/2022-1). Правилник је престао да важи у делу који се односи на програм општеобразовних предмета, даном почетка примене Правилника о програму наставе и учења општеобразовних предмета у стручним школама (“Службени гласник РС – Просветни гласник”, број 7/2023) односно 1. септембра 2023 године (види члан 3. Правилника – 7/2023-3).

Правилник је престао да важи у делу који се односи на наставни план и наставни програм за образовни профил службеник у банкарству и осигурању, даном почетка примене Правилника о изменама Правилника о плану и програму наставе и учења општеобразовних предмета средњег стручног образовања и васпитања у подручју рада

Економија, право и администрација и Правилника о изменама Правилника о плану и програму наставе и учења стручних предмета средњег стручног образовања и васпитања у подручју рада Економија, право и администрација (“Службени гласник РС – Просветни гласник”, број 8/2023), односно 1. септембра 2023 године (види члан 3. Правилника – 8/2023-75 и члан 3. Правилника - 8/2023-81).

6. Правилник о ближим условима у погледу простора, опреме и наставних средстава за стицање специјалистичког образовања у једногодишњем трајању у стручној школи за образовне профиле у подручју рада економија, право и администрација – област право и администрација : 1/2003-1

7. Правилник о врсти стручне спреме наставника у стручној школи за стицање специјалистичког образовања у једногодишњем трајању у подручју рада економија, право и администрација – област право и администрација : 5/1997- 60,

8. Правилник о наставном плану и програму за стицање специјалистичког образовања у једногодишњем трајању у стручној школи за образовне профиле у подручју рада економија, право и администрација – област право и администрација : 5/1997-16

9. Правилник о наставном плану и програму за стицање образовања у трогодишњем и четворогодишњем трајању у стручној школи за подручје рада економија, право и администрација – област економија : 3/1996-1, 3/1997-1, 14/1997-1, 12/2002- 8, 5/2003-26, 11/2006-1, 4/2013-1, 11/2013-220, 14/2013-6, 2/2022-423 (др. правилник), 2/2022-507 (др. правилник), 13/2024-1 (др. правилник), 13/2024-4 (др. правилник)

Правилник је престао да важи у деловима који се односе на наставни план и наставни програм општеобразовних и стручних предмета за образовне профиле финансијски техничар и економски техничар даном почетка примене Правилника о допунама Правилника о плану и програму наставе и учења општеобразовних предмета средњег стручног образовања и васпитања у подручју рада Економија, право и администрација, као и Правилника о допунама Правилника о плану и програму наставе и учења стручних предмета средњег стручног образовања и васпитања у подручју рада Економија, право и администрација (“Службени гласник РС - Просветни гласник”, број 2/2022), односно од школске 2022/2023. године (види члан 3. Правилника – 2/2022-423 и члан 4. Правилника – 2/2022-507). Правилник је престао да важи у делу који се односи на наставни план и наставни програм општеобразовних и стручних предмет, даном ступања на снагу Правилника о допуни Правилника о плану и програму наставе и учења општеобразовних предмета средњег стручног образовања и васпитања у подручју рада Економија, право и администрација и Правилника о допуни Правилника о плану и програму наставе и учења стручних предмета средњег стручног образовања и васпитања у подручју рада Економија, право и администрација

("Службени гласник РС - Просветни гласник", број 13/2024) (види члан 3. Правилника - 13/2024-1 и члан 3. Правилника - 13/2024-4).

10. Правилник о наставном плану и програму за стицање образовања у двогодишњем трајању у стручној школи за подручје рада економија, право и администрација : 13/1993-20

11. Правилник о наставном плану и програму за стицање образовања у трогодишњем и четворогодишњем трајању у стручној школи за подручје рада економија, право и администрација – област право и администрација : 7/1993-1, 1/1994-5, 14/1997-1, 12/2002-1, 5/2003-26, 11/2006-12, 4/2013-78, 11/2013-200, 14/2013-5, 9/2019-3 (др. правилник), 9/2019-83 (др. правилник), 2/2022-423 (др. правилник), 2/2022-507 (др. правилник), 13/2024-1 (др. правилник), 13/2024-4 (др. правилник)

Правилник престаје да важи у делу који се односи на наставни план и профил за образовне профиле комерцијалиста, банкарски службеник и службеник осигурања даном ступања на снагу Правилника о измени и допунама Правилника о наставном плану и програму средњег стручног образовања у подручју рада економија, право и администрација ("Службени гласник РС - Просветни гласник", број 15/2015), односно 28. августа 2015. године (види члан 5. Правилника - 15/2015-1).

Правилник престаје да важи у делу који се односи на наставни план и наставни програм општеобразовних предмета за образовни профил економски техничар, као и у делу који се односи на наставни план и наставни програм стручних предмета за образовни профил економски техничар даном ступања на снагу Правилника о допунама Правилника о плану и програму наставе и учења општеобразовних предмета средњег стручног образовања у подручју рада Економија, право и администрација и Правилника о допунама Правилника о плану и програму наставе и учења стручних предмета средњег стручног образовања у подручју рада Економија, право и администрација, односно 2. августа 2019. године (види члан 2. Правилника – 9/2019-3 и члан 2. Правилника – 9/2019-83).

Правилник је престао да важи у деловима који се односе на наставни план и наставни програм општеобразовних и стручних предмета за образовни профил правни техничар даном почетка примене Правилника о допунама Правилника о плану и програму наставе и учења општеобразовних предмета средњег стручног образовања и васпитања у подручју рада Економија, право и администрација, као и Правилника о допунама Правилника о плану и програму наставе и учења стручних предмета средњег стручног образовања и васпитања у подручју рада Економија, право и администрација ("Службени гласник РС - Просветни гласник", број 2/2022), односно од школске 2022/2023. године (види члан 3. Правилника – 2/2022-423 и члан 4. Правилника – 2/2022-507). Правилник престаје да важи у делу који се односи на наставни план и наставни програм општеобразовних и стручних предмета за образовне профиле: (1) у трогодишњем трајању– дактилограф;– портир – чувар; (2) у четворогодишњем трајању– биротехничар;– техничар обезбеђења;– техничар заштите од пожара;– царински техничар; и у делу који се односи на наставни план и наставни програм општеобразовних и стручних предмета (област право и администрација) даном ступања на снагу Правилника о допунама Правилника о плану и програму наставе и учења општеобразовних предмета средњег стручног образовања и васпитања у подручју рада Економија, право и администрација и Правилника о допунама Правилника о плану и програму наставе и учења стручних предмета средњег стручног образовања и васпитања у подручју рада Економија, право и администрација ("Службени гласник РС - Просветни гласник", број 13/2024) (види члан 3. Правилника – 13/2024-1 и члан 3. Правилника - 13/2024-4)

12. Правилник о плану образовања и васпитања за стручне предмете у стручној школи за подручје рада економија, право и администрација и програму образовања и васпитања за I разред : 8/1990-1, 7/1993-1 (др. правилник)

Електротехника и машинство и обрада метала

1. Правилник о степену и врсти образовања наставника и помоћних наставника у стручним школама које остварују план и програм наставе и учења за образовни профил техничар мехатронике : 14/2023-334

2. Правилник о плану и програму наставе и учења стручних предмета средњег стручног образовања и васпитања у подручју рада Електротехника и Машинство и обрада метала : 8/2023-292

3. Правилник о плану наставе и учења општеобразовних предмета средњег стручног образовања и васпитања у подручју рада Електротехника и Машинство и обрада метала : 8/2023-288

4. Правилник о ближим условима у погледу простора, опреме и наставних средстава за остваривање наставних планова и програма образовања и васпитања за стручне предмете у стручним школама које остварују наставни план и програм за образовни профил техничар мехатронике : 20/2015-1, 14/2020-199, 14/2023-380

5. Правилник о наставном плану и програму огледа за образовни профил техничар мехатронике : 9/2007-86, 6/2010-3, 11/2010-13 (исправка), 5/2011-129, 10/2014-58 (др. правилник), 10/2014-496 (др. правилник)

Правилник је престао да важи, у делу који се односи на наставни план и програм стручних предмета, даном ступања на снагу Правилника о наставном плану и програму стручних предмета средњег стручног образовања у подручју рада Електротехника и Машинство и обрада метала („Службени гласник РС – Просветни гласник“, број 10/2014), односно 27. августа 2014. године (види члан 2. Правилника – 10/2014-58).

Правилник је престао да важи, у делу који се односи на наставни план и програм општеобразовних предмета, даном ступања на снагу Правилника о наставном плану и програму општеобразовних предмета средњег стручног образовања у подручјима рада Електротехника и Машинство и обрада метала („Службени гласник РС – Просветни гласник“, број 10/2014), односно 27. августа 2014. године (види члан 4. Правилника – 10/2014-496).

Заједнички предмети за средње школе

1. Правилник о програму наставе и учења општеобразовних предмета у стручним школама : 7/2023-3, 14/2023-37, 14/2023-40

2. Правилник о наставном плану и програму предмета Верска настава за средње школе : 6/2003-1, 23/2004-1, 9/2005-3, 11/2016-1

3. Правилник о врсти стручне спреме наставника Верске наставе за први разред средње школе и критеријумима и начину оцењивања ученика који похађа Верску наставу : 5/2001-6

4. Правилник о наставном плану и програму предмета Верска настава за први разред средње школе : 5/2001-6

5. Правилник о наставном плану и програму предмета Грађанско васпитање за први разред средње школе : 5/2001-1

6. Правилник о наставном плану и програму за заједничке предмете за стицање образовања у двогодишњем трајању у стручним школама : 17/1993-107

7. Правилник о наставном плану и програму образовања и васпитања за заједничке предмете у стручним и уметничким школама : 6/1990-1, 4/1991-1, 7/1993-1 (др. правилник), 17/1993-106, 1/1994-5, 2/1994-61, 2/1995-17, 3/1995-1, 8/1995-10, 5/1996-5, 2/2002-1, 5/2003-22, 10/2003-2, 24/2004-3, 3/2005-2, 6/2005-1, 11/2005-162, 6/2006-131, 12/2006-4, 8/2008-15, 1/2009-3, 3/2009-25, 10/2009-77, 5/2010-3, 8/2010-163 (исправка), 11/2013-1, 14/2013-2, 5/2014-9, 5/2014-85, 3/2015-3, 11/2016-552, 13/2018-6, РС 30/2019-50 (др. правилник), 15/2019-1, 15/2020-103, 5/2022-1, 10/2022-1, 7/2023-3 (др. правилник), 14/2023-40

Правилник је престао да важи у делу који се односи на екскурзије даном ступања на снагу Правилника о организацији и остваривању екскурзије у средњој школи ("Службени гласник РС", број 30/2019), односно 3. маја 2019. године (види члан 15. Правилника - 30/2019-50).

Правилник је престао да важи, изузев делова: „Програм заједничких предмета за I разред стручних школа” и „Програм образовања и васпитања за II, III и IV разред”, који се односе на наставне програме предмета: 1) матерњи језик и књижевност (албански језик и књижевност, бугарски језик и књижевност, мађарски језик и књижевност, турски језик и књижевност, босански језик и књижевност, словачки језик и књижевност, хрватски језик и књижевност, румунски језик и књижевност); 2) буњевачки језик за први, други, трећи и четврти разред; 3) кинески језик и цивилизација за први, други, трећи и четврти разред; 4) јапански језик и цивилизација за први, други, трећи и четврти разред; 5) руски језик за први разред средње школе (прва година учења); 6) шпански језик за први разред средње школе (прва година учења); 7) румунски језик са елементима националне културе за први и други разред; 8) програм додатних садржаја за предмет: „ИСТОРИЈА” за први и други разред средње стручне школе у четворогодишњем трајању, за ученике припаднике румунске националне мањине; даном почетка примене Правилника о програму наставе и учења општеобразовних предмета у стручним школама ("Службени гласник РС – Просветни гласник", број 7/2023) односно 1. септембра 2023. године (види члан 3. Правилника – 7/2023-3).

8. Правилник о плану и програму општеобразовних предмета за основне образовне профиле трећег и четвртог степена стручне спреме : 1/1987, 1/1988, 1/1990-1, 5/1991-3

Стандарди квалификација

1. Решење о усвајању стандарда квалификације „Комерцијалиста” : 7/2024-27
2. Решење о усвајању стандарда квалификације „Техничар за компјутерско управљање (CNC) машина” : 3/2024-45
3. Решење о усвајању стандарда квалификације „Механичар грејне и расхладне технике” : 10/2023-460
4. Решење о усвајању стандарда квалификације „Бравар – заваривач” : 4/2023-33
5. Решење о усвајању стандарда квалификације „Техничар мехатронике” : 1/2023-48
6. Решење о усвајању стандарда квалификације „Трговац” : 11/2022-636
7. Решење о усвајању стандарда квалификације „Оператер машинске обраде резањем” : 18/2021-86
8. Решење о усвајању стандарда квалификације „Туристички техничар” : 5/2021-60
9. Решење о усвајању стандарда квалификације „Трговински техничар” : 19/2020-93
10. Решење о усвајању стандарда квалификације „Машински техничар за компјутерско конструисање” : 19/2020-78
11. Решење о усвајању стандарда квалификације „Финансијско-рачуноводствени техничар” : 19/2020-2

1.ЦИЉЕВИ ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА

У циљу праћења динамике развоја образовања и васпитања, Техничка школа усклађује Школски програм са Оквиром националног курикулума и поставља следеће циљеве:

- Обезбедити поштовање принципа и остваривање општих циљева и исхода образовања и васпитања;
- Показати посебност и креативност у процесу планирања и реализације образовно-васпитног рада;
- Реализовати такав процес учења и наставе (усмерене на развој компетенција ученика) који ће остваривањем исхода и стандарда постигнућа ученика довести до квалитетнијег образовно -васпитног рада;
- Учинити видљивим приступ учењу и настави-предметни, тематски; облике васпитно-образовног рада (редовна, допунска, додатна); методе, активности и садржаје који ће се користити; ваннаставне активности школе; начине вредновања рада ученика и целокупног процеса учења и наставе, као и облике и начине сарадње са родитељима и локалном заједницом
- Развој интелектуалних капацитета и знања ученика неопходних за разумевање природе, друштва, себе и света у коме живе, а у складу са развојним потребама, могућностима и интересовањима;
- Подстицање и развој физичких и здравствених способности ученика;
- Оспособљавање за рад, даље образовање и самостално учење;
- Оспособљавање за самосталност и одговорност према себи и својој будућности;
- Развијање свести о државној и националној припадности, неговање српске традиције и културе, као и традиције и културе националних мањина;
- Омогућавање укључивања у процесе европског и међународног повезивања;
- Развијање свести о значају заштите и очувања природе и животне средине;

- Усвајање, разумевање и развој основних социјалних и моралних вредности демократски уређеног, хуманог и толерантног друштва;
- Изградња сопственог система вредности, заснованог на начелима различитости и добробити за све;
- Поштовање права деце, људских и грађанских права и елементарних слобода;
- Развијање и неговање другарства и пријатељства, усвајање вредности заједничког живота и подстицање личне одговорности.

Школски програм/курикулум наше школе чине:

Општи део: настава усмерена на учење и развој компетенција.

Посебни део: кључни предметни исходи, опште предметне компетенције, предметне компетенције за кључне предметне области у оквиу редовне и изборне наставе; додатна настава, допунска настава, ваннаставне активности и остали посебни програми у складу са законом.

Референтни оквир за израду нашег школског програма чине:

- Наставничке компетенције
- Процес учења и подучавања - настава у којој је учење у фокусу
- Кључне предметне области/опште предметне компетенције
- Предметни исходи/образовни стандарди (знања, умења, вештине, вредности, ставови)
- Ученичке компетенције
- Подстицајно окружење за учење (физичко, психолошко, социјално)
- Саморегулисано учење ученика
- Самовредновање и вредновање ученика и вршњака
- Оцењивање (формативно, сумативно)

Школски програм наше школе је:

Документ на основу кога се остварује образовно- васпитни рад – реализује процес учења, остварују исходи и стандарди постигнућа, имајући у виду специфичности ученика и саме школе.

Један од инструмената за реализацију развојног плана школе, који у фокусу има основни процес: учење и наставу.

Стручни актив за развој школског програма

Школски програм је резултат тимског рада запослених у школи.

Школски програм је документ који у сарадњи, на основу договора и израђене листе приоритета, заједнички израђују сви наставници и стручни сарадници наше школе. Ипак наставници који чине стручни актив за развој школског програма, дали су већи допринос имплементације приступа усмереног на учење.

- Ана Ивановић
- Снежана Стаматовић
- Ана Драгићевић
- Снежана Буквић
- Јелена Јовановић
- Љиљана Танасић Лучић

Школски програм није изолован документ. Повезан је са другим документима који се израђују –*Школским развојним планом (ШРП) и Годишњим планом рада (ГПР).*

2. НАЗИВ, ВРСТА И ТРАЈАЊЕ СВИХ ПРОГРАМА ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА КОЈЕ ШКОЛА ОСТВАРУЈЕ И ЈЕЗИК НА КОМЕ СЕ ОСТВАРУЈЕ ПРОГРАМ

Техничка школа у Пожеги је школа средњег стручног образовања и васпитања са подручјима рада: машинство и обрада метала; трговина, туризам и угоститељство; економија, право и администрација; геологија, рударство и металургија и електротехника и машинство и обрада метала.

Наставни програми образовања и васпитања се остварују на српском језику.

Образовни профили за које је школа верификована:

Образовни профил	Ниво квалификација	Датум и број решења
Машински техничар за компјутерско конструисање	IV	022-05-148/94-03 од 24.06.2003.
Машински техничар	IV	022-05-148/94-03 од 14.3.1994.
Техничар мехатронике	IV	022-05-00148/94-03 од 6.7.2016.
Погонски техничар машинске обраде	IV	022-05-148/94-03 од 14.3.1994.
Бравар	III	022-05-148/94-03 од 14.3.1994.
Машинбравар	III	022-05-148/94-03 од 14.3.1994.
Аутомеханичар	III	022-05-148/94-03 од 14.3.1994.
Аутолимар	III	022-05-148/94-03 од 14.3.1994.
Алатничар	III	022-05-148/94-03 од 14.3.1994.
Инсталатер	III	022-05-148/94-03 од 24.06.2003.
Лимар	III	022-05-148/94-03 од 24.06.2003.
Металостругар	III	022-05-148/94-03 од 14.3.1994.
Трговац	III	022-05-148/94-03 од 28.06.1996. 022-05-00148/94-03 од 14.03.2016.
Трговински техничар	IV	022-05-148/94-03 од 18.01.2005.
Туристички техничар	IV	022-05-148/94-03 од 01.12.2005. 022-05-148/94-03 од 12.5.2017.
Механичар грејне и расхладне технике	III	022-05-148/94-03 од 18.01.2005.
Механичар гасо и пнеумо-енергетских постројења	III	022-05-148/94-03 од 10.4.2008.
Техничар за компјутерско управљање	IV	022-05-148/94-03 од 16.11.2012.
Ливац-калупар	III	022-05-148/94-03 од 30.05.2012.
Бравар заваривач (дуално)	III	022-05-148/94-03 од 6.6.2019.
Механичар моторних возила (дуално)	III	022-05-148/94-03 од 21.01.2019.
Техничар за компјутерско управљање (CNC) машина	IV	022-05-148/94-03 од 4.2.2019.
Комерцијалиста	IV	022-05-148/94-03 од 5.3.2018.
Туристичко-хотелијерски техничар	IV	022-05-148/94-03 од 02.7.2019.
Оператер машинске обраде резањем (дуално)	III	022-05-148/94-03 од 3.12.2021.
Финансијско – рачуноводствени техничар	IV	022-05-148/94-03 од 12.2.2024.

Школским програмом Техничке школе обухваћени су програми образовања за редовне ученике, преквалификације, доквалификације и различите врсте обука.

I У подручју рада Машинство и обрада метала, Школским програмом су обухваћени следећи образовни профили:

- Техничар за компјутерско управљање (CNC) машина у четворогодишњем трајању
- Оператер машинске обраде резањем у трогодишњем трајању
- Бравар-заваривач у трогодишњем трајању

II У подручју рада Електротехника и машинство и обрада метала, Школским програмом је обухваћен образовни профил:

- Техничар мехатронике

III У оквиру подручја рада Економија, право и администрација, Школским програмом су обухваћени следећи образовни профили:

- Финансијско рачуноводствени техничар у четворогодишњем трајању
- Комерцијалиста у четворогодишњем трајању

IV У подручју рада Трговина, угоститељство и туризам, Школски програм обухвата следеће образовне профиле:

- Туристички техничар у четворогодишњем трајању
- Туристичко – хотелијерски техничар у четворогодишњем трајању

V Обуке које су акредитоване пре новог закона у образовању одраслих

Техничка школа из Пожеге има решења МПНТР (број 022-05-148/94-03 од 01.10. 2012. и 022-05-00148/94-03 од 29.5.2014.) за обављање проширене делатности – обуке одраслих и то:

1. СТРУЧНЕ ОБУКЕ ИЗ ВЕРИФИКОВАНИХ ПОДРУЧЈА РАДА:

Подручје рада Машинство и обрада метала:

Аргонско заваривање; Електролучно заваривање; Уградња и одржавање аутогасних инсталација на течни нафтни гас (LPG); Уградња и одржавање аутогасних инсталација на природни гас (CNG); Уградња и одржавање водоводних и грејних инсталација; Одржавање расхладних уређаја; Израда алуминијумске столарије; Обука за одржавање мотора и моторних возила; Обука за руковоаца парним котловима; Обука за руковоаца ЦНЦ машинама

Подручје рада Геологија, рударство и металургија:

- обука за оператера на пећима за топљење;
- обука за одржавање филтера и гасовода;
- обука за ливење у калупима;

Подручје рада Економија, право и администрација:

- обука за вођење пословних књига
- обука за пословног секретара

Подручје рада Трговина, угоститељство и туризам:

- обука за помоћника у трговини;

2. ОБУКЕ ИЗ СТРАНИХ ЈЕЗИКА

- енглески, француски, руски и немачки;

3. ОБУКЕ ОДРАСЛИХ ИЗ ОБЛАСТИ ИНФОРМАЦИОНИХ ТЕХНОЛОГИЈА:

- обука за рад у програмским пакетима: ARHICAD, Auto-cad, Solid Works, стандардни пакети ...)

У оквиру функционалног основног образовања одраслих на основу пројекта „Друга шанса“ – Развој система функционалног основног образовања одраслих у Србији, а у складу са Правилником о програму огледа Функционалног основног образовања одраслих (Просветни гласник б/2011.) Техничка школа је изводила и ове акредитоване обуке које припадају њеним верификованим подручјима рада

VI У оквиру проширене делатности школе, школа је верификована за извођење обука:

Верификовани програми неформалног образовања - ЈПОА ОО			
Програм образовања одраслих	Број Решења	Назив исправе која се издаје након савладане обуке	Датум престанка статуса ЈПОА
Обука за оператера на ЦНЦ машинама	611-00-00399/2022-03 од 14.09.2022.	Уверење за делимично остварен стандард стручних компетенција	14.09.2027.
Обука за електрозаваривача REL, MAG и TIG поступком	611-00-00448/2022-03 од 14.09.2022.	Уверење за делимично остварен стандард стручних компетенција	14.09.2027.
Обука за бравара заваривача	611-00-00578/2022-03 од 24.11.2022.	Сертификат за остварени стандард квалификације у целини	24.11.2027.
Гасно заваривање и сечење материјала ¹	611-00-00578/2022-03 од 24.11.2022.	Уверење за делимично остварен стандард стручних компетенција	24.11.2027.
Обука за пословног секретара ²	611-00-00521/2022-03 од 13.02.2023.	Сертификат за остварени стандард квалификације у целини	13.02.2028.
Обука за вођење пословних књига	611-00-00533/2022-03 од 13.02.2023.	Уверење за делимично остварен стандард стручних компетенција	13.02.2028.
Бравар – заваривач ППУ	611-00-00372/2023-03 од 24.05.2023.	Сертификат за остварени стандард квалификације у целини - 3. ниво квалификација	24.11.2027.
Пословни секретар ППУ	611-00-01411/2023-03 од 19.10.2023.	Сертификат за остварени стандард квалификације у целини - 5. ниво квалификација	13.02.2028.
Обука за оператера машинске обраде резањем	611-00-02515/2023-03 од 19.4.2024.	Сертификат за остварени стандард квалификације у целини - 3. ниво квалификација	19.4.2029.
Оператер машинске обраде резањем - ППУ	611-00-02514/2023-03 од 02.9.2024.	Сертификат за остварени стандард квалификације у целини - 3. ниво квалификација	19.4.2029.
Обука за механичара моторних возила	611-00-00993/2024-03 од 07.10.2024.	Сертификат за остварени стандард квалификације у целини - 3. ниво квалификација	7.10.2029.
Механичар моторних возила – ППУ	611-00-01096/2024-03 од 18.12.2024.	Сертификат за остварени стандард квалификације у целини - 3. ниво квалификација	7.10.2029.

¹ Прилагођени програм (посебно добијен у оквиру пуне квалификације за бравара-заваривача)

² Предато и за акредитацију за ППУ – 5. ниво квалификација

Верификовани образовни профили специјалистичког образовања – V ниво квалификација			
Р.бр.	Образовни профил	Бр. решења	Датум
1.	Бравар – специјалиста	022-05-148/94-03	22.9.2017.
2.	Заваривач – специјалиста	022-05-148/94-03	22.9.2017.
3.	Аутомеханичар – специјалиста	022-05-148/94-03	22.9.2017.
4.	Инсталатер грејања и климатизације – специјалиста	022-05-148/94-03	18.9.2017.
5.	Туристички организатор	022-05-0148/94-03	9.5.2018.
6.	Пословни секретар	022-05-0148/94-03	9.5.2018.

Наведене обуке су пре свега намењене трећим лицима али се могу понудити и ученицима школе под одређеним условима.

3. ОБАВЕЗНИ ПРЕДМЕТИ, ИЗБОРНИ ПРОГРАМИ И МОДУЛИ ПО ОБРАЗОВНИМ ПРОФИЛИМА И РАЗРЕДИМА

- Верска настава [версканастава](#)
- Грађанско васпитање [грађанско васпитање](#)
- Физичко васпитање и Физичко и здравствено васпитање [физичко васпитање](#)
- Техничар мехатронике [линк4](#)
- Техничар за компјутерско управљање (CNC) машина [линк5](#)
- Туристички техничар [линк6](#)
- Туристичко- хотелијерски техничар [линк7](#)
- Финансијско - рачуноводствени техничар [линк8](#)
- Комерцијалиста [линк9](#)
- Бравар – заваривач [линк10](#)
- Оператер машинске обраде резањем [линк11](#)

3.1 Техничар мехатронике

ОПШТЕ ОБРАЗОВНИ ПРЕДМЕТИ		I разред – по новом		II разред – по новом		III разред – по новом		IV разред СГ– по новом			
		Теорија	Вежбе	Теорија		Теорија		Теорија			
1.	Српски језик и књижевност	3	108			3	102	3	102	3	93
2.	Страни језик	2	72			2	68	2	68	2	62
3.	Физичко васпитање	2	72			2	68	2	68	2	62
4.	Математика	3	108			3	102	3	102	3	93
5.	Рачунарство и информатика			2	72						
6.	Историја	2	72								
7.	Ликовна култура	1	36								
8.	Географија					2	68				
9.	Физика	2	72								
10.	Биологија					2	68				
11.	Социологија са правом грађана									2	62
12.	Грађанско васпитање / Верска настава	1	36			1	34	1	34	1	31
13.	Изборни предмет према програму образовног профила							2	68	2	62

СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ Ученици уписани 2023/2024		I разред – по новом			II разред – по новом			III разред - по новом			IV разред - по новом							
		Теорија	Вежбе, ПН	Блок	Теорија	Вежбе	Блок	Теорија	Вежбе	Блок	Теорија	Вежбе	Блок					
1.	Машински материјали	2	72															
2.	Техничко цртање			3	108													
3.	Механика	3	108															
4.	Основе електротехнике	3	108	1	36		2	68	1	34								
5.	Електромашинска припрема ПН			2	72	30												
6.	Техничка механика са механизмима						3	102										
7.	Машински елементи						2	68										
8.	Програмирање								2	68								
9.	Хидрауличке и пнеуматске компоненте						2	68			90							
10.	Електроника						2	68	1	34								
11.	Мерење неелектричних величина								2	68								
12.	Дигитална електроника и микроконтролери										2	68	2	68				
13.	Системи управљања у мехатроници										1	34	2	68	30			
14.	Електрични погон и опрема у мехатроници										2	68	2	68	30			
15.	Мехатронски системи										2	68						
16.	Моделирање машинских елемената и конструкција												3	102				
17.	Хидраулички и пнеуматски системи као објекти управљања												3	102	30			
18.	Предузетништво															2	62	
19.	Мехатроника у индустрији															4	124	
20.	Тестирање и дијагностика мехатронских система															4	124	30
21.	Одржавање и монтажа мехатронских система															4	124	30
22.	Програмабилни логички контролери													1	31	2	62	30
23.	Изборни програм према програму образовног профила										2	68			2	62		

СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ		I разред			II разред			III разред			IV разред					
		Теорија	Вежбе, ПН	Блок	Теорија	Вежбе	Блок	Теорија	Вежбе	Блок	Теорија	Вежбе	Блок			
1.	Физика	2	74													
2.	Техничко цртање			2	74											
3.	Механика	3	111													
4.	Основе електротехнике	3	111	1	37		2	68	1	34						
5.	Техничка механика са механизмима						3	102								
6.	Машински елементи						2	68	2	68						
7.	Програмирање								2	68						
8.	Електромашинска припрема ПН			3	111											
9.	Хидрауличке и пнеуматске компоненте								2	68	90					
10.	Електроника						2	68	1	34						
11.	Дигитална електроника и микроконтролери									1	34	2	68			
12.	Системи управљања у мехатроници									1	34	2	68	30		
13.	Електрични погони и опрема у мехатроници									2	68	2	68	30		
14.	Опрема, погон и управљање мехатронским системима										6	204				
15.	Мехатронски системи у индустрији												6	186		
16.	Хидраулички и пнеуматски системи као објекти управљања										3	102	30			
17.	Тестирање и дијагностика мехатронских система												3	93	30	
18.	Одржавање и монтажа мехатронских система												3	93	60	
19.	Предузетништво												2	62		
20.	Програмабилни логички контролери												1	31	2	62
21.	Изборни програм према програму образовног профила									2	68			2	62	

3.2 Техничар за компјутерско управљање (CNC) машина

ОПШТЕ ОБРАЗОВНИ ПРЕДМЕТИ		I разред			II разред			III разред			IV разред		
		Теорија	Вежбе	Блок	Теорија	Вежбе	Блок	Теорија	Вежбе	Блок	Теорија	Вежбе	Блок
1.	Српски језик и књижевност	3	105		3	105		3	105		3	93	
2.	Страни језик	2	70		2	70		2	70		2	62	
3.	Физичко васпитање	2	70		2	70		2	70		2	62	
4.	Математика	3	105		3	105		3	105		3	93	
5.	Рачунарство и информатика			2	72								
6.	Хемија	2	70										
7.	Физика	2	70										
8.	Ликовна култура	1	35										
9.	Историја				2	70							
10.	Географија				2	70							
11.	Социологија са правима грађана										2	62	
12.	Екологија и заштита животне средине	2	70										
13.	Верска настава, Грађанско васпитање	1	35		1	35		1	35		1	31	
14.	Изборни предмет према програму образовног профила							2	70		2	62	

Важи за ученике уписане школске 2024/2025. године													
ОПШТЕ ОБРАЗОВНИ ПРЕДМЕТИ		I разред			II разред			III разред			IV разред		
		Теорија	Вежбе	Блок	Теорија	Вежбе	Блок	Теорија	Вежбе	Блок	Теорија	Вежбе	Блок
1.	Српски језик и књижевност	3	105		3	108		3	105		3	93	
2.	Страни језик	2	70		2	72		2	70		2	62	
3.	Физичко и здравствено васпитање	2	70		2	72		2	70		2	62	
4.	Математика	3	105		3	108		3	105		3	93	
5.	Рачунарство и информатика			2	72								
6.	Хемија	2	70										
7.	Физика	2	70										
8.	Ликовна култура	1	35										
9.	Историја				2	72							
10.	Географија				2	72							
11.	Социологија са правима грађана										2	62	
12.	Екологија и заштита животне средине	2	70										
13.	Верска настава, Грађанско васпитање	1	35		1	36		1	35		1	31	
14.	Изборни предмет према програму образовног профила							2	70		2	62	

СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ		I разред				II разред				III разред				IV разред					
		Теорија		Вежбе		Блок		Теорија		Вежбе		Блок		Теорија		Вежбе		Блок	
1.	Техничко цртање			4	140														
2.	Машински материјали	2	70																
3.	Механика	1	35	1	35		1	35	1	35									
4.	Машински елементи						1	35	1	35									
5.	Електротехника и електроника						2	70											
6.	Компјутерска графика								3	105									
7.	Технологија машинске обраде						2	70			30								
8.	Мерење и контрола квалитета										1	35	1	35					
9.	Моделирање машинских елемената и конструкција											3	105						
10.	Технологија за компјутерски управљане машине										2	70	2	70					
11.	Програмирање за компјутерски управљане машине											4	140				7	217	
12.	Аутоматизација производње и флексибилни технолошки системи													2	62				
13.	Пројектовање технолошких система											6	210	60			6	186	90
14.	Практична настава			4	140	60			4	140	30								
15.	Предузетништво																2	62	
16.	Изборни предмет према програму образовног профила										2	70					2	62	

Важи за ученике уписане школске 2024/2025. године														
СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ		I разред			II разред			III разред			IV разред			
		Теорија	Вежбе	Блок	Теорија	Вежбе	Блок	Теорија	Вежбе	Блок	Теорија	Вежбе	Блок	
1.	Техничко цртање			3	105									
2.	Машински материјали	2	70											
3.	Механика	2	70											
4.	Механика и отпорност материјала					2	72							
5.	Основе електротехнике и електронике	1	35	1	35									
6.	Мерење и контрола	1	35	1	35									
7.	Машински елементи					3	108							
8.	Технологија машинске обраде					3	108							
9.	Компјутерска графика							3	108					
10.	Технологија за CNC машине									2	70	2	70	
11.	Технолошки поступци									2	70			
12.	Моделирање машинских елемената и конструкција									3	105			
13.	Програмирање CNC машина									4	140	30	7	217
14.	Управљање CNC машинама									6	210	30	6	186
15.	Аутоматизација производње и флексибилни технолошки системи												2	62
16.	Предузетништво												2	62
17.	Практична настава			3пн	105	60		4пн	144	30				

3.3 Туристички техничар

ОПШТЕ ОБРАЗОВНИ ПРЕДМЕТИ		I разред			II разред			III разред			IV разред		
		Теорија	Вежбе	Блок	Теорија	Вежбе	Блок	Теорија	Вежбе	Блок	Теорија	Вежбе	Блок
1.	Српски језик и књижевност	3	99		3	96		3	93		3	90	
2.	Страни језик	2	66		2	64		2	62		2	60	
3.	Физичко васпитање	2	66		2	64		2	62		2	60	
4.	Математика	2	66		2	64		2	62		2	60	
5.	Рачунарство и информатика			2	66								
6.	Историја	2	66		2	64							
7.	Географија	1	33		2	64							
8.	Хемија	2	66										
9.	Екологија и заштита животне средине	2	66										
10.	Ликовна култура	1	33										
11.	Физика				2	64							
12.	Социологија са правима грађана										2	60	
13.	Верска настава, Грађанско васпитање	1	33		1	32		1	31		1	30	
14.	Изборни предмет према програму образовног профила							2	62		2	60	

СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ		I разред				II разред				III разред				IV разред							
		Теорија		Вежбе		Блок		Теорија		Вежбе		Блок		Теорија		Вежбе		Блок			
1.	Страни језик II	2	66				2	64				2	62				2	60			
2.	Основе туризма и угоститељства	2	66																		
3.	Пословна кореспонденција			2	66																
4.	Агенцијско и хотелијерско пословање	2	66	4	132	90	2	64	6	192	120	4	124	6	186	120	4	120	6	180	120
5.	Економика и организација предузећа						2	64													
6.	Пословна информатика								2	64											
7.	Психологија у туризму и угоститељству						2	64													
8.	Туристичка географија											2	62				2	60			
9.	Историја уметности											2	62				2	60			
10.	Маркетинг у туризму и угоститељству											2	62								
11.	Статистика													2	62						
12.	Предузетништво																	2	60		
13.	Професионална пракса					30					30					60					
14.	Изборни предмет према програму образовног профила											2	62				2	60			

3.4 Туристичко-хотелијерски техничар

ОПШТЕ ОБРАЗОВНИ ПРЕДМЕТИ		I разред			II разред			III разред			IV разред									
		Теорија	Вежбе	Блок	Теорија	Вежбе	Блок	Теорија	Вежбе	Блок	Теорија	Вежбе	Блок							
1.	Српски језик и књижевност		99					96				3				3	90			
2.	Страни језик		66					64				2				2	60			
3.	Физичко васпитање		66					64				2				2	60			
4.	Математика		66					64				2				2	60			
5.	Рачунарство и информатика				66															
6.	Историја		66					64												
7.	Музичка култура														1	30				
8.	Физика		66																	
9.	Географија		33					64												
10.	Хемија		66																	
11.	Биологија		66																	
12.	Социологија са правима грађана														2	60				
13.	Верска настава, Грађанско васпитање		33					32				1			1	30				
14.	Изборни програм према програму образовног профила											2			2	60				

СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ		II разред				III разред				IV разред							
		Теорија	Вежбе	ПН	Блок	Теорија	Вежбе	ПН	Блок	Теорија	Вежбе	ПН	Блок				
1.	Страни језик II	96				3				3	90						
2.	Основе туризма и угоститељства																
3.	Агенцијско и хотелијерско пословање		128	5	160	120		3		5			3	90	5	150	120
4.	Економика и организација туристичких предузећа	64															
5.	Пословна кореспонденција		64														
6.	Психологија у туризму						2										
7.	Туристичка географија						2					2	60				
8.	Спољнотрговинско и девизно пословање						2										
9.	Маркетинг у туризму и угоститељству						2										
10.	Историја уметности						1					2	60				
11.	Предузетништво												2	60			
12.	Професионална пракса					30											
13.	Изборни програм према програму образовног профила						2					2	60				

3.5 Комерцијалиста

ОПШТЕ ОБРАЗОВНИ ПРЕДМЕТИ		I разред			II разред			III разред			IV разред					
		Теорија	Вежбе	Блок	Теорија	Вежбе	Блок	Теорија	Вежбе	Блок	Теорија	Вежбе	Блок			
1.	Српски језик и књижевност	3			3			3	105			3	96			
2.	Страни језик	2			2			2	70			2	64			
3.	Физичко васпитање	2			2			2	70			2	64			
4.	Математика	3			3			3	105			3	96			
5.	Ликовна култура	1														
6.	Рачунарство и информатика		2													
7.	Историја	2														
8.	Физика	2														
9.	Географија	2														
10.	Хемија				2											
11.	Биологија				2											
12.	Социологија са правом грађана											2	64			
13.	Грађанско васпитање / Верска настава	1	37		1	36		1	35			1	32			
14.	Изборни предмет према програму ОП							2	70			2	64			

СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ		I разред				II разред				III разред				IV разред				
		Теорија		Вежбе		Блок		Теорија		Вежбе		Блок		Теорија		Вежбе		Блок
1.	Други страни језик	2				2				2	70			2	64			
2.	Принципи економије	3				2												
3.	Право	2				3												
4.	Канцеларијско пословање			3				2										
5.	Рачуноводство у трговини	1		2		1		2										
6.	Организација набавке и продаје							3				3	105					
7.	Пословна информатика											2	70					
8.	Обука у виртуелном предузећу							3				5	175	60		6	192	60
9.	Трговинско пословање									3	105				3	96		
10.	Међународна шпедиција									2	70							
11.	Статистика											3	105					
12.	Маркетинг у трговини														3	96		
13.	Финансије														2	64		
14.	Предузетништво															2	64	
15.	Изборни предмет према програму ОП									2	70				2	64		

3.6 Финансијско – рачуноводствени техничар

ОПШТЕ ОБРАЗОВНИ ПРЕДМЕТИ		I разред			II разред			III разред			IV разред		
		Теорија	Вежбе	Б	Теорија	Вежбе	Б	Теорија	Вежбе	Б	Теорија	Вежбе	Б
1.	Српски језик и књижевност	3	111		3	108		3	105		3	93	
2.	Страни језик	2	74		2	72		2	70		2	62	
3.	Физичко васпитање	2	74		2	72		2	70		2	62	
4.	Математика	3	111		3	102		3	105		3	93	
5.	Рачунарство и информатика			2	74								
6.	Историја	2	74		2	72							
7.	Географија	2	74										
8.	Биологија	2	74										
9.	Ликовна култура							1	35				
10.	Социологија са правом грађана										2	62	
11.	Грађанско васпитање / Верска настава	1	37		1	36		1	35		1	31	
12.	Изборни предмет према програму ОП							2	70		2	62	

СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ		I разред				II разред				III разред				IV разред							
		Теорија		Вежбе		Б		Теорија		Вежбе		Блок		Теорија		Вежбе		Блок			
1.	Принципи економије	3	111				2	72													
2.	Пословна економија	2	74				2	72				2	70								
3.	Рачуноводство	2	74	2	74		2	72	2	72		2	70	2	70		2	62	2	62	
4.	Пословна кореспонденција			2	74																
5.	Пословна информатика							2	72												
6.	Право						2	72				2	70								
7.	Основи финансија	2	74				2	72													
8.	Јавне финансије						2	72				2	70								
9.	Пословне финансије											2	70				2	62			
10.	Статистика												2	70				2	62		
11.	Ревизија																2	62			
12.	Финансијско – рачуноводствена обука								3	108	30			4	140	60			5	155	90
13.	Предузетништво																		2	62	
14.	Изборни предмет											2	70				2	62			

3.7 Бравар-заваривач

ОПШТЕ ОБРАЗОВНИ ПРЕДМЕТИ		I разред			II разред			III разред		
		Теорија	Вежбе	Блок	Теорија	Вежбе	Блок	Теорија	Вежбе	Блок
1.	Српски језик и књижевност	3	105		2	70		2	62	
2.	Страни језик	2	70		2	70		1	31	
3.	Физичко васпитање	2	70		2	70		2	62	
4.	Математика	2	70		2	70		1	31	
5.	Историја	2	70							
6.	Рачунарство и информатика			2	70					
7.	Географија	1	35							
8.	Екологија и заштита животне средине				1	35				
9.	Социологија са правима грађана							1	31	
10.	Грађанско васпитање / Верска настава	1	37		1	36		1	35	
11.	Изборни предмет према програму ОП							2	70	

СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ		I разред			II разред			III разред		
		Теорија	Вежбе	Блок	Теорија	Вежбе	Блок	Теорија	Вежбе	Блок
1.	Техничко цртање		3	105						
2.	Машински материјали	2	70							
3.	Техничка механика	2	70							
4.	Машински елементи				3	105				
5.	Техничка физика				2	70				
6.	Технологија браварских радова		3	105						
7.	Основе браварских радова		бпн	210	60					
8.	Технологија металних конструкција и процесне опреме					3	105			
9.	Металне конструкције и процесна опрема					12пн	420	60		
	Технологија заварених конструкција								3	93

Школски програм 2024/2025-2027/2028.

10.																	
11.	Заварене конструкције													18пн	558	90	
12.	Предузетништво													2	62		
13.	Изборни предмет према ОП						1	35					1	31			

Важи за ученике уписане школске 2024/2025. године																
ОПШТЕ ОБРАЗОВНИ ПРЕДМЕТИ		I разред					II разред					III разред				
		Теорија		Вежбе		Блок	Теорија		Вежбе		Блок	Теорија		Вежбе		Блок
1.	Српски језик и књижевност	3	105				2	70				2	62			
2.	Страни језик	2	70				2	70				1	31			
3.	Физичко и здравствено васпитање	2	70				2	70				2	62			
4.	Математика	2	70				2	70				1	31			
5.	Историја	2	70													
6.	Рачунарство и информатика			2	70											
7.	Географија	1	35													
8.	Екологија и заштита животне средине						1	35								
9.	Социологија са правима грађана											1	31			
10.	Грађанско васпитање / Верска настава	1	37				1	36				1	35			
11.	Изборни предмет према програму ОП											2	70			

Важи за ученике уписане школске 2024/2025. године																
СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ		I разред					II разред					III разред				
		Теорија		Вежбе		Блок	Теорија		Вежбе		Блок	Теорија		Вежбе		Блок
1.	Техничко цртање			3	105											
2.	Машински материјали	2	70													
3.	Техничка механика	3	105													
4.	Машински елементи					3	105									
5.	Основе електротехнике са електроником					1	35	1	35							

Школски програм 2024/2025-2027/2028.

6.	Технологија браварских радова			3	105											
7.	Основе браварских радова			бпн	210	60										
8.	Технологија металних конструкција и процесне опреме							3	105							
9.	Металне конструкције и процесна опрема							12пн	420	60						
10.	Технологија заварених конструкција												3	93		
11.	Заварене конструкције												18пн	558	90	
12.	Предузетништво												2	62		
13.	Изборни предмет према ОП						1	35				1	31			

3.8 Оператер машинске обраде резањем

ОПШТЕ ОБРАЗОВНИ ПРЕДМЕТИ		I разред					II разред					III разред				
		Теорија		Вежбе		Блок	Теорија		Вежбе		Блок	Теорија		Вежбе		Блок
1.	Српски језик и књижевност	3	105				2	70				2	62			
2.	Страни језик	2	70				2	70				1	31			
3.	Физичко васпитање	2	70				2	70				2	62			
4.	Математика	2	70				2	70				1	31			
5.	Историја	2	70													
6.	Рачунарство и информатика			2	70											
7.	Географија	1	35													
8.	Екологија и заштита животне средине						1	35								
9.	Социологија са правима грађана						1	35								
10.	Грађанско васпитање / Верска настава	1	35				1	35				1	31			
11.	Изборни предмет према програму ОП											1	31			

СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ		I разред				II разред				III разред					
		Теорија		Вежбе		Блок	Теорија		Вежбе		Блок	Теорија		Вежбе	
1.	Техничко цртање			3	105										
2.	Машински материјали	2	70												
3.	Техничка механика	2	70												
4.	Машински елементи							3	105						
5.	Техничка физика					2	70								
6.	Технологија ручне и машинске обраде	2	70	2	70										
7.	Ручна и машинска обрада			6 пн	210	60									
8.	Технологија машинске обраде на конвенционалним машинама							3	105			2	62		
9.	Машинска обрада на конвенционалним машинама							12 пн	420	60		12 пн	372	30	
10.	Технологија машинске обраде на компјутерски управљаним (CNC) машинама											2	62		
11.	Машинска обрада на компјутерски управљаним (CNC) машинама											6 пн	186	60	
12.	Предузетништво											2	62		
13.	Изборни предмет према ОП						1	35				1	31		

3.9 Начин остваривања матурских испита

3.9.1 Техничар мехатронике

ЦИЉ МАТУРСКОГ ИСПИТА

Матурски испит је један од елемената система обезбеђивања квалитета стручног образовања. Полагањем матурског испита у средњем стручном образовању, појединац стиче квалификацију неопходну за учешће на тржишту рада. Матурским испитом се проверава да ли је ученик, по успешно завршеном четворогодишњем образовању, стекао стандардом квалификације прописана знања, вештине, ставове и способности, тј. стручне компетенције за занимање(а) за које се школовао у оквиру образовног профила.

СТРУКТУРА МАТУРСКОГ ИСПИТА

Матурски испит за ученике који су се школовали по Наставном плану и програму за образовни профил **техничар мехатронике**, састоји се из три дела:

- испит из матерњег језика и књижевности;
- испит за проверу стручно-теоријских знања;
- матурски практични рад.

ПРЕДУСЛОВИ ЗА ПОЛАГАЊЕ МАТУРСКОГ ИСПИТА

Ученик полаже матурски испит у складу са законом. Матурски испит може да полаже ученик који је успешно завршио четири разреда средње школе по наставном плану и програму за образовни профил **техничар мехатронике**.

Завод за унапређивање образовања и васпитања – Центар за стручно образовање и образовање одраслих (у даљем тексту: Центар) припрема Приручник о полагању матурског испита за образовни профил **техничар мехатронике** (у даљем тексту: Приручник) којим се утврђују:

- посебни предуслови за полагање и спровођење матурског испита;
- збирка теоријских задатака за матурски испит;
- листа радних задатака и комбинација, стандардизовани радни задаци и обрасци за оцењивање;
- начини организације и реализације свих делова у оквиру матурског испита.

Збирку теоријских задатака за матурски испит и практичне радне задатке припремају наставници стручних предмета из школа у којима се остварује образовање за образовни профил **техничар мехатронике**, у сарадњи са Центром.

Центар припрема Приручник и објављује га на званичној интернет страници Завода за унапређивање образовања и васпитања.

ОРГАНИЗАЦИЈА МАТУРСКОГ ИСПИТА

Матурски испит спроводи се у школи и просторима где се налазе радна места и услови за реализацију матурског практичног рада. Матурски испит се организује у школама у три испитна рока која се реализују у јуну, августу и јануару.

За сваког ученика директор школе одређује менторе. Ментори су наставници стручних предмета који су обучавали ученика у току школовања. Они помажу ученику у припремама за полагање испита за проверу стручно-теоријских знања и матурског практичног рада.

У оквиру периода планираног наставним планом и програмом за припрему и полагање матурског испита, школа организује консултације и додатну припрему ученика за полагање испита, обезбеђујући услове у погледу простора, опреме и временског распореда.

Матурски испит за ученика може да траје највише **четири** дана. У истом дану ученик може да полаже само један део матурског испита.

За сваки део матурског испита директор школе именује стручну испитну комисију, коју чине три члана, као и њихове замене. Сваки део матурског испита се оцењује и на основу тих оцена утврђује се општи успех на матурском испиту.

ИСПИТ ИЗ МАТЕРЊЕГ ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ

Циљ испита је провера језичке писмености, познавања књижевности као и опште културе.

Испит из матерњег језика и књижевности полаже се писмено.

На испиту ученик обрађује једну од четири понуђене теме.

Теме утврђује Испитни одбор школе, на предлог стручног већа наставника матерњег језика и књижевности.

Испит из матерњег језика и књижевности траје три сата.

Оцену писаног рада утврђује испитна комисија за матерњи језик и књижевност коју чине три наставника матерњег језика и књижевности.

Сваки писани састав прегледају сва три члана комисије и изводе јединствену оцену на основу појединачних оцена сваког члана.

ИСПИТ ЗА ПРОВЕРУ СТРУЧНО-ТЕОРИЈСКИХ ЗНАЊА

Циљ овог дела матурског испита је провера стручно-теоријских знања неопходних за обављање послова и задатака за чије се извршење ученик оспособљава током школовања. На испиту се проверавају знања која се стичу из предмета:

- Машински елементи
- Хидрауличке и пнеуматске компоненте
- Програмабилни логички контролери
- Електрични погон и опрема у мехатроници
- Системи управљања у мехатроници

Испит се полаже писмено, решавањем теста за проверу стручно-теоријских знања, који садржи до 50 задатака, а вреднује се са укупно 100 бодова. Бодови се преводе у успех.

Скала успешности је петостепена.

УКУПАН БРОЈ БОДОВА ОСТВАРЕН НА ТЕСТУ	УСПЕХ
до 50	недовољан (1)
50,5–63	довољан (2)
63,5–75	добар (3)

75,5–87	врло добар (4)
87,5– 100	одличан (5)

Тест и кључ за оцењивање теста припрема Центар, на основу збирке теоријских задатака за матурски испит и доставља га школама.

Тест садржи познате задатке објављене у збирци (75 бодова) и делимично измењене задатке из збирке (25 бодова).

Тест који ученици решавају садржи задатке којима се испитује достигнутоста исхода учења прописаних наставним планом и програмом за образовни профил техничар мехатронике. Тестови су конципирани тако да обухватају све нивое знања и све садржаје који су процењени као темељни и од суштинског значаја за обављање послова и задатака у оквиру занимања, као и за наставак школовања у матичној области.

Комисију за преглед тестова чине три наставника стручних предмета.

МАТУРСКИ ПРАКТИЧНИ РАД

Циљ матурског практичног рада је провера стручних компетенција прописаних Стандардом квалификације за образовни профил **техничар мехатронике**.

На матурском практичном раду ученик извршава два радна задатка којима се проверавају прописане компетенције.

За проверу прописаних компетенција утврђује се листа стандардизованих радних задатака. Од стандардизованих радних задатака сачињава се одговарајући број комбинација радних задатака за матурски практични рад. Листе стандардизованих радних задатака, комбинације, критеријуми и обрасци за оцењивање саставни су део Приручника.

На основу листе комбинација из Приручника, школа формира школску листу комбинација у сваком испитном року. Број комбинација у школској листи мора бити најмање за 10% већи од броја ученика у одељењу који полажу матурски практичан рад. Ученик извлачи комбинацију радних задатака на дан полагања матурског практичног рада.

Сваки радни задатак може да се оцени са највише 100 бодова.

Оцену о стеченим прописаним компетенцијама даје трочлана испитна комисија. Комисију чине два наставника стручних предмета, од којих је један председник комисије, и представник послодаваца, стручњак у датој области рада.

Сагласност на чланство представника послодаваца у комисији, на предлог школа, даје Унија послодаваца Србије, односно Привредна комора Србије у сарадњи са Центром. Базу података о члановима испитних комисија – представницима послодаваца води Центар.

Сваки члан испитне комисије у свом обрасцу за оцењивање радног задатка утврђује укупан број бодова које ученик остварује извршењем задатка. На основу појединачног бодовања свих чланова комисије, утврђује се просечан број бодова за задатак.

Ако је просечни број бодова на појединачном радном задатку, који је кандидат остварио његовим извршењем, мањи од 50, сматра се да кандидат није показао компетентност. У овом случају оцена успеха на матурском практичном раду је недовољан (1).

Када кандидат оствари просечних 50 и више бодова по задатку, сматра се да је показао компетентност.

Бодови се преводе у успех према следећој скали:

УКУПАН БРОЈ БОДОВА	УСПЕХ
0–99	недовољан (1)
100–125	довољан (2)
126–151	добар (3)
152–177	врло добар (4)
178–200	одличан (5)

УСПЕХ НА МАТУРСКОМ ИСПИТУ

Након реализације појединачних делова матурског испита комисија утврђује и евидентира успех ученика.

На основу резултата свих појединачних делова Испитни одбор утврђује општи успех ученика на матурском испиту.

Општи успех на матурском испиту исказује се једном оценом као аритметичка средња вредност оцена добијених на појединачним деловима матурског испита у складу са законом.

Ученик је положио матурски испит ако је из свих појединачних делова матурског испита добио позитивну оцену.

Ученик који је на једном или два појединачна дела матурског испита добио недовољну оцену, упућује се на полагање поправног или поправних испита.

ДИПЛОМА И УВЕРЕЊЕ

Ученик који је положио матурски испит, стиче право на издавање Дипломе о стеченом средњем образовању за одговарајући образовни профил.

Уз диплому ученик добија и *Уверење о положеним испитима у оквиру савладаног програма за образовни профил Техничар мехатронике.*

3.9.2 Техничар за компјутерско управљање (CNC) машина

ЦИЉ МАТУРСКОГ ИСПИТА

Матурски испит је један од елемената система обезбеђивања квалитета стручног образовања. Полагањем матурског испита у средњем стручном образовању, појединац стиче квалификацију неопходну за учешће на тржишту рада. Матурским испитом се проверава да ли је ученик, по успешно завршеном четворогодишњем образовању, стекао стандардом квалификације прописана знања, вештине, ставове и способности, тј. стручне компетенције за занимање(а) за које се школовао у оквиру образовног профила.

СТРУКТУРА МАТУРСКОГ ИСПИТА

Матурски испит за ученике који су се школовали по Наставном плану и програму за образовни профил **техничар за компјутерско управљање (CNC) машина**, састоји се из три дела:

- испит из матерњег језика и књижевности;
- испит за проверу стручно-теоријских знања;
- матурски практични рад.

ПРЕДУСЛОВИ ЗА ПОЛАГАЊЕ МАТУРСКОГ ИСПИТА

Ученик полаже матурски испит у складу са законом. Матурски испит може да полаже ученик који је успешно завршио четири разреда средње школе по наставном плану и програму за образовни профил **техничар за компјутерско управљање (CNC) машина**.

Завод за унапређивање образовања и васпитања – Центар за стручно образовање и образовање одраслих (у даљем тексту: Центар) припрема Приручник о полагању матурског испита за образовни профил **техничар за компјутерско управљање (CNC) машина**. (у даљем тексту: Приручник) којим се утврђују:

- посебни предуслови за полагање и спровођење матурског испита;
- збирка теоријских задатака за матурски испит;
- листа радних задатака и комбинација, стандардизовани радни задаци и обрасци за оцењивање;
- начини организације и реализације свих делова у оквиру матурског испита.

Збирку теоријских задатака за матурски испит и практичне радне задатке припремају наставници стручних предмета из школа у којима се остварује образовање за образовни профил **техничар за компјутерско управљање (CNC) машина**, у сарадњи са Центром.

Центар припрема Приручник и објављује га на званичној интернет страници Завода за унапређивање образовања и васпитања.

ОРГАНИЗАЦИЈА МАТУРСКОГ ИСПИТА

Матурски испит спроводи се у школи и просторима где се налазе радна места и услови за реализацију матурског практичног рада. Матурски испит се организује у школама у три испитна рока која се реализују у јуну, августу и јануару.

За сваког ученика директор школе одређује менторе. Ментори су наставници стручних предмета који су обучавали ученика у току школовања. Они помажу ученику у припремама за полагање испита за проверу стручно-теоријских знања и матурског практичног рада.

У оквиру периода планираног наставним планом и програмом за припрему и полагање матурског испита, школа организује консултације и додатну припрему ученика за полагање испита, обезбеђујући услове у погледу простора, опреме и временског распореда.

Матурски испит за ученика може да траје највише **три** дана. У истом дану ученик може да полаже само један део матурског испита.

За сваки део матурског испита директор школе именује стручну испитну комисију, коју чине три члана, као и њихове замене. Сваки део матурског испита се оцењује и на основу тих оцена утврђује се општи успех на матурском испиту.

ИСПИТ ИЗ МАТЕРЊЕГ ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ

Циљ испита је провера језичке писмености, познавања књижевности као и опште културе. Испит из матерњег језика и књижевности полаже се писмено.

На испиту ученик обрађује једну од четири понуђене теме.

Теме утврђује Испитни одбор школе, на предлог стручног већа наставника матерњег језика и књижевности.

Испит из матерњег језика и књижевности траје три сата.

Оцену писаног рада утврђује испитна комисија за матерњи језик и књижевност коју чине три наставника матерњег језика и књижевности.

Сваки писани састав прегледају сва три члана комисије и изводе јединствену оцену на основу појединачних оцена сваког члана.

ИСПИТ ЗА ПРОВЕРУ СТРУЧНО-ТЕОРИЈСКИХ ЗНАЊА

Циљ овог дела матурског испита је провера стручно-теоријских знања неопходних за обављање послова и задатака за чије се извршење ученик оспособљава током школовања. На испиту се проверавају знања која се стичу из предмета:

- Машински елементи
- Програмирање за компјутерски управљане машине,
- Технологија за компјутерски управљане машине.

Испит се полаже писмено, решавањем теста за проверу стручно-теоријских знања, који садржи до 50 задатака, а вреднује се са укупно 100 бодова. Бодови се преводе у успех.

Скала успешности је петостепена.

УКУПАН БРОЈ БОДОВА ОСТВАРЕН НА ТЕСТУ	УСПЕХ
до 50	недовољан (1)
50,5–63	довољан (2)
63,5–75	добар (3)
75,5–87	врло добар (4)
87,5– 100	одличан (5)

Тест и кључ за оцењивање теста припрема Центар, на основу збирке теоријских задатака за матурски испит и доставља га школама.

Тест садржи познате задатке објављене у збирци (75 бодова) и делимично измењене задатке из збирке (25 бодова).

Тест који ученици решавају садржи задатке којима се испитује достигнутог исхода учења прописаних наставним планом и програмом за образовни профил **техничар за компјутерско управљање (CNC) машина**. Тестови су конципирани тако да обухватају све нивое знања и све садржаје који су процењени као темељни и од суштинског значаја за обављање послова и задатака у оквиру занимања, као и за наставак школовања у матичној области.

Комисију за преглед тестова чине три наставника стручних предмета.

МАТУРСКИ ПРАКТИЧНИ РАД

Циљ матурског практичног рада је провера стручних компетенција прописаних Стандардом квалификације за образовни профил **техничар за компјутерско управљање (CNC) машина**.

На матурском практичном раду ученик извршава два радна задатка којима се проверавају прописане компетенције.

За проверу прописаних компетенција утврђује се листа стандардизованих радних задатака. Од стандардизованих радних задатака сачињава се одговарајући број комбинација радних задатака за матурски практични рад. Листе стандардизованих радних задатака, комбинације, критеријуми и обрасци за оцењивање саставни су део Приручника.

На основу листе комбинација из Приручника, школа формира школску листу комбинација у сваком испитном року. Број комбинација у школској листи мора бити најмање за 10% већи од броја ученика у одељењу који полажу матурски практичан рад. Ученик извлачи комбинацију радних задатака на дан полагања матурског практичног рада.

Сваки радни задатак може да се оцени са највише 100 бодова.

Оцену о стеченим прописаним компетенцијама даје трочлана испитна комисија. Комисију чине два наставника стручних предмета, од којих је један председник комисије, и представник послодаваца, стручњак у датој области рада.

Сагласност на чланство представника послодаваца у комисији, на предлог школа, даје Унија послодаваца Србије, односно Привредна комора Србије у сарадњи са Центром. Базу података о члановима испитних комисија – представницима послодаваца води Центар.

Сваки члан испитне комисије у свом обрасцу за оцењивање радног задатка утврђује укупан број бодова које ученик остварује извршењем задатка. На основу појединачног бодовања свих чланова комисије, утврђује се просечан број бодова за задатак.

Ако је просечни број бодова на појединачном радном задатку, који је кандидат остварио његовим извршењем, мањи од 50, сматра се да кандидат није показао компетентност. У овом случају оцена успеха на матурском практичном раду је недовољан (1).

Када кандидат оствари просечних 50 и више бодова по задатку, сматра се да је показао компетентност.

Бодови се преводе у успех према следећој скали:

УКУПАН БРОЈ БОДОВА	УСПЕХ
0–99	недовољан (1)
100–125	довољан (2)
126–151	добар (3)
152–177	врло добар (4)
178–200	одличан (5)

УСПЕХ НА МАТУРСКОМ ИСПИТУ

Након реализације појединачних делова матурског испита комисија утврђује и евидентира успех ученика.

На основу резултата свих појединачних делова Испитни одбор утврђује општи успех ученика на матурском испиту.

Општи успех на матурском испиту исказује се једном оценом као аритметичка средња вредност оцена добијених на појединачним деловима матурског испита у складу са законом.

Ученик је положио матурски испит ако је из свих појединачних делова матурског испита добио позитивну оцену.

Ученик који је на једном или два појединачна дела матурског испита добио недовољну оцену, упућује се на полагање поправног или поправних испита.

ДИПЛОМА И УВЕРЕЊЕ

Ученик који је положио матурски испит, стиче право на издавање Дипломе о стеченом средњем образовању за одговарајући образовни профил.

Уз диплому ученик добија и *Уверење о положеним испитима у оквиру савладаног програма за образовни профил Техничар за компјутерско управљање (CNC) машина.*

3.9.3 Туристички техничар

ЦИЉ МАТУРСКОГ ИСПИТА

Матурски испит је један од елемената система обезбеђивања квалитета стручног образовања. Полагањем матурског испита у средњем стручном образовању, појединац стиче квалификацију неопходну за учешће на тржишту рада. Матурским испитом се проверава да ли је ученик, по успешно завршеном четворогодишњем образовању, стекао стандардом квалификације прописана знања, вештине, ставове и способности, тј. стручне компетенције за занимање(а) за које се школовао у оквиру образовног профила.

СТРУКТУРА МАТУРСКОГ ИСПИТА

Матурски испит за ученике који су се школовали по Наставном плану и програму за образовни профил **туристички техничар**, састоји се из три дела:

- испит из матерњег језика и књижевности;
- испит за проверу стручно-теоријских знања;
- матурски практични рад.

ПРЕДУСЛОВИ ЗА ПОЛАГАЊЕ МАТУРСКОГ ИСПИТА

Ученик полаже матурски испит у складу са законом. Матурски испит може да полаже ученик који је успешно завршио четири разреда средње школе по наставном плану и програму за образовни профил **туристички техничар**.

Завод за унапређивање образовања и васпитања – Центар за стручно образовање и образовање одраслих (у даљем тексту: Центар) припрема Приручник о полагању матурског испита за образовни профил **туристички техничар** (у даљем тексту: Приручник) којим се утврђују:

- посебни предуслови за полагање и спровођење матурског испита;
- збирка теоријских задатака за матурски испит;
- листа радних задатака и комбинација, стандардизовани радни задаци и обрасци за оцењивање;
- начини организације и реализације свих делова у оквиру матурског испита.

Збирку теоријских задатака за матурски испит и практичне радне задатке припремају наставници стручних предмета из школа у којима се остварује образовање за образовни профил **туристички техничар**, у сарадњи са Центром.

Центар припрема Приручник и објављује га на званичној интернет страници Завода за унапређивање образовања и васпитања.

ОРГАНИЗАЦИЈА МАТУРСКОГ ИСПИТА

Матурски испит спроводи се у школи и просторима где се налазе радна места и услови за реализацију матурског практичног рада. Матурски испит се организује у школама у три испитна рока која се реализују у јуну, августу и јануару.

За сваког ученика директор школе одређује менторе. Ментори су наставници стручних предмета који су обучавали ученика у току школовања. Они помажу ученику у припремама за полагање испита за проверу стручно-теоријских знања и матурског практичног рада.

У оквиру периода планираног наставним планом и програмом за припрему и полагање матурског испита, школа организује консултације и додатну припрему ученика за полагање испита, обезбеђујући услове у погледу простора, опреме и временског распореда.

Матурски испит за ученика може да траје највише четири дана. У истом дану ученик може да полаже само један део матурског испита.

За сваки део матурског испита директор школе именује стручну испитну комисију, коју чине три члана, као и њихове замене. Сваки део матурског испита се оцењује и на основу тих оцена утврђује се општи успех на матурском испиту.

ИСПИТ ИЗ МАТЕРЊЕГ ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ

Циљ испита је провера језичке писмености, познавања књижевности као и опште културе.

Испит из матерњег језика и књижевности полаже се писмено.

На испиту ученик обрађује једну од четири понуђене теме.

Теме утврђује Испитни одбор школе, на предлог стручног већа наставника матерњег језика и књижевности.

Испит из матерњег језика и књижевности траје три сата.

Оцену писаног рада утврђује испитна комисија за матерњи језик и књижевност коју чине три наставника матерњег језика и књижевности.

Сваки писани састав прегледају сва три члана комисије и изводе јединствену оцену на основу појединачних оцена сваког члана.

ИСПИТ ЗА ПРОВЕРУ СТРУЧНО-ТЕОРИЈСКИХ ЗНАЊА

Циљ овог дела матурског испита је провера стручно-теоријских знања неопходних за обављање послова и задатака за чије се извршење ученик оспособљава током школовања. На испиту се проверавају знања која се стичу из предмета:

- Агенцијско и хотелијерско пословање
- Историја уметности,
- Туристичка географија.

Испит се полаже писмено, решавањем теста за проверу стручно-теоријских знања, који садржи до 50 задатака, а вреднује се са укупно 100 бодова. Бодови се преводе у успех.

Скала успешности је петостепена.

УКУПАН БРОЈ БОДОВА ОСТВАРЕН НА ТЕСТУ	УСПЕХ
до 50	недовољан (1)
50,5–63	довољан (2)
63,5–75	добар (3)
75,5–87	врло добар (4)
87,5– 100	одличан (5)

Тест и кључ за оцењивање теста припрема Центар, на основу збирке теоријских задатака за матурски испит и доставља га школама.

Тест садржи познате задатке објављене у збирци (75 бодова) и делимично измењене задатке из збирке (25 бодова).

Тест који ученици решавају садржи задатке којима се испитује достигнуто исхода учења прописаних наставним планом и програмом за образовни профил **туристички техничар**. Тестови су конципирани тако да обухватају све нивое знања и све садржаје који су процењени као темељни и од суштинског значаја за обављање послова и задатака у оквиру занимања, као и за наставак школовања у матичној области.

Комисију за преглед тестова чине три наставника стручних предмета.

МАТУРСКИ ПРАКТИЧНИ РАД

Циљ матурског практичног рада је провера стручних компетенција прописаних Стандардом квалификације за образовни профил **туристички техничар**.

На матурском практичном раду ученик извршава два радна задатка којима се проверавају прописане компетенције.

За проверу прописаних компетенција утврђује се листа стандардизованих радних задатака. Од стандардизованих радних задатака сачињава се одговарајући број комбинација радних задатака за матурски практични рад. Листе стандардизованих радних задатака, комбинације, критеријуми и обрасци за оцењивање саставни су део Приручника.

На основу листе комбинација из Приручника, школа формира школску листу комбинација у сваком испитном року. Број комбинација у школској листи мора бити најмање за 10% већи од броја ученика у одељењу који полажу матурски практичан рад. Ученик извлачи комбинацију радних задатака на дан полагања матурског практичног рада.

Сваки радни задатак може да се оцени са највише 100 бодова.

Оцену о стеченим прописаним компетенцијама даје трочлана испитна комисија. Комисију чине два наставника стручних предмета, од којих је један председник комисије, и представник послодаваца, стручњак у датој области рада.

Сагласност на чланство представника послодаваца у комисији, на предлог школа, даје Унија послодаваца Србије, односно Привредна комора Србије у сарадњи са Центром. Базу података о члановима испитних комисија – представницима послодаваца води Центар.

Сваки члан испитне комисије у свом обрасцу за оцењивање радног задатка утврђује укупан број бодова које ученик остварује извршењем задатка. На основу појединачног бодовања свих чланова комисије, утврђује се просечан број бодова за задатак.

Ако је просечни број бодова на појединачном радном задатку, који је кандидат остварио његовим извршењем, мањи од 50, сматра се да кандидат није показао компетентност. У овом случају оцена успеха на матурском практичном раду је **недовољан (1)**.

Када кандидат оствари просечних 50 и више бодова по задатку, сматра се да је показао компетентност.

Бодови се преводе у успех према следећој скали:

УКУПАН БРОЈ БОДОВА	УСПЕХ
0–99	недовољан (1)
100–125	довољан (2)
126–151	добар (3)
152–177	врло добар (4)
178–200	одличан (5)

УСПЕХ НА МАТУРСКОМ ИСПИТУ

Након реализације појединачних делова матурског испита комисија утврђује и евидентира успех ученика.

На основу резултата свих појединачних делова Испитни одбор утврђује општи успех ученика на матурском испиту.

Општи успех на матурском испиту исказује се једном оценом као аритметичка средња вредност оцена добијених на појединачним деловима матурског испита у складу са законом.

Ученик је положио матурски испит ако је из свих појединачних делова матурског испита добио позитивну оцену.

Ученик који је на једном или два појединачна дела матурског испита добио недовољну оцену, упућује се на полагање поправног или поправних испита.

ДИПЛОМА И УВЕРЕЊЕ

Ученик који је положио матурски испит, стиче право на издавање Дипломе о стеченом средњем образовању за одговарајући образовни профил.

Уз диплому ученик добија и *Уверење о положеним испитима у оквиру савладаног програма за образовни профил туристички техничар.*

3.9.4 Туристичко -хотелијерски техничар

ЦИЉ МАТУРСКОГ ИСПИТА

Матурски испит је један од елемената система обезбеђивања квалитета стручног образовања. Полагањем матурског испита у средњем стручном образовању, појединац стиче квалификацију неопходну за учешће на тржишту рада. Матурским испитом се проверава да ли је ученик, по успешно завршеном четворогодишњем образовању, стекао стандардом квалификације прописана знања, вештине, ставове и способности, тј. стручне компетенције за занимање(а) за које се школовао у оквиру образовног профила.

СТРУКТУРА МАТУРСКОГ ИСПИТА

Матурски испит за ученике који су се школовали по Наставном плану и програму за образовни профил **туристичко-хотелијерски техничар**, састоји се из три дела:

- испит из матерњег језика и књижевности;
- испит за проверу стручно-теоријских знања;
- матурски практични рад.

ПРЕДУСЛОВИ ЗА ПОЛАГАЊЕ МАТУРСКОГ ИСПИТА

Ученик полаже матурски испит у складу са законом. Матурски испит може да полаже ученик који је успешно завршио четири разреда средње школе по наставном плану и програму за образовни профил **туристичко-хотелијерски техничар**.

Завод за унапређивање образовања и васпитања – Центар за стручно образовање и образовање одраслих (у даљем тексту: Центар) припрема Приручник о полагању матурског испита за образовни профил **туристичко-хотелијерски техничар** (у даљем тексту: Приручник) којим се утврђују:

- посебни предуслови за полагање и спровођење матурског испита;
- збирка теоријских задатака за матурски испит;
- листа радних задатака и комбинација, стандардизовани радни задаци и обрасци за оцењивање;
- начини организације и реализације свих делова у оквиру матурског испита.

Збирку теоријских задатака за матурски испит и практичне радне задатке припремају наставници стручних предмета из школа у којима се остварује образовање за образовни профил **туристичко-хотелијерски техничар**, у сарадњи са Центром.

Центар припрема Приручник и објављује га на званичној интернет страници Завода за унапређивање образовања и васпитања.

ОРГАНИЗАЦИЈА МАТУРСКОГ ИСПИТА

Матурски испит спроводи се у школи и просторима где се налазе радна места и услови за реализацију матурског практичног рада. Матурски испит се организује у школама у три испитна рока која се реализују у јуну, августу и јануару.

За сваког ученика директор школе одређује менторе. Ментори су наставници стручних предмета који су обучавали ученика у току школовања. Они помажу ученику у припремама за полагање испита за проверу стручно-теоријских знања и матурског практичног рада.

У оквиру периода планираног наставним планом и програмом за припрему и полагање матурског испита, школа организује консултације и додатну припрему ученика за полагање испита, обезбеђујући услове у погледу простора, опреме и временског распореда.

Матурски испит за ученика може да траје највише четири дана. У истом дану ученик може да полаже само један део матурског испита.

За сваки део матурског испита директор школе именује стручну испитну комисију, коју чине три члана, као и њихове замене. Сваки део матурског испита се оцењује и на основу тих оцена утврђује се општи успех на матурском испиту.

ИСПИТ ИЗ МАТЕРЊЕГ ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ

Циљ испита је провера језичке писмености, познавања књижевности као и опште културе.

Испит из матерњег језика и књижевности полаже се писмено.

На испиту ученик обрађује једну од четири понуђене теме.

Теме утврђује Испитни одбор школе, на предлог стручног већа наставника матерњег језика и књижевности.

Испит из матерњег језика и књижевности траје три сата.

Оцену писаног рада утврђује испитна комисија за матерњи језик и књижевност коју чине три наставника матерњег језика и књижевности.

Сваки писани састав прегледају сва три члана комисије и изводе јединствену оцену на основу појединачних оцена сваког члана.

ИСПИТ ЗА ПРОВЕРУ СТРУЧНО-ТЕОРИЈСКИХ ЗНАЊА

Циљ овог дела матурског испита је провера стручно-теоријских знања неопходних за обављање послова и задатака за чије се извршење ученик оспособљава током школовања. На испиту се проверавају знања која се стичу из предмета:

- Агенцијско и хотелијерско пословање
- Историја уметности,
- Туристичка географија.

Испит се полаже писмено, решавањем теста за проверу стручно-теоријских знања, који садржи до 50 задатака, а вреднује се са укупно 100 бодова. Бодови се преводе у успех.

Скала успешности је петостепена.

УКУПАН БРОЈ БОДОВА ОСТВАРЕН НА ТЕСТУ	УСПЕХ
до 50	недовољан (1)
50,5–63	довољан (2)
63,5–75	добар (3)
75,5–87	врло добар (4)
87,5– 100	одличан (5)

Тест и кључ за оцењивање теста припрема Центар, на основу збирке теоријских задатака за матурски испит и доставља га школама.

Тест садржи познате задатке објављене у збирци (75 бодова) и делимично измењене задатке из збирке (25 бодова).

Тест који ученици решавају садржи задатке којима се испитује достигнуто исхода учења прописаних наставним планом и програмом за образовни профил **туристичко-хотелијерски техничар**. Тестови су конципирани тако да обухватају све нивое знања и све садржаје који су процењени као темељни и од суштинског значаја за обављање послова и задатака у оквиру занимања, као и за наставак школовања у матичној области.

Комисију за преглед тестова чине три наставника стручних предмета.

МАТУРСКИ ПРАКТИЧНИ РАД

Циљ матурског практичног рада је провера стручних компетенција прописаних Стандардом квалификације за образовни профил **туристичко-хотелијерски техничар**.

На матурском практичном раду ученик извршава два радна задатка којима се проверавају прописане компетенције.

За проверу прописаних компетенција утврђује се листа стандардизованих радних задатака. Од стандардизованих радних задатака сачињава се одговарајући број комбинација радних задатака за матурски практични рад. Листе стандардизованих радних задатака, комбинације, критеријуми и обрасци за оцењивање саставни су део Приручника.

На основу листе комбинација из Приручника, школа формира школску листу комбинација у сваком испитном року. Број комбинација у школској листи мора бити најмање за 10% већи од броја ученика у одељењу који полажу матурски практичан рад. Ученик извлачи комбинацију радних задатака на дан полагања матурског практичног рада.

Сваки радни задатак може да се оцени са највише 100 бодова.

Оцену о стеченим прописаним компетенцијама даје трочлана испитна комисија. Комисију чине два наставника стручних предмета, од којих је један председник комисије, и представник послодаваца, стручњак у датој области рада.

Сагласност на чланство представника послодаваца у комисији, на предлог школа, даје Унија послодаваца Србије, односно Привредна комора Србије у сарадњи са Центром. Базу података о члановима испитних комисија – представницима послодаваца води Центар.

Сваки члан испитне комисије у свом обрасцу за оцењивање радног задатка утврђује укупан број бодова које ученик остварује извршењем задатка. На основу појединачног бодовања свих чланова комисије, утврђује се просечан број бодова за задатак.

Ако је просечни број бодова на појединачном радном задатку, који је кандидат остварио његовим извршењем, мањи од 50, сматра се да кандидат није показао компетентност. У овом случају оцена успеха на матурском практичном раду је недовољан (1).

Када кандидат оствари просечних 50 и више бодова по задатку, сматра се да је показао компетентност.

Бодови се преводе у успех према следећој скали:

УКУПАН БРОЈ БОДОВА	УСПЕХ
0–99	недовољан (1)
100–125	довољан (2)
126–151	добар (3)
152–177	врло добар (4)
178–200	одличан (5)

УСПЕХ НА МАТУРСКОМ ИСПИТУ

Након реализације појединачних делова матурског испита комисија утврђује и евидентира успех ученика.

На основу резултата свих појединачних делова Испитни одбор утврђује општи успех ученика на матурском испиту.

Општи успех на матурском испиту исказује се једном оценом као аритметичка средња вредност оцена добијених на појединачним деловима матурског испита у складу са законом.

Ученик је положио матурски испит ако је из свих појединачних делова матурског испита добио позитивну оцену.

Ученик који је на једном или два појединачна дела матурског испита добио недовољну оцену, упућује се на полагање поправног или поправних испита.

ДИПЛОМА И УВЕРЕЊЕ

Ученик који је положио матурски испит, стиче право на издавање Дипломе о стеченом средњем образовању за одговарајући образовни профил.

Уз диплому ученик добија и *Уверење о положеним испитима у оквиру савладаног програма за образовни профил туристичко-хотелијерски техничар.*

3.9.5 Комерцијалиста

ЦИЉ МАТУРСКОГ ИСПИТА

Матурски испит је један од елемената система обезбеђивања квалитета стручног образовања. Полагањем матурског испита у средњем стручном образовању, појединац стиче квалификацију неопходну за учешће на тржишту рада. Матурским испитом се проверава да ли је ученик, по успешно завршеном четворогодишњем образовању, стекао стандардом квалификације прописана знања, вештине, ставове и способности, тј. стручне компетенције за занимање(а) за које се школовао у оквиру образовног профила.

СТРУКТУРА МАТУРСКОГ ИСПИТА

Матурски испит за ученике који су се школовали по Наставном плану и програму за образовни профил **комерцијалиста**, састоји се из три дела:

- испит из матерњег језика и књижевности;
- испит за проверу стручно-теоријских знања;
- матурски практични рад.

ПРЕДУСЛОВИ ЗА ПОЛАГАЊЕ МАТУРСКОГ ИСПИТА

Ученик полаже матурски испит у складу са законом. Матурски испит може да полаже ученик који је успешно завршио четири разреда средње школе по наставном плану и програму за образовни профил **комерцијалиста**.

Завод за унапређивање образовања и васпитања – Центар за стручно образовање и образовање одраслих (у даљем тексту: Центар) припрема Приручник о полагању матурског испита за образовни профил **комерцијалиста** (у даљем тексту: Приручник) којим се утврђују:

- посебни предуслови за полагање и спровођење матурског испита;
- збирка теоријских задатака за матурски испит;
- листа радних задатака и комбинација, стандардизовани радни задаци и обрасци за оцењивање;
- начини организације и реализације свих делова у оквиру матурског испита.

Збирку теоријских задатака за матурски испит и практичне радне задатке припремају наставници стручних предмета из школа у којима се остварује образовање за образовни профил **комерцијалиста**, у сарадњи са Центром.

Центар припрема Приручник и објављује га на званичној интернет страници Завода за унапређивање образовања и васпитања.

ОРГАНИЗАЦИЈА МАТУРСКОГ ИСПИТА

Матурски испит спроводи се у школи и просторима где се налазе радна места и услови за реализацију матурског практичног рада. Матурски испит се организује у школама у три испитна рока која се реализују у јуну, августу и јануару.

За сваког ученика директор школе одређује менторе. Ментори су наставници стручних предмета који су обучавали ученика у току школовања. Они помажу ученику у припремама за полагање испита за проверу стручно-теоријских знања и матурског практичног рада.

У оквиру периода планираног наставним планом и програмом за припрему и полагање матурског испита, школа организује консултације и додатну припрему ученика за полагање испита, обезбеђујући услове у погледу простора, опреме и временског распореда.

Матурски испит за ученика може да траје највише три дана. У истом дану ученик може да полаже само један део матурског испита.

За сваки део матурског испита директор школе именује стручну испитну комисију, коју чине три члана, као и њихове замене. Сваки део матурског испита се оцењује и на основу тих оцена утврђује се општи успех на матурском испиту.

ИСПИТ ИЗ МАТЕРЊЕГ ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ

Циљ испита је провера језичке писмености, познавања књижевности као и опште културе. Испит из матерњег језика и књижевности полаже се писмено.

На испиту ученик обрађује једну од четири понуђене теме.

Теме утврђује Испитни одбор школе, на предлог стручног већа наставника матерњег језика и књижевности.

Испит из матерњег језика и књижевности траје три сата.

Оцену писаног рада утврђује испитна комисија за матерњи језик и књижевност коју чине три наставника матерњег језика и књижевности.

Сваки писани састав прегледају сва три члана комисије и изводе јединствену оцену на основу појединачних оцена сваког члана.

ИСПИТ ЗА ПРОВЕРУ СТРУЧНО-ТЕОРИЈСКИХ ЗНАЊА

Циљ овог дела матурског испита је провера стручно-теоријских знања неопходних за обављање послова и задатака за чије се извршење ученик оспособљава током школовања. На испиту се проверавају знања која се стичу из предмета:

- Трговинско пословање
- Финансије

Испит се полаже писмено, решавањем теста за проверу стручно-теоријских знања, који садржи до 50 задатака, а вреднује се са укупно 100 бодова. Бодови се преводе у успех.

Скала успешности је петостепена.

УКУПАН БРОЈ БОДОВА ОСТВАРЕН НА ТЕСТУ	УСПЕХ
до 50	недовољан (1)
50,5–63	довољан (2)
63,5–75	добар (3)
75,5–87	врло добар (4)
87,5– 100	одличан (5)

Тест и кључ за оцењивање теста припрема Центар, на основу збирке теоријских задатака за матурски испит и доставља га школама.

Тест садржи познате задатке објављене у збирци (75 бодова) и делимично измењене задатке из збирке (25 бодова).

Тест који ученици решавају садржи задатке којима се испитује достигнутоста исхода учења прописаних наставним планом и програмом за образовни профил **комерцијалиста**. Тестови су конципирани тако да обухватају све нивое знања и све садржаје који су процењени као темељни и од суштинског значаја за обављање послова и задатака у оквиру занимања, као и за наставак школовања у матичној области.

Комисију за преглед тестова чине три наставника стручних предмета.

МАТУРСКИ ПРАКТИЧНИ РАД

Циљ матурског практичног рада је провера стручних компетенција прописаних Стандардом квалификације за образовни профил **комерцијалиста**.

На матурском практичном раду ученик извршава два радна задатка којима се проверавају прописане компетенције.

За проверу прописаних компетенција утврђује се листа стандардизованих радних задатака. Од стандардизованих радних задатака сачињава се одговарајући број комбинација радних задатака за матурски практични рад. Листе стандардизованих радних задатака, комбинације, критеријуми и обрасци за оцењивање саставни су део Приручника.

На основу листе комбинација из Приручника, школа формира школску листу комбинација у сваком испитном року. Број комбинација у школској листи мора бити најмање за 10% већи од броја ученика у одељењу који полажу матурски практичан рад. Ученик извлачи комбинацију радних задатака на дан полагања матурског практичног рада.

Сваки радни задатак може да се оцени са највише 100 бодова.

Оцену о стеченим прописаним компетенцијама даје трочлана испитна комисија. Комисију чине два наставника стручних предмета, од којих је један председник комисије, и представник послодаваца, стручњак у датој области рада.

Сагласност на чланство представника послодаваца у комисији, на предлог школа, даје Унија послодаваца Србије, односно Привредна комора Србије у сарадњи са Центром. Базу података о члановима испитних комисија – представницима послодаваца води Центар.

Сваки члан испитне комисије у свом обрасцу за оцењивање радног задатка утврђује укупан број бодова које ученик остварује извршењем задатка. На основу појединачног бодовања свих чланова комисије, утврђује се просечан број бодова за задатак.

Ако је просечни број бодова на појединачном радном задатку, који је кандидат остварио његовим извршењем, мањи од 50, сматра се да кандидат није показао компетентност. У овом случају оцена успеха на матурском практичном раду је недовољан (1).

Када кандидат оствари просечних 50 и више бодова по задатку, сматра се да је показао компетентност.

Бодови се преводе у успех према следећој скали:

УКУПАН БРОЈ БОДОВА	УСПЕХ
0–99	недовољан (1)
100–125	довољан (2)
126–151	добар (3)
152–177	врло добар (4)
178–200	одличан (5)

УСПЕХ НА МАТУРСКОМ ИСПИТУ

Након реализације појединачних делова матурског испита комисија утврђује и евидентира успех ученика.

На основу резултата свих појединачних делова Испитни одбор утврђује општи успех ученика на матурском испиту.

Општи успех на матурском испиту исказује се једном оценом као аритметичка средња вредност оцена добијених на појединачним деловима матурског испита у складу са законом.

Ученик је положио матурски испит ако је из свих појединачних делова матурског испита добио позитивну оцену.

Ученик који је на једном или два појединачна дела матурског испита добио недовољну оцену, упућује се на полагање поправног или поправних испита.

ДИПЛОМА И УВЕРЕЊЕ

Ученик који је положио матурски испит, стиче право на издавање Дипломе о стеченом средњем образовању за одговарајући образовни профил.

Уз диплому ученик добија и *Уверење о положеним испитима у оквиру савладаног програма за образовни профил комерцијалиста.*

3.9.6 Финансијско – рачуноводствени техничар

3.10 Начин остваривања завршних испита

3.10.1 Бравар - заваривач

ЦИЉ

Завршним испитом проверава се да ли је ученик, по успешно завршеном образовању за образовни профил **бравар - заваривач**, стекао стручне компетенције прописане Стандардом квалификације **бравар - заваривач**.

СТРУКТУРА

У оквиру завршног испита ученик извршава два радна задатка, којима се проверава стеченост свих прописаних стручних компетенција.

ОЦЕЊИВАЊЕ СТРУЧНИХ КОМПЕТЕНЦИЈА

Оцењивање стечености стручних компетенција врши се током реализације - извођења практичних радних задатака. Радни задаци формиран су превасходно на основу јединица компетенција и омогућавају проверу оспособљености ученика за примену знања, демонстрацију вештина и професионалних ставова у радном контексту. На овај начин је омогућено мерење знања, вештина, ставова и способности који одговарају Стандарду квалификације бравар - заваривач. Критеријуми оцењивања стручних компетенција разијени су на основу јединица компетенција и чине Оквир за оцењивање компетенција за квалификацију **бравар - заваривач** у даљем тексту: Оквир). Стручне компетенције су интегрисане у оквир са критеријумима за процену квалификација. Оквир садржи критеријуме процене, дате у две категорије: аспекти и индикатори процене. Инструменти за оцењивање стручних компетенција – обрасци који се користе на завршном испиту формиран су у складу са Оквиром.

ПРЕДУСЛОВИ ЗА ПОЛАГАЊЕ И УСЛОВИ СПРОВОЂЕЊА

Ученик полаже завршни испит у складу са Законом. Посебни предуслови за полагање и спровођење завршног испита су:

Ученик : заштитна одећа и обућа

Школа За припрему и спровођење завршног испита неопходно је да школа самостално или у договору са социјалним партнерима обезбеди потребне услове:

- време
- простор за реализацију испита
- машине и уређаје

- алате
- потребан материјал за израду одговарајућих радних задатака
- пратећу документацију за радне задатке (обрасци, прилози, пратећа литература)
- техничку документацију за сваку машину (склоп) у складу са распложивим условима
- обрасце записника за сваког ученика
- описе радних задатака и прилоге за сваког ученика и члана испитне комисије
- обрасце за оцењивање радних задатака
- чланове комисија обучене за оцењивање засновано на компетенцијама.

Током реализације испита није дозвољена употреба мобилних телефона. Ученици који не задовољавају прописане предуслове не могу приступити полагању испита.

ОРГАНИЗАЦИЈА ИСПИТА

Организација завршног испита спроводи се у складу са Правилником којим је прописан програм завршног испита за образовни профил бравар - заваривач. Школа благовремено планира и припрема људске и техничке ресурсе за реализацију испита и израђује распоред полагања. Завршни испит спроводи се у школским кабинетима, школским радионицама, или у другим просторима који испуњавају услове радних места за које се ученик образовао. Будући да је значајан део наставног процеса реализован у предузећу, препорука је да се део или испит у целости реализује у тим условима. Стручно веће наставника стручних предмета школе бира комбинације радних задатака на основу листе комбинација из Приручника (Анекс2) и формира школску листу која ће се користити у датом испитном року. Број понуђених комбинација, за ученике једног одељења који полажу завршни испит, мора бити најмање 10% већи од броја ученика. Ученик извлачи комбинацију радних задатака непосредно пред полагање завршног испита, без права замене. Ученик добија прилоге-одговарајућу документацију непосредно пред реализацију сваког задатка (Анекс 3 и Анекс 4). У периоду припреме школа организује обуку чланова комисије за оцењивање на завршном испиту уз подршку стручних сарадника школе. Завршни испит за ученика може да траје највише два дана.

За сваког ученика директор школе именује ментора. Ментор је наставник стручних предмета који је обучавао ученика у току школовања. Он помаже ученику у припремама за полагање завршног испита. У оквиру три недеље планиране наставним планом за припрему и полагање завршног испита, школа организује консултације, информисе кандидате о критеријумима оцењивања и обезбеђује услове (време, простор, опрема) за припрему ученика за све задатке предвиђене завршним испитом.

По формирању Испитног одбора директор утврђује чланове испитне комисије за оцењивање на завршном испиту и њихове заменике. Имена екстерних чланова комисије достављају се Центру. Комисију чине три члана, које именује директор школе, према прописаној структури: два наставника стручних предмета за образовни профил **бравар - заваривач**, од којих је један председник комисије и представник послодаваца – компетентни извршилац датих послова у области машинства – кога предлаже Унија послодаваца Србије у сарадњи са одговарајућим пословним удружењима, Привредном комором Србије и Центром. Ради ефикасније реализације завршног испита, ако за то постоје прописани кадровски и материјални услови, у школи се може

формирати и више испитних комисија, које могу истовремено и независно да обављају оцењивање.

ОЦЕЊИВАЊЕ НА ИСПИТУ

Провера прописаних компетенција спроводи се на основу листе стандардизованих радних задатака, која је саставни део Приручника (Анекс 2). Ученик извршава два радна задатка, од којих сваки садржи писани део и практично извођење. У оквиру радног задатка, а након практичног извођења са учеником се води стручни разговор, који се не оцењује. Сваком ученику се обезбеђују једнаки услови за обављање радног задатка. Припрема услова за одговарајуће задатке мора бити благовремена како се не би реметио ток и регуларност реализације испита. Упутство за постављање услова за реализацију задатака, Центар доставља школи у оквиру документа „Инструкције за оцењиваче за завршни испит за квалификацију бравар - заваривач". Оцену о стеченим стручним компетенцијама на завршном испиту даје испитна комисија. Оцењивање радног задатка се врши индивидуално. Сваки члан испитне комисије пре испита добија свој образац за оцењивање радног задатка, а председник комисије води и Записник о полагању завршног испита. Након прегледа и вредновања писаног дела чланови комисије техником посматрања оцењују практично извођење. Време израде радног задатка контролишу сви чланови комисије. Уколико ученик није реализовао радни задатак у оквиру предвиђеног времена, прекида се извођење и комисија оцењује оно што је до тог тренутка урађено. Сваки члан комисије индивидуално оцењује рад ученика, вреднујући појединачне индикаторе у свом обрасцу за оцењивање радног задатка. Радни задатак може се оценити са највише 100 бодова. Успех на завршном испиту зависи од укупног броја бодова које је ученик стекао извршавањем два радна задатка. Сваки члан испитне комисије у свом обрасцу за оцењивање радног задатка утврђује укупан број бодова за задатак. Појединачан број бодова (сваког члана комисије) се уноси на одговарајуће место у Записнику о полагању завршног испита и на основу тога комисија утврђује просечан број бодова за сваки радни задатак. Када кандидат извршењем радног задатка оствари просечних 50 и више бодова, по сваком радном задатку, сматра се да је показао компетентност.

Уколико је просечан број бодова на појединачном радном задатку мањи од 50, сматра се да кандидат није показао компетентност. У овом случају оцена успеха на завршном испиту је недовољан (1). Укупан број бодова који ученик оствари на завршном испиту једнак је збиру постигнутих бодова на свим радним задацима. Укупан број бодова преводи се у успех. Скала успешности је петостепена и приказана је у следећој табели

УКУПАН БРОЈ БОДОВА	УСПЕХ
0–99	недовољан (1)
100–125	довољан (2)
126–151	добар (3)
152–177	врло добар (4)
178–200	одличан (5)

ЕВИДЕНТИРАЊЕ УСПЕХА И ИЗВЕШТАВАЊЕ

Током завршног испита за сваког ученика појединачно, води се Записник о полагању завршног испита. У оквиру записника прилажу се:

- писани део задатака;
- обрасци за оцењивање радног задатака свих чланова комисије.

Након реализације завршног испита комисија утврђује и евидентира успех ученика у Записнику о полагању завршног испита и ти резултати се објављују, као незванични, на огласној табли школе. На основу резултата испита, Испитни одбор утврђује успех ученика на завршном испиту. Након седнице испитног одбора на којој се разматра успех ученика на завршном испиту, на огласној табли школе објављују се званични резултати ученика на завршном испиту. На захтев, школа је у обавези да резултате испита достави Центру, ради праћења и анализе завршног испита. У ту сврху Центар благовремено прослеђује школи одговарајуће обрасце и инструменте за праћење.

ДИПЛОМА И УВЕРЕЊЕ

Ученику који је положио завршни испит издаје се Диплома о стеченом средњем образовању за образовни профил **бравар - заваривач**. Уз Диплому школа ученику издаје Уверење о положеним испитима у оквиру савладаног програма за образовни профил **бравар – заваривач**.

3.10.2 Оператер машинске обраде резањем

ЦИЉ

Завршним испитом проверава се да ли је ученик, по успешно завршеном образовању за образовни профил **оператер машинске обраде резањем** стекао стручне компетенције прописане Стандардом квалификације **оператер машинске обраде резањем**.

СТРУКТУРА

У оквиру завршног испита ученик извршава два радна задатка, којима се проверава стеченост свих прописаних стручних компетенција.

ОЦЕЊИВАЊЕ СТРУЧНИХ КОМПЕТЕНЦИЈА

Оцењивање стечености стручних компетенција врши се током реализације - извођења практичних радних задатака. Радни задаци формиран су превасходно на основу јединица компетенција и омогућавају проверу оспособљености ученика за примену знања, демонстрацију вештина и професионалних ставова у радном контексту. На овај начин је омогућено мерење знања, вештина, ставова и способности који одговарају Стандарду квалификације **оператер машинске обраде резањем**. Критеријуми оцењивања стручних компетенција развијени су на основу јединица компетенција и чине Оквир за оцењивање компетенција за квалификацију **оператер машинске обраде резањем** у даљем тексту: Оквир). Стручне компетенције су интегрисане у оквир са критеријумима за процену квалификација. Оквир садржи критеријуме процене, дате у две категорије: аспекти и индикатори процене. Инструменти за оцењивање

стручних компетенција – обрасци који се користе на завршном испиту формирани су у складу са Оквиром.

ПРЕДУСЛОВИ ЗА ПОЛАГАЊЕ И УСЛОВИ СПРОВОЂЕЊА

Ученик полаже завршни испит у складу са Законом. Посебни предуслови за полагање и спровођење завршног испита су:

Ученик : заштитна одећа и обућа

Школа За припрему и спровођење завршног испита неопходно је да школа самостално или у договору са социјалним партнерима обезбеди потребне услове:

- време
- простор за реализацију испита
- машине и уређаје
- алате
- потребан материјал за израду одговарајућих радних задатака
- пратећу документацију за радне задатке (обрасци, прилози, пратећа литература)
- техничку документацију за сваку машину (склоп) у складу са распложивим условима
- обрасце записника за сваког ученика
- описе радних задатака и прилоге за сваког ученика и члана испитне комисије
- обрасце за оцењивање радних задатака
- чланове комисија обучене за оцењивање засновано на компетенцијама.

Током реализације испита није дозвољена употреба мобилних телефона. Ученици који не задовољавају прописане предуслове не могу приступити полагању испита.

ОРГАНИЗАЦИЈА ИСПИТА

Организација завршног испита спроводи се у складу са Правилником којим је прописан програм завршног испита за образовни профил **оператер машинске обраде резањем**. Школа благовремено планира и припрема људске и техничке ресурсе за реализацију испита и израђује распоред полагања. Завршни испит спроводи се у школским кабинетима, школским радионицама, или у другим просторима који испуњавају услове радних места за које се ученик образовао. Будући да је значајан део наставног процеса реализован у предузећу, препорука је да се део или испит у целости реализује у тим условима. Стручно веће наставника стручних предмета школе бира комбинације радних задатака на основу листе комбинација из Приручника (Анекс2) и формира школску листу која ће се користити у датом испитном року. Број понуђених комбинација, за ученике једног одељења који полажу завршни испит, мора бити најмање 10% већи од броја ученика. Ученик извлачи комбинацију радних задатака непосредно пред полагање завршног испита, без права замене. Ученик добија прилоге-одговарајућу документацију непосредно пред реализацију сваког задатка (Анекс 3 и Анекс 4). У периоду припреме школа организује обуку чланова комисије за оцењивање на завршном испиту уз подршку стручних сарадника школе. Завршни испит за ученика може да траје највише два дана.

За сваког ученика директор школе именује ментора. Ментор је наставник стручних предмета који је обучавао ученика у току школовања. Он помаже ученику у припремама за полагање завршног испита. У оквиру три недеље планиране наставним планом за припрему и полагање

завршног испита, школа организује консултације, информисе кандидате о критеријумима оцењивања и обезбеђује услове (време, простор, опрема) за припрему ученика за све задатке предвиђене завршним испитом.

По формирању Испитног одбора директор утврђује чланове испитне комисије за оцењивање на завршном испиту и њихове заменике. Имена екстерних чланова комисије достављају се Центру. Комисију чине три члана, које именује директор школе, према прописаној структури: два наставника стручних предмета за образовни профил **оператер машинске обраде резањем**, од којих је један председник комисије и представник послодаваца – компетентни извршилац датих послова у области машинства– кога предлаже Унија послодаваца Србије у сарадњи са одговарајућим пословним удружењима, Привредном комором Србије и Центром. Ради ефикасније реализације завршног испита, ако за то постоје прописани кадровски и материјални услови, у школи се може формирати и више испитних комисија, које могу истовремено и независно да обављају оцењивање.

ОЦЕЊИВАЊЕ НА ИСПИТУ

Провера прописаних компетенција спроводи се на основу листе стандардизованих радних задатака, која је саставни део Приручника (Анекс 2). Ученик извршава два радна задатка, од којих сваки садржи писани део и практично извођење. У оквиру радног задатка, а након практичног извођења са учеником се води стручни разговор, који се не оцењује. Сваком ученику се обезбеђују једнаки услови за обављање радног задатка. Припрема услова за одговарајуће задатке мора бити благовремена како се не би реметио ток и регуларност реализације испита. Упутство за постављање услова за реализацију задатака, Центар доставља школи у оквиру документа „Инструкције за оцењиваче за завршни испит за квалификацију **оператер машинске обраде резањем**. Оцену о стеченим стручним компетенцијама на завршном испиту даје испитна комисија. Оцењивање радног задатка се врши индивидуално. Сваки члан испитне комисије пре испита добија свој образац за оцењивање радног задатка, а председник комисије води и Записник о полагању завршног испита. Након прегледа и вредновања писаног дела чланови комисије техником посматрања оцењују практично извођење. Време израде радног задатка контролишу сви чланови комисије. Уколико ученик није реализовао радни задатак у оквиру предвиђеног времена, прекида се извођење и комисија оцењује оно што је до тог тренутка урађено. Сваки члан комисије индивидуално оцењује рад ученика, вреднујући појединачне индикаторе у свом обрасцу за оцењивање радног задатка. Радни задатак може се оценити са највише 100 бодова. Успех на завршном испиту зависи од укупног броја бодова које је ученик стекао извршавањем два радна задатка. Сваки члан испитне комисије у свом обрасцу за оцењивање радног задатка утврђује укупан број бодова за задатак. Појединачан број бодова (сваког члана комисије) се уноси на одговарајуће место у Записнику о полагању завршног испита и на основу тога комисија утврђује просечан број бодова за сваки радни задатак. Када кандидат извршењем радног задатка оствари просечних 50 и више бодова, по сваком радном задатку, сматра се да је показао компетентност.

Уколико је просечан број бодова на појединачном радном задатку мањи од 50, сматра се да кандидат није показао компетентност. У овом случају оцена успеха на завршном испиту је недовољан (1). Укупан број бодова који ученик оствари на завршном испиту једнак је збиру

постигнутих бодова на свим радним задацима. Укупан број бодова преводи се у успех. Скала успешности је петостепена и приказана је у следећој табели

УКУПАН БРОЈ БОДОВА	УСПЕХ
0–99	недовољан (1)
100–125	довољан (2)
126–151	добар (3)
152–177	врло добар (4)
178–200	одличан (5)

ЕВИДЕНТИРАЊЕ УСПЕХА И ИЗВЕШТАВАЊЕ

Током завршног испита за сваког ученика појединачно, води се Записник о полагању завршног испита. У оквиру записника прилажу се:

- писани део задатака;
- обрасци за оцењивање радног задатака свих чланова комисије.

Након реализације завршног испита комисија утврђује и евидентира успех ученика у Записнику о полагању завршног испита и ти резултати се објављују, као незванични, на огласној табли школе. На основу резултата испита, Испитни одбор утврђује успех ученика на завршном испиту. Након седнице испитног одбора на којој се разматра успех ученика на завршном испиту, на огласној табли школе објављују се званични резултати ученика на завршном испиту. На захтев, школа је у обавези да резултате испита достави Центру, ради праћења и анализе завршног испита. У ту сврху Центар благовремено прослеђује школи одговарајуће обрасце и инструменте за праћење.

ДИПЛОМА И УВЕРЕЊЕ

Ученику који је положио завршни испит издаје се Диплома о стеченом средњем образовању за образовни профил **оператер машинске обраде резањем**. Уз Диплому школа ученику издаје Уверење о положеним испитима у оквиру савладаног програма за образовни профил **оператер машинске обраде резањем**.

4. НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРИНЦИПА, ЦИЉЕВА И ИСХОДА ОБРАЗОВАЊА И СТАНДАРДА ПОСТИГНУЋА У ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОМ РАДУ

4.1 Општи стандарди постигнућа за крај општег средњег образовања и васпитања и средњег стручног образовања и васпитања у делу општеобразовних предмета

На основу члана 14. став 1. тачка 5) подтачка (1) Закона о основама образовања и васпитања ("Службени гласник РС", бр. 72/09, 52/11 и 55/13), Национални просветни савет донео је Правилник о општим стандардима образовних постигнућа за крај општег средњег образовања и средњег стручног образовања у делу општеобразовних предмета. Правилник је објављен у "Службеном гласнику РС", бр. 117/2013 од 30.12.2013. године, а ступио је на снагу 7.1.2014. Овим правилником утврђени су општи стандарди образовних постигнућа за крај општег средњег образовања и средњег стручног образовања у делу општеобразовних предмета за међупредметне компетенције и наставне предмете: српски језик и књижевност, страни језик, математика, физика, хемија, биологија, географија и историја.

4.1.1 Српски језик и књижевност

Општа предметна компетенција

Има знања из области српског језика и српске и светске књижевности. Влада усменом и писаном комуникацијом: говори и пише поштујући књижевнојезичку норму, уобличава логичан и стилски складан говорени и писани текст, разуме и критички промишља оно што прочита, има развијен речник. Чита, доживљава и тумачи књижевно дело; користи читање да боље разуме себе, друге и свет око себе; прочитао је најважнија књижевна дела из националне и светске културне баштине. Има навику и потребу да развија говорну и читалачку културу, како ради сопственог усавршавања тако и ради очувања и богаћења националне културе.

Основни ниво

Говори јасно и течно, поштујући књижевнојезичку норму; има културу слушања туђег излагања. Саставља једноставнији говорени или писани текст који је логичан, добро структуриран и стилски складан; користи оба писма (дајући предност ћирилици), влада основним писаним жанровима потребним за школовање и учешће у друштвеном животу. У различите сврхе чита књижевне и неуметничке текстове средње тежине, разуме књижевни и неуметнички текст средње сложености и критички промишља једноставнији књижевни и неуметнички текст.

Има основна знања о језику уопште; разликује књижевни српски језик од дијалекта и има потребу да учи, чува и негује књижевни језик. Има основна знања о гласовима, речима и реченицама српског језика и зна да примени одређена граматичка правила у говору и писању. Има развијен речник, у складу са средњим нивоом образовања, а речи употребљава у складу са приликом.

Познаје ауторе дела из обавезног школског програма и локализује их у контекст стваралачког опуса и у књижевноисторијски контекст. Наводи основне књижевноисторијске и поетичке

одлике стилских епоха, праваца и формација у развоју српске и светске књижевности и повезује их са делима и писцима из обавезне лектире школског програма. Уочава и примерима аргуменује основне поетичке, језичке, естетске и структурне особине књижевних дела из обавезне школске лектире. Формира читалачке навике и знања схватајући значај читања за сопствени духовни развој.

Средњи ниво

Говори пред аудиторијумом о темама из области језика, књижевности и културе; саставља сложенији говорени или писани текст, прецизно износи идеје; у различите сврхе чита теже књижевне и неуметничке текстове и има изграђен читалачки укус својствен образованом човеку; разуме и критички промишља сложенији књижевни и неуметнички текст. Има шира знања о језику уопште и основна знања о језицима у свету. Зна основне особине дијалеката српског језика и смешта развој књижевног језика код Срба у друштвени, историјски и културни контекст. Има шира знања о гласовима, речима и реченицама српског језика и та знања уме да примени у говору и писању. Има богат речник и види језик као низ могућности које му служе да се прецизно изрази.

Тумачи кључне чиниоце структуре књижевног текста као и његове тематске, идејне, поетичке, стилске, језичке, композиционе и жанровске особине. Познаје књижевне термине и адекватно их примењује у тумачењу књижевних дела предвиђених програмом. Самостално уочава и анализира проблеме у књижевном делу и уме да аргуменује своје ставове на основу примарног текста. Користи препоручену и ширу, секундарну литературу у тумачењу књижевних дела предвиђених програмом.

Напредни ниво

Дискутује о сложеним темама из језика, књижевности и културе које су предвиђене градивом; има развијене говорничке вештине; пише стручни текст на теме из језика и књижевности; продубљено критички промишља сложенији књижевни и неуметнички текст, укључујући и ауторове стилске поступке; изграђује свест о себи као читаоцу.

Има детаљнија знања о језику уопште, као и о граматички српског језика. Има основна знања о реченицама и структури речничког чланка.

Критички чита, тумачи и вреднује сложенија књижевна дела из обавезног школског програма, као и додатна (изборна). Користи више метода, гледишта и компаративни приступ у тумачењу књижевног текста. Свој суд о књижевном делу аргументовано износи стално имајући на уму примарни текст, као и друге текстове, анализирајући и поредећи њихове поетичке, естетске, структурне и лингвистичке одлике, укључујући и сложеније стилске поступке. Шири читалачка знања и примењује стратегије читања које су усаглашене са типом књижевног дела и са читалачким циљевима (доживљај, истраживање, стваралаштво).

Специфична предметна компетенција: ЈЕЗИК

Основни ниво

Има основна знања о томе шта је језик уопште и које функције има; поштује свој језик и поштује друге језике. Зна основне податке о дијалектима српског језика и о дијалекатској основи књижевног језика; подједнако цени екавски и ијекавски изговор као равноправне изговоре српског књижевног језика; има основна знања о развоју књижевног језика, писма и

правописа код Срба. Има основна знања о гласовима српског језика; познаје врсте и подврсте речи, примењује језичку норму у вези са облицима речи и у вези са њиховим грађењем; правилно склапа реченицу и уме да анализира реченице грађене по основним моделима. Има основна знања о значењу речи; познаје најважније речнике српског језика и уме да се њима користи. Уме да износи властите ставове говорећи јасно и течно, поштујући књижевнојезичку норму и правила учтивости; има културу слушања туђег излагања. Овладао је складним писањем једноставнијих форми и основних жанрова (писмо, биографија, молба, жалба, захтев, ПП презентација и сл.), користећи компетентно оба писма, дајући предност ћирилици и примењујући основна правила језичке норме. На крају школовања саставља матурски рад поштујући правила израде стручног рада.

Средњи ниво

Има шира знања о језику уопште и основна знања о језицима у свету, њиховој међусобној сродности и типовима. Зна основне особине дијалеката српског језика и основна правила екавског и ијекавског изговора. Има шира знања о гласовима српског језика; зна правила о наглашавању речи и разликује књижевни од некњижевног акцента; има шира знања о врстама и подврстама речи, њиховим облицима и начинима њиховог грађења; познаје врсте реченица и анализира реченице грађене по различитим моделима. Има богат речник и уме да употреби одговарајућу реч у складу са приликом; усмерен је ка богаћењу сопственог речника. Изражајно чита и негује сопствени говор. Саставља сложеније писане текстове о различитим темама поштујући језичку норму. Користи стручну литературу и пише складно извештај и реферат.

Напредни ниво

Има детаљнија знања о језику уопште и детаљнија знања о граматици српског језика (акцентима, саставу речи, значењу падежа и глаголских облика, структури реченице); познаје структуру речничког чланка. Говори о одабраним темама као вешт говорник; пажљиво слуша и процењује вербалну и невербалну реакцију свог саговорника и томе прилагођава свој говор. Складно пише есеј, стручни текст и новински чланак доследно примењујући књижевнојезичку норму.

Специфична предметна компетенција: КЊИЖЕВНОСТ

Основни ниво

Редовно чита књижевна дела из обавезног школског програма, зна значајне представнике и дела из светске и српске књижевности. Укратко описује своја осећања и доживљај књижевног или другог уметничког дела. Уочава и наводи основне поетичке, естетске и структурне особине књижевног и неуметничког текста погодног за обраду градива из језика и књижевности; уме да их именује и илуструје. Разуме књижевни и неуметнички текст: препознаје њихову сврху, издваја главне идеје текста; прати развој одређене идеје у тексту; наводи примере из текста и цитира део/делове да би анализирао текст или поткрепио сопствену аргументацију; резимира и парафразира делове текста и текст у целини. Издвојене проблеме анализира у основним слојевима значења. Основне књижевне термине доводи у функционалну везу са примерима из књижевног текста. Разуме зашто је читање важно за формирање и унапређивање своје личности, богаћење лексичког фонда. Развија своје читалачке

способности. Разуме значај књижевности за формирање језичког, литерарног, културног и националног идентитета. Схвата значај очувања књижевне баштине и књижевне културе.

Средњи ниво

Тумачи књижевна дела из обавезног школског програма и поседује основна знања о књижевноисторијском и поетичком контексту који та дела одређује. Самостално уочава и анализира значењске и стилске аспекте књижевног дела и уме да аргументује своје ставове на основу примарног текста. Разуме и описује функцију језика у стваралачком процесу. У тумачењу књижевног дела примењује адекватне методе и гледишта усклађена са методологијом науке о књижевности. Познаје књижевнаучне, естетске и лингвистичке чињенице и уважава их приликом обраде појединачних дела, стилских епоха и праваца у развоју српске и светске књижевности. На истраживачки и стваралачки начин стиче знања и читалачке вештине, који су у функцији проучавања различитих књижевних дела и жанрова и развијања литерарног, језичког, културног и националног идентитета. Има изграђене читалачке навике и читалачки укус својствен културном и образованом човеку. Примењује сложене стратегије читања. Мења аналитичке приступе за које оцени да нису сврсисходни. Процењује колико одређене структурне, језичке, стилске и значењске одлике текста утичу на његово разумевање.

Напредни ниво

Анализира поетичке, естетске и структурне одлике књижевног текста. Поуздано позиционира књижевни текст у књижевнотеоријски и књижевноисторијски контекст. Примењује одговарајуће поступке тумачења адекватне књижевном делу и њима сагласну терминологију. Користи више метода и гледишта и компаративни приступ да употпуни своје разумевање и критички суд о књижевном делу. Самостално уочава и тумачи проблеме у књижевном делу и своје ставове уме да аргументује на основу примарног текста и литерарно-филолошког контекста. Критички повезује примарни текст са самостално изабраном секундарном литературом. Самостално одабира дела за читање према одређеном критеријуму, даје предлоге за читање и образлаже их. Познаје и примењује начине/стратегије читања усаглашене са типом текста (књижевним и неуметничким) и са жанром књижевног дела. Разуме улогу читања у сопственом развоју, али и у развоју друштва. Има развијену, критичку свест о својим читалачким способностима.

4.1.2 Страни језик

Општа предметна компетенција

Ученик влада језичким вештинама и знањима која му омогућавају да на страном језику разуме текстове које слуша или чита у приватном, јавном, образовном или професионалном контексту; комуницира писмено или усмено у формалним и неформалним ситуацијама. Посредујући у усменој или писаној комуникацији, ученик преноси поруке са страног на матерњи (први) језик и обрнуто. Владање страним језиком ученику омогућава стицање знања из различитих области која примењује у свакодневном животу, образовању и раду. Учењем страног језика ученик развија креативност, критичко мишљење, вештине комуникације, самосталност и сарадњу, уважавање различитости култура и културу дијалога.

Основни ниво

Ученик користи страни језик у мери која му помаже да разуме садржај усмене поруке и кратке једноставне информације у вези са личним интересовањем и познатим областима и активностима. Учествоје у уобичајеном, свакодневном разговору, чита и проналази жељену информацију у текстовима са темом од непосредног личног интереса. Пише о различитим аспектима из непосредног окружења и ради сопствених потреба.

Средњи ниво

Ученик користи страни језик да разуме суштину текста или да учествује у разговору или дискусији (нпр. школа, забава, спорт); сналази се у не/предвидивим ситуацијама када му је неопходно да користи страни језик и/или да у кратком усменом излагању оствари свој интерес. Пише о властитом искуству, описује своје утиске, планове и очекивања.

Напредни ниво

Ученик користи страни језик да активно учествује у усменој комуникацији; да прати дужа и сложенија излагања или дискусије о конкретним или апстрактним темама из познатих општих или стручних тематских области, као и да објашњава своје ставове и/или образлаже различите предлоге. Чита и пише текстове о широком спектру тема у складу са општим и властитим интересовањима.

Специфична предметна компетенција: РЕЦЕПЦИЈА (слушање и читање)

Основни ниво

Ученик разуме уобичајене изразе и схвата општи смисао свакодневне комуникације изговорене споро и разговетно. Користећи основно лингвистичко знање, чита краће текстове написане стандардним језиком, разноврсног садржаја из свакодневног живота и/или блиских области или струке, у којима преовлађују фреквентне речи и изрази.

Средњи ниво

Ученик разуме основне елементе разговетног говора у свакодневним ситуацијама и једноставна излагања и презентације из блиских области изговорене стандардним језиком и релативно споро. У тексту, из домена личног интересовања и делатности, у коме преовлађују сложене језичке структуре, ученик разуме општи смисао и допунске информације, користећи различите технике/врсте читања.

Напредни ниво

Ученик разуме суштину и детаље опширнијих излагања или разговора у којима се користи стандардни језик, мења ритам, стил и тон разговора, а у вези са садржајима из ширег интересовања ученика. Ученик разуме дуге текстове различитог садржаја (нпр. адаптирана или оригинална прозна књижевна дела, актуелни новински чланци и извештаји); брзину и технику читања подешава према тексту који чита.

Специфична предметна компетенција: ПРОДУКЦИЈА (говор и писање)

Основни ниво

Ученик у свакодневним ситуацијама пише или даје усмена упутства, писмено или усмено размењује информације о уобичајеним општим и блиским темама. Користећи једноставне изразе, фразе и језичке структуре, пише кратке забелешке, поруке и писма, и/или према моделу пише једноставне текстове нпр. описе особа и догађаја из познатих области.

Средњи ниво

Ученик без припреме започиње и води разговор, износи усмено или писмено мишљење о темама из домена личног интересовања, образовања, културе и сл. Користећи разноврсне језичке структуре, шири фонд речи и израза, ученик усмено или писмено извештава, излаже и/или према упутству пише компактни текст поштујући правописну норму и основна правила организације текста.

Напредни ниво

Ученик са сигурношћу, течно и спонтано, учествује у усменој или писменој комуникацији, говори, извештава, преводи и/или самостално пише текстове о темама и садржајима из ширег круга интересовања; користећи информације и аргументе из различитих извора, износи ставове и преноси мишљење, размењује, проверава и потврђује информације. Ученик према потреби води формалну или неформалну преписку, доследно примењујући правописну норму, језичка правила и правила организације текста. Следећи искази описују шта ученик зна, уме и може да уради на основном нивоу у свакој области.

4.1.3 Математика

Општа предметна компетенција

Учењем математике ученик је оспособљен да мисли математички, овладао је математичким знањима и концептима и критички анализира мисаоне процесе, унапређује их и разуме како они доводе до решења проблема. Развио је истраживачки дух, способност критичког, формалног и апстрактног мишљења, као и дедуктивно и индуктивно мишљење и размишљање по аналогiji. Развио је способност математичке комуникације и позитивне ставове према математици и науци уопште. Ученик примењује математичка знања и вештине за решавање проблема из природних и друштвених наука и свакодневног живота, као и у професионалној сфери. Оспособљен је да стечена знања и вештине користи у даљем школовању.

Основни ниво

Ученик решава једноставне математичке проблеме и описује основне природне и друштвене појаве. На основу непосредних информација ученик уочава очигледне законитости, доноси закључке и директно примењује одговарајуће математичке методе за решавање проблема. Израчунава и процењује метричке карактеристике објеката у окружењу. Процењује могућности и ризике у једноставним свакодневним ситуацијама. Ученик користи основне математичке записе и симболе за саопштавање решења проблема и тумачи их у реалном контексту.

Средњи ниво

Ученик решава сложеније математичке проблеме и описује природне и друштвене појаве. Оспособљен је да формулише питања и претпоставке на основу доступних информација, решава проблеме и бира одговарајуће математичке методе. Користи информације из различитих извора, бира критеријуме за селекцију података и преводи их из једног облика у други. Анализира податке, дискутује и тумачи добијене резултате и користи их у процесу доношења одлука. Ученик просторно резонује (представља податке о просторном распореду објеката сликом или на менталном плану).

Напредни ниво

Ученик решава сложене математичке проблеме и описује комплексне природне и друштвене појаве. Разуме математички језик и користи га за јасно и прецизно аргументовање својих ставова. Комплексне проблеме из свакодневног живота преводи на математички језик и решава их. Користи индукцију, аналогију, дедукцију и правила математичке логике у решавању математичких проблема и извођењу закључака. Користи методе и технике решавања проблема, учења и откривања која су базирана на знању и искуству за постављање хипотеза и извођење закључака.

Специфична предметна компетенција: МАТЕМАТИКА

Специфична предметна компетенција разврстана је у три домена: Математичко знање и резоновање, Примена математичких знања и вештина на решавање проблема и Математичка комуникација.

Основни ниво

Домен 1. Математичко знање и резоновање

Уочава правилности у низу података и догађаја. Уочава и тумачи међусобне односе (повезаност, зависност, узрочност) података, појава и догађаја. Разуме основне статистичке појмове и препознаје их у свакодневном животу.

Домен 2. Примена математичких знања и вештина на решавање проблема

Примењује једноставне математичке процедуре када су сви подаци непосредно дати. Израчунава и процењује растојања, обиме, површине и запремине објеката у равни и простору. Израчунава вероватноћу одигравања догађаја у једноставним ситуацијама. Доноси финансијске одлуке на основу израчунавања прихода, расхода и добити.

Домен 3. Математичка комуникација

Комуницира математичким језиком који се састоји од појмова, ознака, фигура и графичких репрезентација и разуме захтеве једноставнијих математичких задатака. Саопштава решења проблема користећи математички језик на разне начине (у усменом, писаном или другом облику) и разуме изјаве изражене на исти начин. Тумачи изјаве саопштене математичким језиком у реалном контексту.

Средњи ниво

Домен 1. Математичко знање и резоновање

Формулише математичка питања и претпоставке на основу доступних информација. Бира критеријуме за селекцију и трансформацију података у односу на модел који се примењује. Бира математичке концепте за описивање природних и друштвених појава. Представља сликом геометријске објекте, упоређује карактеристике и уочава њихове међусобне односе.

Домен 2. Примена математичких знања и вештина на решавање проблема

Уме да примени математичка знања у анализи природних и друштвених појава. Бира оптималне опције у животним и професионалним ситуацијама користећи алгебарске, геометријске и аналитичке методе. Уме да примени математичка знања у финансијским проблемима. Анализира податке користећи статистичке методе.

Домен 3. Математичка комуникација

Разуме захтеве сложенијих математичких задатака. Бира информације из различитих извора и одговарајуће математичке појмове и симболе како би саопштио своје ставове. Дискутује о резултатима добијеним применом математичких модела. Преводи математичке формулације на свакодневни језик и обратно.

Напредни ниво

Домен 1. Математичко знање и резоновање

Користи индукцију, аналогију и дедукцију у доказивању математичких тврђења и у анализирању математичких проблема. Користи законе математичке логике и одговарајуће математичке теорије за доказивање и вредновање ставова и тврдњи формулисаних математичким језиком. На основу података добијених личним истраживањем или на други начин формулише питања и хипотезе.

Домен 2. Примена математичких знања и вештина на решавање проблема

Уме да примени математичка знања у анализи комплексних природних и друштвених појава. Бира и развија оптималне стратегије за решавање проблема

Домен 3. Математичка комуникација

Користи математички језик при изношењу и аргументацији својих ставова и разуме захтеве сложених математичких проблема. Може да дискутује о озбиљним математичким проблемима.

4.1.4 Физика

Општа предметна компетенција

Основни ниво

Ученик објашњава појаве и процесе на основу познавања физичких величина и законитости, решава једноставне проблеме и рачунске задатке уочавајући узрочно-последичне везе, користећи експлицитно дате податке и мерења; користи појмове и објашњења физичких појава за разматрање и решавање питања везаних за развој науке и технологије, коришћења природних ресурса и очување животне средине; показује спремност да се ангажује и конструктивно доприноси решавању проблема са којима се суочава заједница којој припада.

Средњи ниво

Ученик објашњава и решава сложеније физичке проблеме, рачунске и експерименталне задатке издвајајући битне податке који се односе на дати проблем, успостављајући везе међу њима и користећи одговарајуће законе и математичке релације. Знање из физике користи при решавању и тумачењу проблема у другим областима науке, технологије и друштва. Уз помоћ упутства, ученик може да припрема, изводи и описује огледе, експерименте и једноставна научна истраживања.

Напредни ниво

Ученик поседује научна знања из физике која му омогућавају решавање сложених физичких проблема и рачунских задатака, извођење експеримената и доношење закључака на основу познатих модела и теорија. Има развијене истраживачке способности и може да предвиђа ток и исход физичких процеса и експеримената повезујући знања и објашњења. Користи научну аргументацију и критички анализира добијене резултате. Зна да се до решења

проблема може доћи на више начина и бира најбоље у односу на задате услове.

Специфична предметна компетенција: МЕХАНИКА

Основни ниво

Ученик описује и објашњава кретање крутих тела користећи одговарајуће физичке величине и појмове. Ученик идентификује силе које делују на тело које се креће, укључујући силе отпора и силе трења. Ученик користи појам механичке енергије и закон одржања енергије за описивање кретања. Користи мерне инструменте за масу, дужину, време и силу и правилно изражава вредности ових величина.

Средњи ниво

Ученик описује и објашњава кружно, осцилаторно и таласно кретање, као и кретање течности користећи одговарајуће физичке величине. Одређује услове равнотеже тела и решава једноставне проблеме при кретању тела сталним убрзањем. Табеларно представљене резултате мерења анализира, представља графички и одређује емпиријску зависност. На конкретним задацима показује разумевање појмова рад, енергија, импулс и закон одржања енергије и импулса.

Напредни ниво

Ученик описује и објашњава сложена кретања и појаве. Користећи применљиве законе одржања, ученик бира најједноставнији начин решавања проблема у односу на задате услове. При избору машина и мотора користи податак о њиховом коефицијенту корисног дејства и зна начине како да смањи негативан рад.

Специфична предметна компетенција: ЕЛЕКТРОМАГНЕТИЗАМ

Основни ниво

Ученик показује разумевање основних појмова, који се односе на електричне и магнетне појаве, својстава електростатичке силе, електричне струје, електричног напона и отпора, електричног и магнетног поља и интеракција у њима; примењује знање на једноставне проблемске ситуације; препознаје значај и ограничења технологије засноване на коришћењу електричне струје и електромагнетних појава. Ученик зна предности и недостатке наизменичне у односу на једносмерну струју као и начине уштеде електричне енергије у конкретним ситуацијама.

Средњи ниво

Ученик разуме појмове, својства, принципе и законе у вези са електричним и магнетним пољем и зна које интеракције постоје у њима; зна на основу електричних и магнетних својстава материјала да одреди њихову употребну вредност. Ученик решава типичне проблеме везане за рад електричних кола, изводи експерименте и врши мерења. Ученик зна како мерења физичких величина и контрола процеса у разним истраживачким областима могу да се сведу на мерење и контролу електричних и магнетних ефеката.

Напредни ниво

Ученик користи и примењује знање и научне методе при препознавању електричних и магнетних појава; решава проблеме и експерименталне задатке; формулише научна објашњења појава и изводи на чињеницама засноване закључке. Ученик објашњава електромагнетне појаве

на којима се заснива модерна технологија; процењује могућности употребе сложенијих својстава електричне струје, електромагнетних појава и материјала са електричним или магнетним својствима за нова техничка решења и нове технологије.

Специфична предметна компетенција: ТОПЛОТНА ФИЗИКА

Основни ниво

Ученик описује топлотна и механичка својства супстанције и описује различита агрегатна стања. Разликује реални од идеалног гаса и користи везе између параметара гаса. Разликује температуру од топлоте и одређује смер топлотне размене и одређује температуру равнотеже.

Средњи ниво

Ученик објашњава топлотне процесе и рад топлотног мотора, повратне и неповратне циклусе користећи принципе термодинамике и гасне законе. Описује особине супстанције при загревању и хлађењу и фазним прелазима. На основу топлотног капацитета и коефицијента термичког ширења, закључује о употребној вредности материјала.

Напредни ниво

За објашњавање појава у системима са великим бројем честица и гасних процеса ученик користи везу између макро и микро параметара гаса (притиска и средње кинетичке енергије молекула гаса, температуре и средње кинетичке енергије молекула гаса). Ученик користи анализу графика расподеле молекула по брзинама и дијаграме који приказују промене стања гаса у сложеним или цикличним процесима као и график који описује међусобну интеракцију између молекула за објашњавање узрока и последица топлотних процеса.

Специфична предметна компетенција: ОПТИКА

Основни ниво

Користи основне особине светлости за објашњавање свакодневних појава из линеарне оптике и њене примене.

Средњи ниво

Користи својства разних извора и детектора светлости, као и оптичких елемената за решавање проблема простирања светлости и примену светлости за посматрање, мерење, контролу и управљање у разним областима науке, технике и медицине.

Напредни ниво

Показује разумевање сложенијих својстава светлости која доводе до појава преламања, поларизације, интерференције и дифракције. Познаје могуће примене ових појава у науци, техници и медицини.

Специфична предметна компетенција: СТРУКТУРА МАТЕРИЈЕ

Основни ниво

Ученик показује разумевање улоге случајних догађаја у природним појавама; објашњава појаве у микросвету и својства материјала са аспекта структуре материје; аргументовано дискутује о предностима и недостацима коришћења нуклеарне енергије. Ученик препознаје користи и ризике од различитих врста зрачења у медицини, технологији и свакодневном животу.

Средњи ниво

Ученик на основу физичких особина материјала закључује о кретању атома, молекула и слободних електрона и везама између њих; закључује о променама материје које изазивају промене у атомском језгру; показује разумевање основних принципа квантне механике и физике елементарних честица.

Напредни ниво

Ученик користи принципе квантне механике за објашњавање одговарајућих природних појава; објашњава утицај квантне механике на промену научне парадигме и развој технологије.

Специфична предметна компетенција: АСТРОНОМИЈА

Основни ниво

Ученик показује разумевање физичких појава и закона који одређују структуру и кретање планета, Сунчевог система и галаксија. Ученик схвата везу између астрономских открића и историјског развоја науке у целини. Користи временске зоне за рачунање времена као и појаву ротације и револуције за објашњавање природних појава.

Средњи ниво

Ученик показује разумевање потребе за сталним истраживањем свемира и технологије која је потребна за то истраживање. Ученик схвата ограничења посматрања као начина испитивања природе.

Напредни ниво

Ученик разуме да објашњења процеса у космичким размерама захтевају општије варијанте физичких закона које користимо на Земљи. Ученик повезује догађаје у космичким размерама са догађајима на Земљи и даје научна објашњења тих узрочно-последичних веза.

На крају средњег образовања, на основу стечених знања, вештина и умења из физике ученик разуме појмове, појаве и процесе из свакодневног живота. Користи та знања да се безбедно креће и рукује супстанцама, техничким производима и остварује примерену комуникацију са људима и животном средином. Ученик схвата како научне идеје доприносе технолошким променама које се уграђују у индустрију, саобраћај, медицину, енергетику и побољшавају квалитет свакодневног живота и оспособљени су да на основу тога конструктивно дискутују о питањима која могу утицати на њихов живот, друштво и будућност шире и уже локалне средине. Ученик учењем физике долази до одређених нивоа знања и умења која му омогућавају да у неким ситуацијама самостално доноси одлуке и преузима иницијативу у решавању различитих животних и професионалних задатака. У физици као фундаменталној природној науци до сазнања, објашњења, процена, примене, анализе и синтезе знања долази се научном методом, на основу експерименталних резултата мерења и модела. Зато је физика и експериментална наука, а њен главни метод истраживања јесте научни метод. Сваки ученик учењем садржаја физике и усвајањем научног приступа кроз испитивање физичких својстава и процеса и повезивањем резултата са практичном применом и свакодневним животом развија значајне категорије мишљења. Учењем физике унапређује способност комуникације тако што је усвојио научну терминологију и специфичан језик физике (SI систем јединица, формуле, истраживачки приступ решавању проблема, мерење и обрада добијених података). Ученици кроз садржаје и методе физике развијају функционалну писменост која је услов за

наставак школовања или за тржиште рада.

Основни ниво

Ученик разуме појаве и процесе на основу познавања физичких величина и законитости, решава једноставне проблеме уочавајући узрочно-последичне везе, користећи експлицитно дате податке и мерења. Може да припрема и изводи једноставне експерименте уз помоћ ментора. Наводи могућности примене закона физике у различитим људским делатностима: екологија, саобраћај, медицина, енергетика, економија и у свакодневним ситуацијама. Користи стечена знања, умења и вештине из физике у пракси и свакодневном животу за поштовање правила безбедног кретања транспортних средстава и пешака и за безбедно и правилно коришћење електричних уређаја.

Средњи ниво

Ученик објашњава и решава сложеније физичке проблеме издвајајући битне податке који се односе на дати проблем, успостављајући везе међу њима и користећи одговарајуће законе и математичке релације. Самостално припремају и изводе једноставне експерименте. Знања из физике примењује при решавању, разумевању и тумачењу проблема у другим областима науке технологије и друштва. Ученик има одговоран однос према очувању природних ресурса и еколошке равнотеже.

Напредни ниво

Ученик поседује функционална стручна знања из физике која му омогућавају анализу и примену на решавање сложених физичких проблема и рачунских задатака. Самостално планира и изводи експерименте и доноси закључке, објашњења и процене на основу познатих модела и теорија. Има развијене истраживачке способности и може да предвиђа ток и исход физичких процеса и експеримената повезујући знања и објашњења. Користи научну аргументацију и критички анализира добијене резултате. Зна да се до решења проблема може доћи на више начина и бира најбоље у односу на дефинисане услове.

Образовни стандарди су дефинисани за следеће области:

1. МЕХАНИКА
2. ТОПЛОТНА ФИЗИКА
3. ЕЛЕКТРОМАГНЕТИЗАМ
4. ОПТИКА
5. САВРЕМЕНА ФИЗИКА
6. АСТРОНОМИЈА

4.1.6 Биологија

Општа предметна компетенција

Учећи биологију у општем средњем образовању, ученик ће овладати знањима и вештинама које ће му омогућити да разуме структуру, филогенију и еволуцију живог света, човеково место и његову улогу у природи, као и огромну човекову одговорност за очување животне средине и биолошке разноврсности на Земљи. Овако стечена знања из биологије и биолошких вештина примењиваће у свакодневном животу за

побољшање сопственог здравља и одабир животног стила и учествовање у друштвеним дебатама ради доношења важних одлука, као што су одрживи развој и заштита животне средине, заштита природе и биодиверзитета и употреба биотехнологија. Бавећи се биологијом развијаће способност критичког мишљења, формираће научни поглед на свет, разумеће сличности и разлике између биолошког и других научних приступа и развиће трајно интересовање за биолошке феномене.

Основни ниво

Разуме основне принципе структуре и функције живих организама, њихове филогенетске међуодnose и еволутивни развој живота на Земљи на основу Дарвиновог учења; разуме и примерено користи биолошке термине који су у широј употреби; разуме и примерено користи стечена знања и вештине за практичну примену у свакодневном животу, као што су лична хигијена, исхрана и животне навике и заштита животне средине.

Средњи ниво

Разуме и адекватном терминологијом исказује чињенице о типичним механизмима и процесима у биолошким системима, везама између структуре и функције у њима, и разуме основне узрочно-последичне везе које у тим системима владају; стечена знања активно користи у личном животу у очувању здравља и животне средине; учествује у друштвеним акцијама и дебатама са темом очувања животне средине и биолошке разноврсности; свестан је потребе одрживог развоја друштва и уме да процени које одлуке га омогућују, а које угрожавају.

Напредни ниво

Уме да анализира, интегрише и уопштава биолошке феномене и процесе, чак и на атипичним примерима; примењује стечена знања у решавању широког спектра животних ситуација; критички анализира информације и ризике одређених понашања, и јасно аргументује ставове и животне навике који служе позитивном развоју; разуме и користи језик биолошке струке, и може да прати усмену и писану биолошку комуникацију у медијима, иницира и учествује у друштвеним акцијама и дебатама са темом очувања животне средине и одрживог развоја, природе и биолошке разноврсности, и на основу биолошких знања и критичког погледа на свет користи и разуме савремене биотехнологије (вакцине, матичне ћелије, генетски модификована храна, генетске основе наследних болести).

Специфична предметна компетенција: ГРАЂА, ФУНКЦИЈА, ФИЛОГЕНИЈА И ЕВОЛУЦИЈА ЖИВОГ СВЕТА

Ова компетенција омогућава ученику да овлада знањима и вештинама које ће му омогућити да разуме структуру, филогенију и еволуцију живог света, човеково место и његову улогу у природи.

Основни ниво

Зна основе еволуционе биологије и основне чињенице о пореклу, јединству и биолошкој разноврсности живота на Земљи.

Средњи ниво

Примењује знања из еволуционе биологије у објашњењу филогенетских промена које су довеле до настанка постојеће биолошке разноврсности на Земљи.

Напредни ниво

Дискутује и аргументује предности еволуционе теорије у односу на друга мишљења о пореклу и развоју живота на Земљи.

Специфична предметна компетенција: МОЛЕКУЛАРНА БИОЛОГИЈА, ФИЗИОЛОГИЈА И ЗДРАВЉЕ

Ова компетенција омогућава ученику да стечена знања примењује у свакодневном животу за побољшање сопственог здравља и одабир животног стила, као и доношење информисане одлуке о примени савремених биотехнологија.

Основни ниво

Зна основе молекуларне биологије, а посебно организацију генетичког материјала и основна правила генетике и наслеђивања, као и генетичку основу наследних болести; зна основне механизме одржавања хомеостазе, нарочито у односу на променљивост спољашње средине, и основне последице нарушавања хомеостазе организама на примеру човека.

Средњи ниво

Разуме значај молекуларне биологије и генетике у процесу настанка наследних болести; зна грађу и физиологију човека у и активно примењује та знања у свакодневном животу за очување сопственог здравља.

Напредни ниво

Уме да дискутује и аргументује физиолошке и неуроендокрине основе адаптивног понашања, а посебно са аспекта функционалне интеграције организама.

Специфична предметна компетенција: ЕКОЛОГИЈА, ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ И БИОДИВЕРЗИТЕТА, ОДРЖИВИ РАЗВОЈ

Ова компетенција омогућава ученику да учествује у друштвеним дебатама ради доношења важних одлука, као што су одрживи развој и заштита животне средине, заштита природе и биодиверзитета.

Основни ниво

Разуме основне принципе заштите животне средине и природе.

Средњи ниво

Зна основне механизме дејства загађујућих материја и мере за отклањање последица загађења животне средине, као и основне факторе угрожавања природе и биодиверзитета и мере за заштиту природе.

Напредни ниво

Разуме сложене функционалне и хијерархијске везе између живих бића и њихове неживе околине у еко-системима и биосфери, а посебно улогу и место човека у природи и његову одговорност за последице сопственог развоја.

4.1.7 Географија

Општа предметна компетенција

Учењем наставног предмета Географија ученик је оспособљен да користи практичне вештине (оријентација у простору, практично коришћење и познавање географске карте, географских модела, савремених технологија – ГПС и ГИС и инструменте (компас, термометар,

кишомер, ветроказ, барометар) ради лакшег сналажења у простору и времену. Ученик је оспособљен да примењује географска знања о елементима географске средине (рељеф, клима, хидрографија, живи свет, природни ресурси, привреда, становништво, насеља, саобраћај), о њиховом развоју, међусобним односима, везама, очувању и рационалном коришћењу ради планирања и унапређивања личних и друштвених потреба, националних и европских вредности.

Основни ниво

Примењује и тумачи различите изворе са географским информацијама (географска карта, географски модели, ГПС, часописи, научнопопуларна литература, статистички подаци, интернет) ради планирања и организовања различитих активности. Користи основна знања о географским чињеницама да би разумео, заштитио и рационално користио природне и друштвене ресурсе у локалној средини, Републици Србији и земљама у окружењу.

Средњи ниво

Картографски приказује географске објекте, појаве и процесе; разуме могућности примене савремених технологија ради планирања и решавања различитих личних и друштвених потреба. Самостално објашњава природне и друштвене услове и ресурсе и разуме њихов утицај на наравномеран друштвеноекономски развој Републике Србије и региона и активно учествује у валоризацији географске средине. Разуме савремене проблеме у локалној средини и својој држави, предлаже начине и учествује у акцијама за њихово решавање.

Напредни ниво

Користи аналогне и дигиталне географске карте, географске и статистичке истраживачке методе; упоређује и критички разматра одговарајуће научне податке да би објаснио географске чињенице и њихов допринос за решавање друштвених потреба и проблема. Критички анализира и објашњава географске везе и односе између соларног система, геолошког развоја Земље, природних услова и ресурса и поштује принципе одрживог развоја. Анализира и аргументовано објашњава друштвеноекономске карактеристике регионалног развоја Републике Србије и регионалних целина у свету; предвиђа и учествује у регионалном развоју, заштити и унапређивању локалне средине.

Специфична предметна компетенција: ПРИМЕНА ГЕОГРАФСКИХ ВЕШТИНА ЗА ОРГАНИЗОВАЊЕ АКТИВНОСТИ У ПРОСТОРУ И ВРЕМЕНУ

Основни ниво

Примењује и тумачи географске елементе који су приказани на картама различитог размера и садржаја, користи ГПС (систем за глобално позиционирање) и остале усмене и писане изворе са географским информацијама за сакупљање података на терену које повезује и користи за планирање и организовање својих активности у непосредном окружењу.

Средњи ниво

Представља географске елементе картографским изражајним средствима и разуме могућности примене савремених технологија (ГИС) за архивирање и приказивање картографских података ради планирања и обављања различитих активности које су значајне за развој друштва.

Напредни ниво

Анализира географске елементе приказане на аналогним и дигиталним картама; процењује

квалитет и тачност; разуме потребу ажурирања података ради њиховог коришћења за научна, привредна, демографска и друга планирања.

Специфична предметна компетенција: КОРИШЋЕЊЕ ГЕОГРАФСКИХ ЗНАЊА ЗА АКТИВНО И ОДГОВОРНО УЧЕШЋЕ У ЖИВОТУ ЗАЈЕДНИЦЕ

Основни ниво

Користи знања о основним природним и друштвеним ресурсима у локалној средини и Републици Србији, разуме њихове вредности и рационално их користи у свакодневном животу.

Средњи ниво

Изучава и процењује природне и друштвене услове и ресурсе, њихов утицај на неравномеран друштвеноекономски развој Републике Србије и региона и у својој средини предлаже начине за њихово ублажавање.

Напредни ниво

Анализира, дискутује и тумачи регионални развој Републике Србије и регионалних целина у свету; поштује принципе одрживог развоја и учествује у унапређивању националних и европских вредности.

4.1.8 Историја

Општа предметна компетенција

Учењем историје обogaђују се знања о прошлости, развијају аналитичке вештине неопходне за критичко сагледавање савременог света, његових историјских корена и актуелних цивилизацијских токова. Настава и учење историје припрема ученика за одговорно учешће у демократском друштву брзих друштвених, технолошких и економских промена и оспособљава га да кроз удруживање и сарадњу допринесе да се адекватно одговори на савремене изазове на локалном, регионалном, европском и глобалном нивоу. Ученику се кроз наставу историје омогућава развој групних идентитета (национални, државни, регионални, европски), чиме се обogaђује и лични идентитет. Посебан акценат је стављен на разумевање историјских и савремених промена, али и на изградњу демократских вредности које подразумевају поштовање људских права, развијање интеркултуралног дијалога и сарадње, односа према разноврсној културно-историјској баштини, толерантног односа према другачијим ставовима и погледима на свет. Ученик кроз наставу историје треба да исказе и проактиван однос у разумевању постојећих унутрашњих и регионалних конфликта са историјском димензијом и допринесе њиховом превазилажењу.

Основни ниво

Ученик користи основна историјска знања (правилно употребљава историјске појмове, хронологију, оријентише се у историјском простору, познаје најважнију историјску фактографију) у разумевању појава и процеса из прошлости који су обликовали савремено друштво, као и одређене националне, регионалне, па и европски идентитет. Развијају се вештине неопходне за успостављање критичког односа према различитим историјским и друштвеним појавама. Ученик изграђује свест о сопственој одговорности у савременом друштву, развија ставове неопходне за живот у савременом демократском окружењу и учешћу у различитим друштвеним процесима (поштовање људских права, неговање културе сећања,

толеранција и уважавање другачијег културног идентитета и наслеђа и решавање неспоразума кроз изградњу консензуса).

Средњи ниво

Ученик развија посебна историјска знања и нарочито аналитичке вештине компарације различитих извора информација, процењујући њихову релевантност, објективност и комплексност. Веома важну димензију наставе историје представља разумевање функционисања савременог света, његових историјских корена и оних појава које својим дугим трајањем обликују садашњицу.

Напредни ниво

Ученик разуме, анализира и критички просуђује комплексније историјске, као и савремене догађаје, појаве и процесе са историјском димензијом, уз употребу различитих историјских извора. Ученик је у стању да уочи последице стереотипа и пропаганде на савремено друштво, људска права и политичко окружење, да аргументовано води дебату уз међусобно уважавање, неговање толеранције и унапређивање интеркултуралног дијалога, као и да писмено и графички приказује резултате свог истраживања уз коришћење одговарајућих компјутерских програма

Специфична предметна компетенција: РАЗУМЕВАЊЕ ИСТОРИЈЕ И КРИТИЧКИ ОДНОС ПРЕМА ПРОШЛОСТИ И САДАШЊОСТИ

Основни ниво

Именујући најважније историјске догађаје, појаве, процесе и личности ученик ствара основ за боље разумевање прошлости сопственог народа, државе, региона, Европе и човечанства. Познаје и користи хронологију неопходну за сналажење у свакодневним животним ситуацијама. Оријентише се у историјском и савременом простору. Разуме историјске феномене који су утицали на стварање цивилизација, друштва, држава и нација. Препознаје друштвене, економске и културне промене које су обликовале савремени свет. Има критички однос према тумачењу и реконструкцији прошлости и тумачењу савремених догађаја примењујући мултиперспективни приступ. Квалитетно бира разноврсне информације из различитих извора, критички их анализира, пореди и синтетише да би свеобухватније сагледао прошлост и садашњост.

Средњи ниво

Анализира специфичности одређених историјских појмова и користи их у одговарајућем контексту. Разуме различите државне, политичке и друштвене промене у историји, чиме се боље оријентише кроз историјско време, историјски и савремени геополитички простор. Процењује релевантност и квалитет различитих извора информација преко којих се формира слика о појединим историјским или савременим феноменима. Повезује поједине процесе, појаве и догађаје из националне, регионалне и опште историје. Развија и надграђује своје различите идентитете.

Напредни ниво

Анализира и критички просуђује о појединим историјским догађајима, појавама и процесима из националне, регионалне и опште историје, као и историјске и савремене изворе информација. Унапређује функционалне вештине употребом различитих рачунарских

програма неопходних за презентовање резултат елементарних историјских истраживања заснованих на коришћењу одабраних извора и историографске литературе. Продубљује разумевање прошлости анализирањем савремених, пре свега друштвених и културних појава и процеса у историјском контексту.

Специфична предметна компетенција: РАЗУМЕВАЊЕ ИСТОРИЈЕ И САВРЕМЕНИХ ИДЕНТИТЕТА КАО ОСНОВА ЗА АКТИВНО УЧЕСТВОВАЊЕ У ДРУШТВУ

Основни ниво

Уочава различите културне, друштвене, политичке и религијске погледе на прошлост чиме гради и употпуњује сопствени идентитет. Развија вредносни систем демократског друштва утемељен на хуманистичким постулатима и поштовању другачијег становишта. Примењује основне елементе интеркултуралног дијалога ослањајући се на прошлост, идентитет и културу свог, али и других народа у Србији, региону, Европи и свету. Негује толерантан вид комуникације, поштовање људских права, разноврсних културних традиција. Препознаје узроке и последице историјских и савремених конфликта и развија ставове који воде њиховом превазилажењу. Уочава разноврсне последице преломних друштвених, политичких, економских и догађаја из културе и света науке, појава и процеса из прошлости, чиме се омогућава боље сагледавање савременог контекста у коме живе и стварање предуслова за креативан однос према непосредном друштвеном окружењу.

Средњи ниво

Анализира предрасуде, стереотипе, различите видове пропаганде и њихове последице у историјским и савременим изворима информација. Вреднује објективност извора информација и гради одговоран однос према осетљивим појавама из прошлости и садашњости. Дефинише историјске појаве дугог трајања; уочава сличности и разлике у односу на савремени контекст, што доприноси разумевању историјске основе савремених појава. Препознаје регионалне везе на пољу заједничке политичке, друштвене, економске и културне прошлости. Гради толерантан однос према припадницима других нација или вероисповести у регионалном и унутардржавном контексту, неопходан у превенцији потенцијалних конфликта. Развија и надграђује своје различите идентитете и разуме различитост идентитета других људи.

Напредни ниво

Унапређује толерантан однос у комуникацији вођењем аргументоване дебате о важним темама из историје и савременог живота засноване на међусобном уважавању ставова, различитих националних, идејних, професионалних или културних позиција, чиме се гради конструктиван однос за квалитетан живот у мултикултуралном друштву.

4.1.9 Хемија

Општа предметна компетенција

Учењем хемије ученик развија разумевање за повезаност структуре супстанце са њеним својствима и практичном применом. Тиме развија научну писменост као основу за: (а) праћење информација о доприносу хемије технолошким променама које се уграђују у индустрију, пољопривреду, медицину, фармацију и побољшавају квалитет свакодневног живота; (б) дискусију о питањима/темама у вези са заштитом животне средине, иницијативу и предузимљивост у заштити животне средине; (в) критичко преиспитивање информација у вези с

различитим производима индустрије (материјалима, прехранбеним производима, средствима за хигијену, лековима, горивом, ђубривима), њиховим утицајем на здравље и животну средину; (г) доношење одлука при избору и примени производа. На крају средњег образовања сваки ученик безбедно рукује супстанцама и комерцијалним производима на основу познавања својстава и промена супстанци које улазе у састав производа.

Кроз наставу и учење хемије ученик упознаје научни метод којим се у хемији долази до података, на основу којих се формулишу теоријска објашњења и модели, и оспособљен је да кроз експериментални рад сазнаје о својствима и променама супстанци. Унапређена је способност сваког ученика да користи информације исказане хемијским језиком: хемијским терминима, хемијским симболима, формулама и хемијским једначинама.

Основни ниво

На крају средњег образовања ученик разуме шта је предмет истраживања хемије као науке, како се у хемији долази до сазнања, као и улогу и допринос хемије у различитим областима људске делатности и у укупном развоју друштва. Ученик рукује производима/супстанцама (неорганским и органским једињењима) у складу с ознакама опасности, упозорења и обавештења на амбалажи, придржава се правила о начину чувања супстанци (производа) и о одлагању отпада и предузима активности које доприносе заштити животне средине. Избор и примену производа (материјала, прехранбених производа, средстава за хигијену и сл.) базира на познавању својстава супстанци. Припрема раствор одређеног процентног састава према потребама у свакодневном животу и/или професионалној делатности за коју се образује. Правилну исхрану и остале активности у вези са очувањем здравља заснива на познавању својстава и извора биолошки важних једињења и њихове улоге у живим системима. Ученик уме да правилно и безбедно изведе једноставне огледе и објасни добијене резултате или пронађе објашњење у различитим изворима, користећи се хемијским језиком (терминима, хемијским симболима, формулама и хемијским једначинама).

Средњи ниво

На крају средњег образовања ученик повезује примену супстанци у свакодневном животу, струци и индустријској производњи с физичким и хемијским својствима супстанци, а својства супстанци са структуром и интеракцијама између честица. Повезује узроке хемијских реакција, топлотне ефекте који прате хемијске реакције, факторе који утичу на брзину хемијске реакције и хемијску равнотежу са примерима хемијских реакција у свакодневном животу, струци и индустријској производњи. Ученик разуме улогу експерименталног рада у хемији у формирању и проверавању научног знања, идентификовању и синтези једињења, и уме да у експерименталном раду прикупи квалитативне и квантитативне податке о својствима и променама супстанци. Користи одговарајућу хемијску терминологију, хемијске симболе, формуле и хемијске једначине. Прати дискусију и, на основу аргумената, заузима став о улози и примени хемије у свакодневном животу, о ефектима савремене технологије и технолошких процеса на друштво и животну средину.

Напредни ниво

На крају средњег образовања ученик може да предвиди физичка и хемијска својства супстанци на основу електронске конфигурације атома елемената, типа хемијске везе и утицаја међумолекулских интеракција. Ученик предвиђа својства дисперзног система и примењује различите начине квантитативног изражавања састава раствора. Планира, правилно и безбедно изводи хемијске реакције, израчунава масу, количину и број честица супстанци које учествују у реакцији, користи изразе за брзину реакције и константу равнотеже. Ученик има развијене вештине за лабораторијски рад, истраживање својстава и промена супстанци и решавање проблема. У објашњавању својстава и промена супстанци користи одговарајуће хемијске термине, хемијске симболе, формуле и хемијске једначине. Дискутује о улози хемије у

свакодневном животу, о ефектима савремене технологије и технолошких процеса на друштво и животну средину. Предлаже активности у циљу очувања животне средине.

Специфична предметна компетенција: ХЕМИЈСКА ПИСМЕНОСТ

На крају средњег образовања ученик је формирао хемијску писменост као основу за праћење развоја хемије као науке и за разумевање повезаности хемије, хемијске технологије и развоја друштва. Хемијска писменост помаже доношењу одлука у вези с коришћењем различитих производа у свакодневном животу, као и активном односу према очувању здравља и животне средине.

Основни ниво

Ученик је формирао појмовни оквир као основу за разумевање окружења у коме живи, посебно својстава и промена супстанци и комерцијалних производа с којима је у контакту у свакодневном животу и струци. Правилном употребом супстанци брине о очувању здравља и животне средине. Има развијене вештине за безбедно и одговорно руковање супстанцама (производима) и правилно складиштење отпада.

Средњи ниво

Ученик је формирао појмовни оквир за праћење информација у области хемије као науке, о доприносу хемије развоју технологије и друштва. Сагледава квалитативне карактеристике и квантитативне односе у хемијским реакцијама и повезује их са утицајима на животну средину, производњу и развој друштва. Појмовни оквир помаже праћењу јавних дискусија у вези с применом одређене технологије и утицају на здравље појединца и животну средину, као и за доношење одлука у вези с избором производа и начином њиховог коришћења.

Напредни ниво

На крају средњег образовања ученик примењује фундаменталне принципе у вези са структуром, својствима и променама супстанци у осмишљавању стратегије и решавању проблема, постављању хипотеза и планирању истраживања за проверу хипотеза, анализирању и интерпретацији прикупљених података и извођењу закључака на основу података и чињеница. Ученик вреднује поступке и алтернативне приступе решавању проблема, вреднује добијене резултате и доноси одлуке на основу разумевања хемијских појмова.

Специфична предметна компетенција: НАУЧНИ МЕТОД У ХЕМИЈИ И ХЕМИЈСКИ ЈЕЗИК

На крају средњег образовања ученик прикупља податке о својствима и променама супстанци посматрањем и мерењем; планира и описује поступак; правилно и безбедно рукује супстанцама, прибором, посуђем и инструментима; представља резултате табеларно и графички; уочава трендове и користи хемијски језик (хемијски термини, хемијски симболи, формуле и хемијске једначине) за формулисање објашњења, закључака и генерализација.

Основни ниво

Ученик прати поступак и уме да: испита својства и промене супстанци; изведе мерење физичких величина; правилно и безбедно рукује супстанцама, прибором, посуђем и инструментима; опише поступак и представи резултате према задатом обрасцу; објасни добијене резултате или пронађе објашњење у различитим изворима, користећи хемијску терминологију, хемијске симболе, формуле и хемијске једначине.

Средњи ниво

Ученик уме да: у експерименталном раду прикупи квалитативне и квантитативне податке о својствима и променама супстанци; користи одговарајућу апаратуру и инструменте; мери, рачуна и користи одговарајуће јединице; формулише објашњења и закључке користећи хемијски језик (термине, хемијске симболе, формуле и хемијске једначине).

Напредни ниво

Ученик планира и изводи експерименте (анализира проблем, претпоставља и дискутује могућа решења/резултате; идентификује променљиве, планира поступке за контролу независних променљивих, прикупља податке о зависним променљивим); анализира податке, критички преиспитује поступке и резултате, објашњава уочене правилности и изводи закључке; припрема писани или усмени извештај о експерименталном раду/истраживању; приказује резултате мерења водећи рачуна о тачности инструмента и значајним цифрама. Размењује информације повезане с хемијом на различите начине, усмено, у писаном виду, у виду табеларних и графичких приказа, помоћу хемијских симбола, формула и хемијских једначина.

Следећи искази описују шта ученик зна, уме и може да уради на **основном нивоу** у свакој области.

4.2 Стандарди општих међупредметних компетенција за крај средњег образовања

Компетенције као исходи учења које се формирају и подржавају заједничким радом више појединачних школских дисциплина релевантне су за лични, професионални и социјални развој и функционисање појединца, у којима се компетентност стиче флексибилним и динамичним интегрисањем и применом предметних знања.

Опште и међупредметне компетенције као најрелевантније за адекватну припрему ученика за активну партиципацију у друштву и целоживотно учење:

1. Компетенција за целоживотно учење
2. Комуникација
3. Рад с подацима и информацијама
4. Дигитална компетенција
5. Решавање проблема
6. Сарадња
7. Одговорно учешће у демократском друштву
8. Одговоран однос према здрављу
9. Одговоран однос према околини
10. Естетичка компетенција
11. Предузимљивост и оријентација ка предузетништву.

У овом документу опште и међупредметне компетенције дефинисане су као обавезне али, због специфичног положаја у наставном процесу, очекивани исходи одређени су само на основном, базичном нивоу. То, наравно, не значи да се током средњошколског школовања ове компетенције неће појавити у комплекснијем и развијенијем облику на нивоу појединог ученика или школе, већ да се очекује да се оне подрже на систематичан начин на нивоу образовног система у целини. Такође, стандарди дефинисани у овом документу нису критеријуми за школске оцене. Различити облици формативног оцењивања најприкладнији су начин за праћење индивидуалног напретка ученика и усмеравање њиховог даљег развоја. За потребе мерења и оцењивања, школски тимови развијају тестове и успостављају критеријуме полазећи од очекиваних исхода дефинисаних у овом документу.

1. Компетенција за целоживотно учење

Лични и професионални развој појединца превасходно почива на његовој способности да управља процесом учења. Ученик треба да буде оспособљен да иницира учење, да изабере стратегије учења и дизајнира контекст у којем учи, да прати и контролише напредак током учења, да управља учењем у складу са намерама и циљем који има. Ученик уме да пронађе и асимилије нова знања и вештине, користећи претходно учење и ваншколско искуство. Свестан је процеса учења, могућности и тешкоћа у учењу; уме да превазиђе тешкоће и да истраје у учењу. Примењује знања у различитим ситуацијама у зависности од карактеристика ситуације и сопствених циљева.

- Ученик уме да планира време за учење и да организује процес учења и управља њим.
- Активно конструише знање; уочава структуру градива, активно селекује познато од непознатог, битно од небитног; уме да резимира и елаборира основне идеје.
- Ефикасно користи различите стратегије учења, прилагођава их природи градива и циљевима учења.
- Познаје различите врсте текстова и уме да изабере адекватну стратегију читања.
- Разликује чињенице од интерпретација, ставова, веровања и мишљења; препознаје и продукује аргументацију за одређену тезу, разликује аргументе према снази и релевантности.

2. Комуникација

Ученик влада различитим модалитетима комуникације и користи их на сврсисходан и конструктиван начин када комуницира у приватном, јавном, образовном и професионалном контексту. Ученик прилагођава начин исредства комуникације карактеристикама ситуације (сврси и предмету комуникације, комуникационим капацитетима и карактеристикама партнера у комуникацији итд.). Користи на одговарајући и креативан начин појмове, језик и стил комуникације који су специфични за различите научне, техничке и уметничке дисциплине. У комуникацији са другима уме да изрази себе (своје мишљење, осећања, ставове, вредности и идентитете) и да оствари своје циљеве на позитиван, конструктиван и аргументован начин поштујући и уважавајући другог. Критички процењује садржај и начин комуникације у различитим комуникативним ситуацијама. Ученик има развијену свест о значају позитивне и конструктивне комуникације и активно доприноси неговању културе дијалога у заједницама којима припада.

- Активно доприноси неговању културе дијалога, уважавању и неговању различитости и поштовању основних норми комуникације.
- Ученик познаје специфичне карактеристике различитих модалитета комуникације (усмена и писана, непосредна и посредована комуникација, нпр. телефоном, преко интернета).
- Уме јасно да искаже одређени садржај, усмено и писано, и да га прилагоди захтевима и карактеристикама ситуације: поштује жанровске карактеристике, ограничења у погледу дужине, намену презентације и потребе аудиторијума.
- Уважава саговорника – реагује на садржај комуникације, а не на личност саговорника; идентификује позицију (тачку гледишта) саговорника и уме да процени адекватност аргументације и контрааргументације за ту позицију.

- У ситуацији комуникације, изражава своје ставове, мишљења, осећања, вредности и идентитете на позитиван, конструктиван и аргументован начин како би остварио своје циљеве и проширио разумевање света, других људи и заједница.
- Ученик користи на одговарајући и креативан начин језик и стил комуникације који су специфични за поједине научне, техничке и уметничке дисциплине.

3. Рад с подацима и информацијама

Ученик разуме значај коришћења поузданих података за рад, доношење одлука и свакодневни живот. Користи знања и вештине из различитих предмета да представи, прочита и протумачи податке користећи текст, бројеве, дијаграме и различите аудио- визуелне форме. Ученик користи различите изворе информација и података (библиотеке, медије, интернет, личну комуникацију, итд.) и критички разматра њихову поузданост и ваљаност. Ефикасно проналази, селекује и интегрише релевантне информације из различитих извора.

- Зна да је за разумевање догађаја и доношење компетентних одлука потребно имати релевантне и поуздане податке.
- Уме да пореди различите изворе и начине добијања података, да процењује њихову поузданост и препозна могуће узроке грешке.
- Користи табеларни и графички приказ података и уме да овако приказане податке чита, тумачи и примењује.
- Користи информационе технологије за чување, презентацију и основну обраду података.
- Зна разлику између података и њиховог тумачења, зна да исти подаци, у зависности од контекста, могу имати различита тумачења и да тумачења могу да буду пристрасна.
- Разуме разлику између јавних и приватних података, зна које податке може да добије од надлежних институција и користи основна правила чувања приватности података.

4. Дигитална компетенција

Ученик је способан да користи расположива средства из области информационо-комуникационих технологија (уређаје, софтверске производе, електронске комуникационе услуге и услуге које се користе путем електронских комуникација) на одговоран и критички начин ради ефикасног испуњавања постављених циљева и задатака у свакодневном животу, школовању и будућем послу. Познаје основне карактеристике расположивих информационо-комуникационих технологија (у даљем тексту: ИКТ) и могућности њихове примене у свакодневном животу, раду и образовању, односно њихов утицај на живот и рад појединца и заједница. Имајући у виду сврху постављених циљева и задатака уме да одабере одговарајуће ИКТ средство и да га користи на одговоран и креативан начин у активностима које ради тога спроводи (комуникација; сарадња; учешће у животу заједница; учење; решавање проблема; трансакције; планирање, организација и управљање самосталним и заједничким активностима; стварање, организација, обрада и размена информација), а да истовремено приступ решавању проблема прилагоди могућностима технологије. Приликом коришћења ИКТ-а свестан је ризика за сопствену и туђу сигурност и добробит и одговорним поступањем себе и друге штити од нежељених последица.

- Уме да претражује, процењује релевантност и поузданост, анализира и систематизује

информације у електронском облику користећи одговарајућа ИКТ средства (уређаје, софтверске производе и електронске услуге).

- Изражава се у електронском облику коришћењем одговарајућих ИКТ средстава, укључујући мултимедијално изражавање и изражавање са елементима формално дефинисаних нотација карактеристичних за коришћена ИКТ средства (нпр. адресе, упити, команде, формуле, процедуре и сл. изражене у одговарајућој нотацији).
- Помоћу ИКТ уме да представи, организује, структурира и форматира информације користећи на ефикасан начин могућности датог ИКТ средства.
- Приликом решавања проблема уме да одабере одговарајућа ИКТ средства, као и да прилагоди начин решавања проблема могућностима тих ИКТ средстава.
- Ефикасно користи ИКТ за комуникацију и сарадњу.
- Препознаје ризике и опасности при коришћењу ИКТ и у односу на то одговорно поступа.

5. Решавање проблема

Ученик ангажује своје индивидуалне капацитете (знање из различитих предмета, искуство стечено изван школе, као и интелектуалне, емоционалне и социјалне способности) и друге ресурсе који му стоје на располагању (различити извори информација, алати, књиге, искуство других ученика, наставника и других особа из школског и ваншколског окружења, итд.), селективно и сврсисходно их користи, истражује у решавању проблема и проналази/осмишљава делотворно решење за јасно или релативно јасно дефинисане проблемске ситуације за које не постоји очигледно решење, а које се јављају током учења и приликом учешћа у животу школе.

- Испитујући проблемску ситуацију, ученик идентификује ограничења и релевантне карактеристике проблемске ситуације и разуме како су оне међусобно повезане.
- Ученик проналази/осмишљава могућа решења проблемске ситуације.
- Ученик упоређује различита могућа решења проблемске ситуације преко релевантних критеријума, уме да објасни шта су предности и слабе стране различитих решења и да се определи за боље решење.
- Ученик припрема примену изабраног решења, прати његову примену усклађујући се са новим сазнањима које стиче током примене датог решења и успева да реши проблемску ситуацију.
- Ученик вреднује примену датог решења, идентификује његове добре и слабе стране и формулише препоруке за наредно искуство са истим или сличним проблемским ситуацијама.

6. Сарадња

Ученик је способан да се у сарадњи са другима или као члан групе ангажује на заједничком решавању проблема или реализацији заједничких пројеката. Учествоје у заједничким активностима на конструктиван, одговоран и креативан начин афирмишући дух међусобног поштовања равноправности, солидарности и сарадње. Активно, аргументовано и конструктивно доприноси раду групе у свим фазама групног рада: формирање групе, формулисање заједничких циљева, усаглашавање у вези са правилима заједничког рада, формулисање оптималног начина за остварење заједничких циљева на основу критичког разматрања различитих предлога, подела улога и дужности, преузимање одговорности за одређене

активности, надгледање заједничког рада и усклађивање постигнутих договора са новим искуствима и сазнањима до којих се долази током заједничког рада и сарадње. У процесу договарања уме да изрази своја осећања, уверења, ставове и предлоге. Подржава друге да изразе своје погледе, прихвата да су разлике у погледима предност групног рада и поштује друге који имају другачије погледе. У сарадњи са другима залаже се да се одлуке доносе заједнички на основу аргумената и прихваћених правила заједничког рада.

- Конструктивно, аргументовано и креативно доприноси раду групе, усаглашавању и остварењу заједничких циљева.
- Доприноси постизању договора о правилима заједничког рада и придржава их се током заједничког рада.
- Активно слуша и поставља релевантна питања поштујући саговорнике и сараднике, а дискусију заснива на аргументима.
- Конструктивно доприноси решавању разлика у мишљењу и ставовима и при томе поштује друге као равноправне чланове групе.
- Ангажује се у реализацији преузетих обавеза у оквиру групног рада на одговоран, истрајан и креативан начин.
- Учествоје у критичком, аргументованом и конструктивном преиспитивању рада групе и доприноси унапређењу рада групе.

7. Одговорно учешће у демократском друштву

Ученик је способан да активно, компетентно, критички и одговорно учествује у животу школе, заједница којима припада, као и у ширем демократском друштву, руководећи се правима и одговорностима које има као припадник заједнице и као грађанин. Прихвата и поштује друге као аутономне и једнако вредне особе. Својим активностима у заједници доприноси заштити и неговању људских и мањинских права, хуманистичких вредности и основних демократских вредности и принципа. Користи право избора културе, субкултуре и традиције које ће неговати и афирмисати, поштујући право других да негују и афирмишу другачије културе, субкултуре и традиције. Поштује равноправност различитих заједница и њихових традиција и идентитета. Посебно води рачуна о могућој маргинализацији или дискриминацији своје или других заједница и активно изражава солидарност са онима који су дискриминисани или маргинализовани. Уме да се удружује са другима како би ангажовано, толерантно, аргументовано и критички заступали одређене ставове, интересе и политике поштујући права оних који заступају супротстављене иницијативе, као и правила и процедуре за доношење одлука.

- Активно учествује у животу школе и заједнице тако што поштује друге учеснике као једнако вредне аутономне особе и њихова људска и мањинска права и тако што се супротставља различитим формама насиља и дискриминације.
- Својим активностима у школи и заједници афирмише дух толеранције, равноправности и дијалога.
- Критички и аргументовано учествује у разматрању отворених питања за која је заинтересован поштујући разлике у мишљењу и интересима и даје лични допринос постизању договора.
- Има осећање припадности одређеним културним заједницама, локалној заједници, региону у

којем живи, ширем друштву, држави Србији и међународним организацијама у које је Србија укључена.

- Изражава на афирмативан начин свој идентитет и поштује другачије културе и традиције и тако доприноси духу интеркултуралности.
- На изборима уме да се определи за политичке идеје и програме за које сматра да на најбољи начин доприносе остварењу личне и друштвене добити и поштује право других на другачије опредељење.
- Залаже се за солидарност и учествује у хуманитарним активностима.

8. Одговоран однос према здрављу

Ученик прикупља информације о темама у вези са ризицима, очувањем и унапређењем психофизичког здравља. Просуђује релевантне околности и, по потреби, доноси одлуке и/или се укључује у активности значајне за превенцију болести и очување здравља. Свестан је свих димензија здравља (физичко, ментално, социјално, емоционално здравље). Познаје факторе који доприносе здрављу или га угрожавају и импликација њиховог деловања по појединца, групу или заједницу. Својим понашањем, као појединац и део различитих група и заједница, промовише здравље, заштиту здравља и здраве стилове живота.

- Познаје основне састојке хране и промене које утичу на њен квалитет; разуме значај правилне исхране и адекватне прераде хране за очување здравља.
- Познаје карактеристике основних заразних болести, њихове изазиваче и мере превенције.
- Разуме значај лекова и правилног начина њихове употребе за очување здравља.
- Познаје могућепоследице коришћења никотина, алкохола и других психоактивних супстанци.
- Бира стил живота имајући на уму добре стране и ризике тог избора (нпр. активно бављење спортом, вегетаријанска исхрана).
- Уме да пружи прву помоћ.

9. Одговоран однос према околини

Одговоран однос према околини подразумева познавање и непосредан доживљај природе; увиђање значаја који природа има за одржавање живота на Земљи; разумевање међузависности живог света, природних ресурса и климатских услова за одржање живота; очување његове разноврсности, еколошких станишта и климатских услова; активно учествовање у неговању здравих заједница. Ученик познаје како људске активности могу да унапреде или угрозе животну средину и одржив развој. Спреман је да се укључи у активности усмерене ка очувању окружења у којем живи, ради и учи.

- Разуме концепт здравог и безбедног окружења (вода, ваздух, земљиште) за живот људи и спреман је да се активно ангажује у заштити и унапређењу квалитета живота у заједници.
- Показује разумевање и спремност за ангажовање у заштити природе и управљању ресурсима тако да се не угрожава могућност будућих генерација да задовоље своје потребе.
- Процењује ризике и користи од употребе неких супстанци по околину и здравље људи и одговорно поступа са њима (правилно их складишти и одлаже отпад).

- Познаје факторе који утичу на загађење земљишта, воде и ваздуха, разуме и предвиђа последице њихове употребе.
- Увиђа предности и недостатке коришћења различитих извора енергије.
- Разуме значај и користи могућности рециклирања

10. Естетичка компетенција

Ученик је упознат са културним наслеђем људске заједнице, има свест о вредности уметничких и културних дела и њиховог значаја за развој друштва. Естетичка компетенција иде корак даље од тога, ка препознавању међуповезаности различитих форми и средстава уметничког изражавања. Свестан је значаја естетске димензије у свакодневном животу, има критички однос према употреби и злоупотреби естетике. Ученик се оспособљава да исказује опажања, осећања и идеје у вези са уметничким изразима у различитим медијима, да култивише културне навике, да изграђује аутономне естетске критеријуме и преференције и суди у складу с њима.

- Позитивно вреднује допринос културе и уметности развоју људске заједнице; свестан је међусобних утицаја културе, науке, уметности и технологије.
- Показује осетљивост за естетску димензију у свакодневном животу и има критички однос према употреби и злоупотреби естетике.
- Има изграђене преференције уметничких и културних стилова и користи их за обогаћивање личног искуства.
- Повезује уметничка и културна дела са историјским, друштвеним и географским контекстом њиховог настанка.
- Уме да анализира и критички вреднује уметничка дела која су представници различитих стилова и епоха, као и дела која одступају од карактеристика доминантних праваца.
- Вреднује алтернативне уметничке форме и изразе (субкултурна дела).

11. Предузимљивост и оријентација ка предузетништву

Кроз образовање за предузетништво, ученик се учи организационим вештинама и способностима, укључујући различите интерперсоналне вештине, као и организацију простора, управљање временом и новцем. Ученик је оспособљен за комплексно планирање и одлучивање које подразумева поштовање више услова истовремено. Уме да осмишљава пројекте у складу са унапред постављеним захтевима. Зна како да се упозна са карактеристикама одређених послова и радних места, спреман је на волонтерско ангажовање и коришћење различитих могућности за стицање радног искуства.

- Ученик разуме важност личне активације и показује иницијативу у упознавању са карактеристикама тржишта рада (захтеви појединих радних места, начин функционисања институција, позиционирање у свету бизниса).
- Разуме принципе функционисања тржишта рада и схвата неопходност сталног усавршавања у складу са развојем тржишта и захтевима послодаваца.
- Уме да идентификује и адекватно представи своје способности и вештине („јаке стране“); уме да напише CV и мотивационо писмо.
- Уме да искаже и заступа своје идеје, и да утиче на друге, кроз развој вештине јавног говора,

преговарања и решавања конфликта.

- Има способност постављања адекватних и реалних циљева процењујући и прихватајући ризике; планира ресурсе и управља њима (знања и вештине, време, новац, технологије и други ресурси) и усредсређен је на постизање циљева.
- Зна да комуницира с послодавцима; уме да преговара; спреман је да обавља праксу и волонтира поштујући договоре.

4.3 Начин остваривања принципа у образовно-васпитном раду

Наставни принципи, тј. начела су основна правила и законитости којима се руководи наставник у наставном раду да би успешно остварио његове задатке. Од посебног значаја су:

1. Начело систематичности и поступности.

- систематичност подразумева обраду наставних садржаја у одређеном логичком редоследу, са наглашеним упориштима око којих се концентришу остали садржајни елементи
- поступност је прелаз од лакшег ка тежем, од једноставног ка сложеном, од познатог ка непознатом, од конкретног ка апстрактном
- градиво се излаже поступно у једној години и слојевито гледајући све године у пресеку
- у свакој следећој години се понавља познато и на то додаје ново знање

2. Начело примерности и напора.

- настава по садржају и начину рада не би смела бити ни претешка ни прелака
- сви задаци морају бити из ученику познатих подручја
- корелација са другим наставним предметима како би се задали примерени задаци

3. Начело пажње.

- пажња осигурава усвајање чињеница, апстрактност усвајање генерализација
- све што се може показати практично или нацртати има већу вредност од усменог препричавања
- у осигурању пажње важна је улога мултимедије

4. Начело индивидуализације и социјализације.

- поштују се индивидуалне карактеристике ученика тако да сваки ученик напредује својим темпом
- развој интерперсоналних односа међу ученицима у разреду

5. Начело активности и развоја.

- знање и способности стичу се властитом активношћу што води до развоја личности
- успех ученика у настави пропорционалан је уделу властите активности

6. Начело рационализације и економичности.

- постићи највећи могући учинак са што мањим утрошком времена, средстава и снага.

Годишњи план рада, а нарочито његови елементи који се односе на планирање наставе (глобални и оперативни планови рада наставника) темеље се на овим принципима.

4.4 Начин остваривања циљева у образовно-васпитном раду

Циљ образовања и васпитања у Техничкој школи је да се путем стицања функционалних знања, овладавања вештинама, формирања ставова и вредности, у оквиру предвиђених наставних предмета, обезбеди:

- пун интелектуални, емоционални, социјални, морални и физички развој сваког ученика, у складу са узрастом, развојним потребама и интересовањима.
- унапређење језичке, математичке, научне, уметничке, културне, техничке, информатичке писмености, што је неопходно за наставак образовања и професионални развој,
- подршка развоју међупредметних компетенција. Међупредметне компетенције обезбеђују ученицима успешно сналажење у свакодневном животу и раду.

Циљеви учења и наставе представљају очекивања и намере о ономе шта ученици треба да знају, разумеју или могу да ураде након одређеног периода учења. Наставни циљеви су нам подељени у три главне категорије.

- материјални (образовни, когнитивни) – шта ученик треба да научи, која знања, у којем облику и интензитету, које вештине ученик усваја у процесу наставе;
- функционални (формативни) – које сазнајне способности и форме мисаоних процеса се развијају у конкретним условима наставног процеса;
- васпитни – које особине личности ученика се формирају у процесима наставе.

Код одређивања наставних циљева важно је водити рачуна и о нивоу образовног постигнућа. У Техничкој школи се користи ревидирана Блумова таксономија образовних циљева.

4.5 Начин остваривања исхода у образовно-васпитном раду

Општи исходи образовања и васпитања резултат су целокупног процеса образовања и васпитања којим се обезбеђује да ученици и одрасли стекну знања, вештине и вредносне ставове који ће допринети њиховом развоју и успеху, развоју и успеху њихових породица, заједнице и друштва у целини.

Систем образовања и васпитања мора да обезбеди све услове да деца, ученици и одрасли постижу

опште исходе, односно буду оспособљени да:

- 1) усвајају и изграђују знање, примењују и размењују стечено знање,
- 2) науче како да уче и да користе свој ум,
  - 2а) овладају знањима и вештинама потребним за наставак школовања и укључивање у свет рада,
- 3) идентификују и решавају проблеме и доносе одлуке користећи критичко и креативно мишљење,
- 4) раде ефикасно са другима као чланови тима, групе, организације и заједнице,
- 5) одговорно и ефикасно управљају собом и својим активностима,
- 6) прикупљају, анализирају, организују и критички процењују информације,
- 7) ефикасно комуницирају користећи се разноврсним вербалним, визуелним и симболичким средствима,

- 8) ефикасно и критички користе научна и технолошка знања, уз показивање одговорности према свом животу, животу других и животној средини,
- 9) схватају свет као целину повезаних система и приликом решавања конкретних проблема разумеју да нису изоловани,
- 10) покрећу и спремно прихватају промене, преузимају одговорност и имају предузетнички приступ и јасну оријентацију ка остварењу циљева и постизању успеха.

Остваривање општих исхода образовања и васпитања обезбеђује се образовно-васпитним процесом на свим нивоима образовања, кроз све облике, начине и садржаје рада.

4.6 Начин остваривања стандарда постигнућа

Стандарди постигнућа јесу скуп исхода образовања и васпитања који се односе на сваки ниво, циклус, врсту образовања, образовни профил, разред, предмет, односно модул.

Општи стандарди постигнућа утврђују се на основу општих исхода образовања и васпитања по нивоима, циклусима и врстама образовања и васпитања, односно образовним профилима.

Посебни стандарди постигнућа утврђују се према разредима, предметима, односно модулима, на основу општих исхода образовања и васпитања и општих стандарда постигнућа.

Дана **7.1.2014.** године ступио је на снагу Правилник о општим стандардима постигнућа за крај општег средњег образовања и средњег стручног образовања у делу општеобразовних предмета у коме се утврђују општи стандарди постигнућа за крај општег средњег образовања и средњег стручног образовања у делу општеобразовних предмета.

Дефинисани су општи стандарди постигнућа за крај општег средњег образовања и средњег стручног образовања у делу општеобразовних предмета за међупредметне компетенције и наставне предмете: српски језик и књижевност, страни језик, математика, физика, хемија, биологија, географија и историја, приложени су уз овај програм и чине његов саставни део.

За предмете који немају стандарде постигнућа наставници планирају у складу са задацима и циљевима за дати предмет.

4.7 Начин и поступак остваривања прописаних наставних планова и програма

Прописани наставни планови се остварују, пре свега, кроз детаљно планирање, тј. израду глобалних и оперативних планова рада наставника који су у складу са програмима за средње стручне школе. Глобални и оперативни планови чине саставни део Годишњег плана рада. У Техничкој школи наставник врши:

1. глобално планирање
2. оперативно планирање
3. непосредно припремање за извођење наставног рада - припрема за час
4. друге облике васпитно-образовног рада који су тесно повезани са наставом нпр. - додатни рад, слободне активности и сл.

Глобално планирање (годишње) врши се пре почетка школске године и обухвата распоређивање наставних тема, број предвиђених часова по теми, распоређивање часова за обраду, утврђивање, вежбе и систематизацију.

Оперативно планирање обухвата дидактичко-методску разраду наставних тема на наставне јединице а временски обухвата најмање један месец. Наставник ради на изради оперативног

плана уз уважавање напред наведених елемената и поступка (нпр. корелација са истим предметом по разредима, сродним предметима, упознавање услова, предзнања ученика и сл.). Оперативни план садржи: време (нпр. наставне недеље), редослед наставних јединица у оквиру теме и за сваку од њих назначен тип часа, облик рада, метод рада, наставна средства, место рада (локација) примена иновативних поступака, сараднике у реализацији и напомену у коју се уноси све оно што је важно за саопштење о наставној јединици, одступање од плана итд.

Непосредна припрема наставника за рад подразумева израду писане припреме која представља дидактичко-методичко структурирање часа, а састоји се у спецификавању одговарајуће наставне технологије која највише одговара унутрашњој логичкој структури градива одређене наставне јединице.

Настава се у Техничкој школи реализује у складу са наставним плановима.

4.8 Врсте активности у образовно-васпитном раду

Организација наставе у оквиру једног наставног предмета одређена је циљевима, оперативним задацима, специфичном садржином програма, расположивом наставном технологијом и одређењем за одређену педагошку стратегију као и самим субјективним условима и могућностима наставника и ученика. Следећи основе Оквира националног курикулума постоји нови приступ учењу и настави заснован на остваривању исхода и стандарда постигнућа и развијању компетенција. Користе се разноврсне наставне методе и начини оцењивања. Наставници активно и континуирано доприносе школском развоју кроз кооперативно развојно планирање, редовно самовредновање, иновирање и унапређивање сопственог рада. Осавременењен је предметно-разредни-часовни систем са низом диференцираних облика наставе (обавезне, факултативне) и осталих васпитно-образовних активности (допунски рад, додатни рад, слободне активности и др.).

Када говоримо о активностима у образовно-васпитном раду, потребно је истаћи дидактичко-методску основу наставе. Она је видљива у оперативним наставним плановима наставника, који се налази у склопу Годишњег плана рада. У наставку следе облици организације наставе, наставне методе и наставна средства која се планирају и спроводе у Техничкој школи. Поред овога, потребно је истаћи и активности које су усмерене на вредновање рада и напредовања ученика.

4.9 Облици организације наставе на часу

Организацију наставе на часу дефинишу нови закони о образовању који подразумевају да се највећи део учења одвија у школи, током часова и ваннаставних активности. Ово је приступ усмерен на учење.

У циљу остварења укупних задатака и унапређивања квалитета па самим тим и ефеката наставе, наставник је у могућности да изграђује стратегију наставе комбинујући и примењујући, како у литератури и пракси већ устаљене познате облике организације наставе на часу - фронтални, групни и индивидуални рад, тако и осавременењене облике организације наставе и учења као што су: диференцирана настава, индивидуализована настава, тимска настава, рад у паровима и други уз адекватан избор начина (система) учења: предавачког, програмираног, проблемског, учења

путем открића, подстицање саморегулисаног учења, усмеравање учења на развој компетенција и других.

- **Фронтални облик рада у настави** је истовремени, напоредни рад наставника са свим ученицима у разреду под истим радним условима. То подразумева да се сви ученици стављају пред исте задатке, на истом наставном градиву са истом педагошком стратегијом.

- **Индивидуални облик рада са ученицима**, представља појединачни рад ученика, уз одговарајућу помоћ наставника, било да ради на посебном задатку или на задатку који је део општег задатка за разред. Индивидуални рад може бити усмерен или вођен и слободан, скоро потпуно самосталан рад ученика на часу.

- **Групни облик наставног рада** је рад са мањим бројем ученика где се наставно градиво обрађује са прецизно подељеним радним задацима и обавезама а резултати рада дискутују у одељењу. Примена овог облика рада има социолошко, психолошко, педагошко и дидактичко оправдање.

- **Диференцирана настава** - наставник има обавезу да обезбеди време потребно да сви ученици усвоје заједничка фундаментална знања и вештине неопходне за даље напредовање, односно примену у занимању; да поред тога ученици који брже напредују и обдарени ученици шире и продубљеније проучавају поједине предмете или области које их интересују; да истовремено, ученицима који теже напредују (избором метода, извора знања, посебном припремом задатака) омогући да усвоје минимум знања и вештина потребних за рад.

- **Индивидуализована настава** - ученици се у једном одељењу разликују по својим општим и специјалним способностима, по надарености, интересовањима, мотивима, особинама личности, па у вези с тим и у начинима, стилу и брзини учења. Индивидуализовати наставу значи: 1. узимати у обзир укупне особине ученика и разлике међу њима; 2. варирати методе, средства и поступке према тим разликама; 3. омогућити им да напредују према властитом темпу учења.

- **Тимска настава** је облик организације наставе у којој два или више наставника и њихови сарадници координирају рад на реализацији програма. Тим заједнички реализује поједине програме или теме: планира, изводи и вреднује активности ученика, организује наставу и припрема садржаје, задатке и сл. који одговарају њиховим потребама и могућностима и на тај начин настоји да рационализује рад и учини га ефикаснијим.

- **Програмирана настава** и програмирано учење полази од претпоставке да процес учења има три битне фазе:

1. контакт ученика са чињеницама односно информацијама које треба усвојити (у класичној настави то је када наставник предаје, изводи вежбе, ученик учи из уџбеника, приручника, литературе, слуша радио, снимљена предавања, плоче, гледа филмове);

2. властита активност ученика на градиву које треба усвојити, научити (на том градиву ученик треба да ради, да га употребљава у различитим варијантама примене);

3. повратна информација о успешности или неуспешности учениковог рада на градиву.

- **Проблемска настава** поставља пред ученике стварни проблем из живота који треба истражити и за који треба предложити могућа решења. Одвија се кроз следеће фазе: 1) постављање

проблема где наставник ученицима излаже задатак у проблемском облику и упућује их да уоче проблем. 2) ученици одабирају могуће начине решавања и уз помоћ наставниковог вођења проверавају њихову истинитост. 3) провера утврђеног решења у пракси је завршна фаза рада. Процес учења се завршава доношењем коначног суда. Сврха ове наставе је да подстакне ученике да истражују и проналазе одговоре и решења, да им помогне да развијају вештине размишљања вишег реда: анализирање пронађених информација, њихово тумачење и поређење закључака, синтезу идеја, процену својих снага и слабости, вршњачко процењивање и самопроцену, проналажење решења и креирање нових производа.

- **Учење путем открића** је врста учења путем истраживања са посебним начином вођења ученика да релативно самостално открију нове принципе, правила и законе, да структурирају чињенице које уче и да упознају методе решавања различитих проблема.

- **Интерактивно учење** омогућава ученицима да користе претходно искуство и знање да прикупљају, састављају и повезују кључне информације, било да се процес учења одвија у школи или не. Уместо да се уче као фрагментирани информације или хронолошки представљени догађаји, предметни садржаји су узајамно повезани, без обзира на то да ли потичу од једног или више различитих предмета.

4.10 Наставне методе

Наставници примењују одређене поступке (методе) у свим етапама наставног процеса. Избором и комбинацијом метода обезбеђује се најекономичнији пут остваривања постављених васпитно-образовних циљева.

Наставне методе су пут заједничког рада наставника и ученика у наставном процесу помоћу којег ученик стиче нова знања, развија психофизичке способности и социјалне компетенције.

Битан предуслов за разумевање и учење уопште јесте одржати пажњу ученика током целог часа, чиме ће се постићи и успешност планираног часа. Такође је важно и укључити што више ученика у наставни процес, јер је то најбољи начин прављења позитивне и креативне атмосфере за учење.

Наставну методу треба прилагодити циљу учења и очекиваним резултатима. Од избора и примене наставних метода и облика рада и од употребе одговарајућих наставних средстава, зависи успешност и квалитет наставног процеса.

На избор наставне методе утичу и:

- задаци наставног предмета
- наставни садржаји појединог наставног предмета
- учениково окружење
- узраст и
- предзнање ученика.

Према комуникацијско-информацијском критеријуму, наставне методе се могу поделити на три групе:

- практичне методе - од којих је најпознатија метода практичних радова;
- визуелне методе - као што су метода демонстрације и метода цртања илустративних радова;

- вербалне методе - у које убрајамо методу усменог излагања, методу разговора, методу читања и рада на тексту и методу писања.

У стручном образовању у нашој школи је општи циљ развијање и унапређивање опште радне компетенције. Не постоји наставна метода која подједнако добро доприноси остваривању свих циљева учења.

Подршка и развој социјалних и методских компетенција одвија се све више у отвореној настави која се креира на принципима ситуативног учења и која кроз кооперативне облике рада ученицима у већој мери омогућава самоорганизовано учење. Настава у чијем је центру наставник је и даље заступљена али се много више користе методе као што су игра улога, студија на случају, пројектна настава, и оне се користе у Техничкој школи.

1. Вербалне методе или методе живе речи су: метода излагања (или монолошка) и метода разговора или дијалогска. Жива реч је значајан извор знања о природи, друштву, човеку и пратилац је свих других наставних метода.

2. Методе рада на тексту, писани и графички радови ученика. Примена ових метода подразумева рад ученика-наставника на разним изворима знања као и на многе мисаоне и практичне активности.

3. Метода показивања састоји се у систематизацији учениковог чулног искуства и давању нових знања путем показивања објеката, предмета, и појава и процеса у природи и друштву и учениковог вођеног усмераваног опажања и посматрања.

4. Метода практичних радова активира ученика у потпуности, јер обухвата посматрање, мишљење и праксу, интензивније делује на формирање позитивног односа према раду, на мотивацију, интересовања и вредновање рада.

5. Учење по станицама је метода која ученику дозвољава да сам испланира темпо учења и проверу знања без икаквог притиска. Активност наставника на часу је минимална, док је припрема материјала за час захтевнија. Ако је настава организована у рачунарским кабинетима, материјал за учење може се организовати у електронском облику тако да ученика на лак начин води кроз наставни садржај, као и да се при његовом креирању користе различите апликације (материјал у облику текста, звука, слике, мултимедијални, тестови знања преко мреже Едmodo...

6. Методе активно оријентисане наставе [текст – водич; олуја идеја – (brainstorming); АБЦ; дискусија на вртешци; акваријум (fishbowl); метода вођења наставе постављањем питања; експертска слагалица; методе за добијање повратних информација; игра улога;]

4.11 Наставна средства

Наставна средства су органски везана за савремено конципиране наставне програме, савремено конципирање наставе и у функцији су оптималне реализације васпитно-образовних задатака.

Постоје више класификација наставних средстава, а овде је дата једна од њих.

1. Вербална наставна средства (жива и изговорена реч - говор и репродукована реч и говор).

2. Текстурално наставно средствена средства (одговарајући штампани и посебно писани текстови из различитих области људског стваралаштва).

3. Визуелно наставна средства (сва она средства која се у току наставног процеса примају - опажају чулом вида: - предмети, фотографије, дијаслике, цртежи, карте, схеме, графикони, дијаграми, симболи итд.).

4. Аудитивна наставна средства (сва она средства која примамо помоћу чула слуха изузев говора и то: разни шумови у природи и акцетичне појаве, музички и тонски ефекти, разни звучни ефекти, репродуковани - вештачки и природни ефекти итд.).

5. Аудиовизуелна наставна средства постављају синтезу елемената аудитивних и визуелних средстава.

6. Мануелна наставна средства чине посебну групу средстава. Она служе за извођење разноврсних радних операција, захвата или ради као на пример: - разноврсни алати, машине, инструменти, апарати, предмети, материјали и др.

7. Експериментална и демонстрациона наставна средства. Овде спадају сва средства која обезбеђују извођење експеримената и демонстрација.

8. Помоћно-техничка наставна средства омогућавају успешну примену осталих, главних наставних средстава. Разноврсна су и многобројна као на пример: разноврсне табле, столице, апликатори, апарати, показивачи и др.

Сва наставна средства која наставник жели да примени или употреби на часу, морају бити технички исправна а њихова примена потпуно безбедна у односу на наставнике и ученике.

4.12 Вредновање рада и напредовање ученика

Праћење рада, напредовање и оцењивање постигнутог успеха у сваком предмету организује се у функцији праћења укупног развоја личности ученика. Наставник на основу прикупљених информација има задатак да процени, вреднује и оцени ниво који је ученик у свом васпитно-образовном раду и развоју постигао и то у знању, мишљењу, оспособљавању за рад, ставовима и понашању (спремност, активност, одговорност).

Оцењивање је интегрални део процеса учења. Проверавање или процењивање остварених резултата учења представља у методолошком смислу кључни део вредновања и одговара на питање : Шта и како оцењујемо?

Проверавање се одређује као скуп поступака којима наставник утврђује квалитет и количину усвојених образовних и васпитних резултата учења изражених у терминима исхода и компетенција.

Оцењивање је поступак придавања вредности резултатима учења уз примену различитих техника процењивања на класичној бројчаној скали од један до пет [одличан (5), врло добар (4), добар (3), довољан (2) и недовољан (1)]. То је активност која произилази из квалитетног планирања наставе и представља завршни део сложеног поступка који називамо вредновање.

Најчешће критике упућене су наставницима због нејасно постављених критеријума оцењивања, необјективности и недоследности. У Техничкој школи се постављају јасни принципи на којима се заснива ваљано проверавање и оцењивање.

4.13 Принципи оцењивања

Принципи оцењивања	Како се принципи реализују у пракси
Примарни циљ оцењивања је да унапреди и побољша учење.	Зато је оцењивање континуирано и транспарентно. Оцењивање даје информацију која је потребна ученику са намером да побољша његово учење. Пример: Док обрађују тему о ... , наставник тражи од ученика да направи концепт мапу или листу појмова и термина у вези са ...

	У тојку обраде, више пута се од ученика тражи да ревидирају мапу, да додају или одузму нешто из ње, да дискутују или објасне зашто су неки појам ставили на одређено место.
Оцењивање омогућава ученицима да развију капацитете како би показали шта знају и могу да ураде.	Због тога се често ученицима дају задаци отвореног типа, како бисмо им обезбедили да покажу обим и квалитет знања. Пре него што се почне са излагањем, од ученика се тражи да напишу, нацртају мапу, да кажу шта знају о томе. Тако наставник може да процени шта и колико ученици знају о нпр. Некој држави, њеној величини и месту у историји и свету. Након наставе и учења, од ученика се поново тражи да напишу најважније појмове или нацртају мапу са свим важним местима. Поређењем те две мапе очигледно је и ученицима и наставнику шта су научили, виде се резултати учења.
Оцењивање се фокусира на доказе разумевања, а не на сакупљање и репродукцију информација.	Процена разумевања претпоставља да се ученицима омогући да покажу шта знају на различите начине и на примерима.

Важне компоненте оцене су:

- квантитет и квалитет знања (како и колико познаје чињенице, правила, законе, како мисли и закључује),
- радне навике, оспособљеност за примену знања, оспособљеност за практични рад,
- интересовање, залагање у раду, усвојене вредности и ставови у вези са одреним наставним садржајима.

Приликом праћења и вредновања наставник има у виду способност ученика за одређене активности, стваралачке способности, евентуалне тешкоће у развоју и објективне услове ученика за рад -породичне, социјалне и др. У систему вредновања у школи и у сваком предмету поштују се правила да је оно планско, континуирано, објективно, стимулативно и јавно.

Операционализацијом циљева и задатака наставе, наставник се опредељује за одговарајуће методе и облике рада, а у складу с тим планира и начин, поступке и технике проверавања и вредновање успеха и развоја ученика. У годишњем, глобалном плану рада наставник се опредељује, у зависности од градива, када ће применити усмено проверавање, писмено проверавање (путем теста, контролних задатака или писменог рада) како ће и када оцењивати графичке и практичне радове.

Основне претпоставке доброг проверавања и оцењивања

- Проверавање почиње јасно дефинисаним резултатима учења: ученици треба да знају шта се од њих очекује да знају и ураде.
- Проверавање мора бити саставни део наставног програма: процеси наставе су у функцији припреме за оно што ће се проверавати.
- Користити различите методе проверавања: различити резултати учења испитују се различитим методама.
- Проверавање мора бити потпуно: важно је проценити да ли су ученици остварили све основне резултате.
- Проверавање мора усмеравати учење ученика: познавање метода проверавања усмерава начин на који ће се ученици припремати.
- Методе проверавања одређују резултате учења: на пример усменим испитивањем чињеница награђујемо памћење, задавањем есеја награђујемо истраживање и читање; групним пројектима награђујемо ефикасну сарадњу и сл.

- Проверавање мора бити објективно: непримерено је толерисати субјективне, пристрасне одлуке.

Оцењивање у Техничкој школи се врши у складу са Правилником о оцењивању ученика у средњој школи.

4.14 Шта оцењујемо и како оцењујемо процесе и резултате учења

Задатак	Опис	Предности
Групни пројекти	Одређени број ученика ради на задатку заједно. То може захтевати планирање, дискусију и групну презентацију.	Можете оценити вештине ученика да раде као део тима и да успешно заврше задатак. Овај облик рада олакшава сарадњу међу ученицима.
Усмена презентација	Ученици усмено представљају разреду рад који су истражили.	Даје могућност ученицима да покажу шта знају. У исто време се оцењује завршни рад као и способност да се представи оно што је научено.
Писани задаци	Могу бити у форми есеја или реферата. Ови задаци укључују описе, анализе, објашњења и резимирање.	Може се користити да би се оценило како ученици разумеју тему. Наставник може да процени како ученици користе чињенице као аргументе. Такође, може показати какве су способности ученика да размишљају, пишу и комуницирају.
Практични задаци	Прављење схема, временских линија, цртање мапа, истраживање у архиву, итд.	Јасно показује колико добро ученици разумеју одређене специфичне концепте и како их практично примењују.
Оцењивање портфолија	Портфолио је врста фасцикле која садржи материјал на којем је ученик радио у одређеном временском периоду. Треба да укључи учеников најбољи рад, као и почетне планове, нацрте, самопроцену, па и мишљење наставника и вршњака.	Омугућава оцењивање у дужем периоду. Ученици нису оцењени на основу само једног елемента или једне изведбе. Укључује самооцењивање.
Самооцењивање	Од ученика се тражи да оцене сами себе а према задатим критеријумима и резултатима учења, нпр. „Мој одговор или састав је био добар зато што ...“	Ученици почињу да препознају слабости и снаге свог рада. Укључени су у процес, разумеју га и почињу да уче из њега.

*** Сви наставници су на нивоу већа усагласили формативно и сумативно оцењивање. Критеријуми оцењивања налазе се у ЕС дневнику и доступни су директору и ППП служби. Са критеријумом оцењивања ученици су упознати преко предметних наставника, родитељи кроз родитељске састанке. Критеријуми оцењивања доступни су на сајту школе.

5.ОСТАЛИ ОБЛИЦИ ОБРАЗОВНО ВАСПИТНОГ РАДА

Остали обавезни облици непосредног образовно-васпитног рада су: додатна, допунска и припремна настава.

- Упућивање ученика на допунску наставу и праћење напредовања упућених на седницама одељењских већа на класификационим периодима;
- Упућивање и праћење ученика упућених на додатну наставу на седницама одељењских већа на класификационим периодима;
- Упућивање ученика на полагање разредних испита
- Организовање припремне наставе за ученике који се упућују на полагање разредног испита;
- Утврђивање успеха ученика након обављених разредних испита;
- Организовање припремне наставе за ученике који су упућени на полагање поправног испита ;
- Утврђивање успеха ученика након обављених поправних испита;
- Организовање припремне наставе за све ученике за полагање матурских и завршних испита;
- Праћење резултата након завршених матурских и завршних испита;

5.1 Програм допунског рада

Допунска настава пружа допунску подршку редовној настави и процесу учења, односно остваривању и достизању исхода и стандарда постигнућа. Као допунска подршка, која долази након редовне наставе, она подразумева да се концепт и стратегије учења прилагоде, уместо да се понављају они који у редовној настави нису дали очекиване резултате. Главни смисао и заједнички циљ допунске наставе је да ученици, којима је то из различитих разлога потребно, правовремено добију потребну помоћ и подршку како би се осигурао њихов напредак и достизање очекиваних резултата.

Наставник и школа користе допунску наставу као инструмент, да би решили и савладали неки проблем који се појавио у процесу учења и наставе. Тај проблем може да буде дугорочан или краткорочан, да се односи на цело одељење, групу ученика или појединца. Кад је проблем констатован, наставник и школа не усмеравају ученика на приватне часове, већ сами предузимају потребне мере, а једна од основних и стандардних међу њима је допунска настава. Организовање и остваривање допунске наставе и укључивање ученика којима је потребна омогућавају да се савлада проблем, да се остваре очекивани резултати, али и да се унапреди укупан квалитет рада школе.

За ученике, укључивање у допунску наставу значи могућност да достигну предвиђене исходе и стандарде и да постигну боље резултате на проверама постигнућа и завршном испиту, бољи успех, јаче самопоуздање и мотивацију за учење. Јачање самопоуздања и мотивације за учење доприноси и спречавању осипања ученика из школе и система образовања.

Допунска настава помаже да се ојача и усмерава индивидуални развој ученика, кроз унапређење оспособљености за ефикасније и квалитетније учење и постизање очекиваних резултата, да му се ојача унутрашња мотивација и створе услови за развој његових интересовања и усмеравање на учење и укључивање у живот школе.

Допунска настава се реализује у континуитету, током целе школске године, а не “ad hoc”, онда

кад нарасли проблем прерасте у проблем већих размера. Најефикаснија и најкориснија је - како ученицима, тако и школи - допунска настава која има превентивни карактер, што значи да јој се прибегава на први наговештај проблема, или чак и на заснованој претпоставци да би до њега могло доћи, посебно када се ради о ученику из неке од посебно осетљивих друштвених група. То значи да сваки наставник има обавезу да организује овај облик наставе, јер је она укључена у радно оптерећење наставника, а да ученици могу да се мењају и смењују, у складу са потребама које такође могу да се мењају.

Ова настава није намењена само оним ученицима који постижу лоше резултате, већ свим ученицима. У њу ученици могу да се укључују на предлог наставника или самостално, уколико увиде да имају проблем који не могу сами да савладају, па им је потребна допунска подршка. Дакле “врата” допунске наставе су стално отворена за све ученике - оне који постижу добре резултате, али се суочавају са неким проблемом, и оне који не успевају да постигну оно што се од њих очекује или што сами очекују.

Задаци:

- ближе одређивање програмских садржаја у којима ученици не постижу добре резултате,
- савлађивање овако утврђених садржаја треба више ускладити са потребама и могућностима ученика за које се организује овакав рад,
- пружање помоћи ученицима да се лакше уклопе у редовну наставу и праћење њиховог напредовања.

Допунска настава је посебно потребна ученицима који:

- имају потешкоћа у учењу и достизању исхода и стандарда постигнућа, али не таквих које изискују израду и планирање рада по ИОП-у;
- имају проблем у разумевању само неког дела градива или испуњавању једног дела захтева и очекивања у одређеном предмету;
- дуго нису присуствовали настави;
- из различитих разлога имају нижи почетни ниво.

У допунској настави, наставник може да користи, или да са ученицима испроба другачије, захтевније, компетенције или знања. Ученици који долазе из неповољних или неподстицајних средина, у којима немају потребан ниво помоћи и подршке или услова за учење и сл. такође могу да учествују у допунској настави.

Наставник може да организује допунску наставу и за цело одељење уколико утврди да, из неког разлога, остварено постигнуће није на очекиваном нивоу, или уколико су се ученици заједно нашли пред неким проблемом који не успевају да реше, и сл. иновираним или адаптираним методама, новим и другачијим активностима, различитим или чак и нестандартним наставним средствима. Главни услов и најважнија претпоставка јесте да осигура активно укључивање и учешће ученика.

Свој приступ наставник одређује не само на основу природе идентификованог проблема, већ и кроз разговор са ученицима за које га планира. И друге детаље процеса наставник може да планира заједно са ученицима, или на основу важних информација или корисних предлога добијених од ученика.

У допунској настави може да се примени и индивидуални приступ, који подразумева интензиван рад само са једним учеником. За ово се наставник одлучује на основу карактеристика

утврђеног стања. И кад појединачно ради са учеником, наставник подстиче разговор, размишљање, решавање проблема и све време настоји да појача и побољша мотивацију ученика. Допунска настава се планира на почетку школске године и своје место има у годишњем програму рада школе и школском програму. У школском програму она је дефинисана као облик образовно-васпитног рада који има своје циљеве и исходе. Организује се на нивоу разреда, а по потреби и на нивоу одељења.

Укљученост родитеља је битан аспект успеха и овог облика наставе. Родитељи су не само обавештени о постојању додатне наставе или потреби да се њихово дете у њу укључи, већ и озбиљно консултовани о свим аспектима наставе важним за њихово дете, а њихови предлози и очекивања одговарајуће су професионално уважени и кад год је могуће и усвојени. Родитељи су правовремено и редовно обавештавани о напредовању детета. Дужина рада са појединим ученицима у групама може трајати краће или дуже од 45 минута.

Активности /садржаји
Идентификовање ученика који заостају у савладавању садржаја предмета
Израда индивидуалног плана рада за сваког ученика
Избор метода и облика рада са учеником
Обезбеђивање потребног наставног материјала и средстава
Давање упутстава за савладавање потешкоћа у учењу
Усвајање наставних садржаја које ученици нису усвојили током редовне наставе
Увежбавање и понављање стечених знања и вештина
Вредновање постигнућа ученика

5.2 Програм додатног рада

Циљ додатног рада је да омогући одабраним и талентованим ученицима да прошире и да продубе своја знања и вештине из неких наставних области и предмета у складу са својим интересовањима, способностима и склоностима, као и да подстиче ученике на самостални рад, развој логичког, стваралачког и критичког мишљења и да допринесе њиховом оспособљавању за даље самообразовање.

Задаци:

- задовољавање индивидуалних особености ученика, склоности, интересовања, способности за учење,
- подстицање индивидуалног развоја ученика (адекватног темпа), пре свега њихових интелектуалних карактеристика, што омогућава брже напредовање ученика (акцелерација),
- проширивање и продубљивање обима и садржаја појединих предмета за које ученици показују интересовање и способности,
- груписање ученика према способностима и интересовањима, чиме се стварају услови за индивидуализацију додатног рада,
- идентификовање обдарених и талентованих ученика.

Као облик рада, важна је за ученике који у свом раду исказују веће интересовање за одређене научне области и дисциплине, који желе и могу више. Кроз додатну наставу, школа таквим ученицима омогућава да се развијају у складу са потребама, могућностима и интересовањима, подстиче њихову заинтересованост, самопоуздање и мотивацију за даљи рад и учење. Зато је

веома важно да се смисао додатне наставе не сведе на припреме ученика за такмичење, што је само једна од активности наставника у овом облику рада.

Додатна настава се организује током целе школске године, на нивоу разреда или за појединачног ученика. Организује је наставник након што је утврдио потребе и интересовања ученика. То значи да наставник може да ради са групом ученика који су показали иста или слична интересовања за одређени проблем, без обзира на оцену коју имају. Ово је један од начина да се идентификују и подрже они ученици чија постигнућа из различитих разлога заостају за њиховим способностима и капацитетима. Са ученицима на додатној настави наставник може да ради и индивидуално, “лицем у лице”.

Било да ради са групом или индивидуално, наставник у додатној настави користи различите активности, које могу бити и знатно сложеније од оних које реализује на редовној настави: разговор око неког проблема за који су ученици исказали интересовање, постављање истраживачких задатака, упућивање у различите стратегије помоћу којих ће успешно решити постављени проблем.

Додатну наставу може заједнички да планира и изводи више наставника. Ово омогућава да структура и садржај активности на додатној настави буду и сложенији и изазовнији него на редовној настави. На другачији начин него допунска, додатна настава такође подразумева да наставник има други и другачији приступ него у редовној настави.

Додатна настава има своје место у годишњем програму рада школе и у школском програму. Важно је да о могућностима додатне наставе на време буду информисани сви ученици, као и родитељи. Може да се организује у школи, школској или локалној библиотеци, музеју, архиву, на неком локалитету и др. План рада наставник припрема заједно са ученицима и то после испитивања њихових потреба, о чему обавештава Наставничко веће и родитеље чија су деца укључена у овај облик наставе.

Додатна настава је значајна за школу, ученике и њихове родитеље. За ученике је значајна због пружања додатне подршке у процесу стицања и развијања знања и вештина у одређеним областима. Истовремено омогућава јачање личног самопоуздања, изградњу знања, вештина и ставова потребних за даље школовање, мотивацију за учење и напредовање. Са становишта школе је значајна јер омогућава школи да гради сопствени „имиџ“, као школа која одговара на потребе својих ученика, школа у којој ученици налазе могућност да задовоље сопствене интересе.

Програм додатног рада планира се и организује у оквиру недељног распореда часова образовно-васпитног рада. Часови трају краће или дуже од 45 минута, зависно од садржаја који се остварују.

Планови додатне наставе по наставним предметима налазе се у саставу Годишњег плана рада.

Активности /садржаји
Идентификовање ученика који показују изузетне резултате у савладавању садржаја предмета
Израда индивидуалног плана рада за сваког ученика
Избор метода и облика рада са учеником
Обезбеђивање потребног наставног материјала и средстава
Давање упутстава за савладавање додатног материјала
Увежбавање и понављање стечених знања и вештина
Вредновање постигнућа ученика

5.3 Програм припремног рада

Припремни рад се организује, по правилу, у августовском испитном року, изузев за ученике завршног разреда, за које се организује у јунском испитном року. Припремни рад се остварује за ученике који полажу разредни или поправни испит.

Припремни рад се организује за редовне ученике који су због болести упућени на полагање разредног испита и за ванредне ученике. Организује се према садржајима из програма образовања пре полагања разредног испита. Циљ допунског и припремног рада је да омогуће ученицима да се лакше укључе у редован образовно-васпитни процес. Задаци су:

- ближе одређивање програмских садржаја у којима ученици не постижу добре резултате;
- усклађивање овако утврђених садржаја са потребама и могућностима ученика;
- пружање помоћи ученицима да се лакше уклопе у редовну наставу и праћење њиховог напредовања.

6. ПРОГРАМ И АКТИВНОСТИ КОЈИМА СЕ РАЗВИЈАЈУ СПОСОБНОСТИ ЗА РЕШАВАЊЕ ПРОБЛЕМА, КОМУНИКАЦИЈА И ТИМСКИ РАД, САМОИНИЦИЈАТИВА И ПРЕДУЗЕТНИЧКИ ДУХ

Техничка школа у оквиру својих обавезних наставних предмета, грађанског васпитања као изборног предмета и кроз ваннаставне активности развија способност за препознавање проблема, вештине планирања акција за решавање проблема, удруживање и тимски рад, подстиче самоиницијативу и предузетнички дух ученика.

Активности у оквиру овог програма треба да пруже ученицима основне поставке сналажења у свакодневним животним ситуацијама и односима са другима. Вештине које треба развити у овом процесу су:

- Уважавање различитих погледа на свет и сопствено окружење
- Сарадња и спремност на заједнички рад
- Развој боље комуникације кроз разговор и слушање
- Развијање добрих међуљудских односа, рад у групи, стварање пријатељстава
- Изражавање и разумевање сопствених емоција
- Уважавање и поштовање туђих емоција
- Решавање проблема, склоност истраживању различитих могућности и решења

Циљ	Реализација циљева остварује се кроз садржаје програма:
Развијање способности за препознавање и решавање проблема	<ul style="list-style-type: none"> - Вршњачког тима - Наставе Грађанског васпитања - Ученичког парламента - Тима за заштиту од насиља - Тима за заштиту здравља ученика - Часа одељењског старешине - Реализацију превентивних активности на сузбијању злоупотребе психоактивних супстанци
Развијање вештине планирања акција	<ul style="list-style-type: none"> - Ученичког парламента - Еколошке секције - Предузетничке секције

	- Наставе Грађанског васпитања
Развијање вештине за тимски рад, конструктивну комуникацију, толеранцију, поделу дужности и одговорности	- Кроз програм редовне, изборне наставе и слободних активности (групни облик рада, пројекти) - Ученичког парламента - Вршњачког тима (вршњачких едукатора) - Тима за заштиту од насиља - Тима за инклузивно образовање - Плана рада стручног сарадника – индивидуални рад са ученицима - Плана рада тима за додатну подршку новим ученицима
Подстицање самоиницијативе ученика	- Ученичког парламента - Тима за професионалну оријентацију и каријерно вођење - Тима за маркетинг и промоцију школе
Развијање предузетничког духа ученика	- Организације такмичења из садржаја предмета - Организације изложби поводом обележавања Дана школе на Тргу слободе у Пожеги и других важних датума - Секције за предузетништво (учешће на такмичењима - “Пословни изазов” у оквиру пројекта <i>Достигнућа младих</i> ; „Млади а предузимљиви“ итд.

7. ФАКУЛТАТИВНИ ВАННАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ, ЊИХОВИ ПРОГРАМСКИ САДРЖАЈИ И АКТИВНОСТИ КОЈИМА СЕ ОСТВАРУЈУ

Факултативни ваннаставни облици имају за циљ да допринесу развоју личности на образовном, сазнајном, креативном, друштвеном и личном плану. Задаци су:

- проширивање и продубљивање, као и стицање нових знања и умења а према интересовањима ученика;
  - задовољавање специфичних интересовања ученика уз активно усмеравање њихових склоности, способности интересовања и подстицање професионалног развоја;
  - мотивисање и оспособљавање ученика за самосталан и креативан рад;
  - омогућавање ученицима организовање забаве и рекреације као и других услова да самостално користе слободно време и организују духовни, културни и друштвени живот у средини у којој раде. Факултативни ваннаставни облици се организују као:
1. екскурзија,
  2. стваралачке и слободне активности ученика (хор, секције, друштвено-користан рад и друго),
  3. културна и јавна делатност школе,
  4. остале активности.

Укупан број сати, односно дана (по ученику) за реализацију ових активности приказан је у следећој табели:

Назив		I разред	II разред	III разред	IV разред
Екскурзије	разреди који нису завршни	1 наставни дана	1 наставни дана	2 до 5 наставних дана	/
	завршни разреди	/	/	5 наставних дана	До 5 наставних дана

Стваралачке и слободне активности ученика	30 – 60 часова	30 – 60 часова	30 – 60 часова	30 – 60 часова
Културна и јавна делатност школе	2 радна дана	2 радна дана	2 радна дана	2 радна дана

8. НАЧИН ОСТВАРИВАЊА И ПРИЛАГОЂАВАЊА ПРОГРАМА ОБРАЗОВАЊА ОДРАСЛИХ, УЧЕНИКА СА ПОСЕБНИМ СПОСОБНОСТИМА

8.1 Ученици са посебним способностима

При уписивању у школу, ученици попуњавају анкету о заинтересованости за учествовање у ваннаставним активностима. Наставници који раде на упису ученика у школу, том приликом разговарају са ученицима и/или њиховим родитељима/законским заступницима. То је први корак у активностима доласка до информација о интересовањима и посебним способностима ученика. Одељењски старешина у сарадњи са представницима ПП службе од ученика, родитеља/законских заступника, стручних сарадника основних школа ради на прикупљању информација (анкета, разговори) о ученицима, њиховим изузетним интересовањима. На седницама ОВ наставници размењују информације о идентификовању ученика са изузетним образовним способностима. Ученика који показује заинтересованост за неки предмет, наставник који тај предмет предаје информиса о терминима додатне наставе, постојању и раду секција, тимова у школи. Одељењски старешина родитеље ученика упознаје са предлогом одељењског већа да се ученик укључи у рад додатне наставе, секција, тимова, припрема за такмичења, остале активности које укључују ученике са изузетним, односно посебним способностима. Следи праћење ангажовања ученика који су укључени у наведене активности. Некада се ови ученици, у складу са њиховим интересовањима, укључују у рад других институција, владиних и невладиних организација које се баве младима, учествују на различитим конкурсима који се расписују у граду и земљи. Подршка ученицима са изузетним способностима у редовној настави, у осталим облицима наставе и ваннаставним активностима, треба да буде холистичка, уважавајући њихове образовне и развојне потребе. Пружање подршке ученицима са изузетним способностима у редовној настави може да се одвија се кроз примениу ИОП 3, проширеног или обогаћеног индивидуалног образовног плана. Предлог за утврђивање права на ИОП 3 директору установе подноси тим за инклузивно образовање, на основу процене коју дају наставник, стручни сарадник или родитељ, а након што су претходно примењиване, евидентирани и вредноване мере индивидуализације. За ученика треба да буде израђен педагошки профил. Предлог садржи наводе и образложене разлоге за подношење предлога за утврђивање права на ИОП 3, као и доказе о претходно примењеним мерама индивидуализације. Родитељ даје писану сагласност да се приступи изради ИОП-а. Приликом израде ИОП-а 3, потребно је узети у обзир све доступне облике подршке ученицима у редовној настави. Након примене следи вредновање и праћење успеха у школи, постигнућа ученика у различитим активностима, резултати на такмичењима, смотрема, ваннаставним активностима, процене наставника и стручних сарадника. Врши се валуација о спроведеним активностима и напредовању, постављају се даљих реалних циљева У школи се негује континуирана промоција успешних ученика кроз

похваљивање и награђивање, а у складу са Правилником о похваљивању и награђивању ученика.

8.2 Програм за образовање одраслих

Техничка школа у Пожеги је јавно признати организатор активности образовања одраслих (ЈПОА ОО) у стручном образовању и као таква обезбеђује ефективно преиспитивање програма образовања одраслих. У оквиру школе постоји *Регионални центар за континуирано образовање одраслих* (РЦ за КОО). Програми образовања одраслих садрже индикаторе учинка на основу којих се може мерити успех полазника (нпр. број запослених после обуке). Такође исходи учења редовно се преиспитују како би били у складу са тренутним захтевима тржишта рада, професионалном праксом и стандардима квалификација. Процедуре за преиспитивање програма ОО воде ка побољшању наставе, процеса учења и обучавања као и постигнућа. Ове информације се користе за усмеравање развоја програма ОО.

Техничка школа, као ЈПОА ОО има поред организатора практичне наставе и координатора за образовање одраслих (решење бр.112-01-00934/2015 -03 од 01.02.2016. год.) који редовно прате рад ученика и полазника на практичном делу наставе код послодавца. Руководство школе одобрава места за обављање праксе и склапа уговоре са сваким појединачним послодавцем којим се утврђују процедуре, права и дужности школе, полазника и послодавца. Полазници су претходно припремљени за обављање практичног дела наставе код послодавца. Редовно се прати ефикасност реализације практичног дела наставе и поступа у складу са процедурама када дође до нарушавања процеса учења. Резултати на испиту провере стручне оспособљености показују да су полазници стекли стручне компетенције прописане стандардом квалификације, односно овладали одговарајућим стручним знањима, вештинама и ставовима. Школа као ЈПОА ОО води и чува евиденције о постигнућима полазника у погледу исхода учења, предмета, модула и квалификација у складу са прописима.

Техничке школа као ЈПОА ОО, врши доделу јавних исправа, уверења и сертификата у складу са прописима и уз одговарајуће мере осигурања квалитета. Јавна исправа им омогућава даљу квалификацију тј. могу добити сертификат о савладаним стручним компетенцијама за средње образовање, за опште образовни део средњег стручног образовања, сертификат о стручним компетенцијама и о квалификацији. Сертификат о квалификацији омогућава одраслима да уђу у свет рада признатим сертификатима који се уписују у радну књижицу.

Такође обезбеђује полазницима доступност активностима каријерног вођења и саветовања. Резултати периодичног процењивања индивидуалних склоности полазника користе се за унапређивање планирања понуде и реализације активности каријерног вођења и саветовања у школи. У школи постоји евиденција о задовољству полазника услугама каријерног вођења и саветовања као и даљем професионалном кретању полазника по завршетку школовања (запослење или наставак школовања). Полазници, заједно са ученицима учествују на манифестацијама и сајмовима везаним за каријерно вођење и саветовање.

Техничка школа - јавно признати организатор активности образовања одраслих у стручном образовању остварује партнерске односе са релевантим социјалним партнерима. Успостављене су ефикасне процедуре помоћу којих се осигурава информисаност и обострано разумевање свих социјалних партнера у вези са мисијом, стратешким циљевима, специфичним

циљевима и вредностима у стручном образовању. Развијају се, одржавају и редовно преиспитују ефекти партнерства са различитим социјалним партнерима. Систематски се прикупљају информације о тренутним и будућим потребама и очекивањима, интересовањима и карактеристикама свих социјалних партнера (послодаваца) и користе се за унапређивање процеса учења као и развоја нових програма учења. Развијају се и прате партнерства са другим установама/јавно признатим организаторима образовања одраслих у стручном образовању, у земљи и иностранству и користе за унапређивање процеса учења. Партнерски пројекти и програми учења доприносе локалном и регионалном развоју у погледу процеса учења и запошљавања.

Школа води евиденцију о броју полазника који се запошљава у року од годину дана по завршетку школовања као и о броју ученика/полазника који после завршетка средње школе настављају даље школовање на вишем/високом образовању.

Информације о активностима, постигнућима и резултатима унутар установе редовно се прикупљају чувају и анализирају Руководиоци и запослени користе информационе системе и систематично анализирају информације за стратегије планирања, развоја и имплементације (просветни картон). Информациони систем садржи податаке о полазницима, њиховој успешности и задовољству послодаваца на местима на којима обављају практичан део наставе. Јавно признати организатор образовања одраслих у стручном образовању обезбеђује додатна финансијска средства за унапређивање рада школе. Постоји и потребан број послодаваца који учествује у реализацији практичног дела наставе и испита провере стручне оспособљености.

Активности /садржаји
Израда плана рада координатора за образовање одраслих
Планирање, организовање и праћење рада на образовању одраслих
Сарадња са наставницима у одабирању и припреми ефикаснијих метода, облика и средстава рада
Припремање материјала за конкурисање за обављање обука и благовремено конкурисање на расписане огласе
Извођење обука и вођење евиденције о обукама
Учествовање у реализацији сарадње Центра са Тржиштем рада, агенцијама, коморама и предузећима
Самосталан рад и учествовање у испитивању фактора битних за унапређивање образовања одраслих
Учествовање у активностима везаним за пропаганду рада Центра
Учествовање у раду на унапређењу опште организације рада Регионалног центра за континуирано образовање одраслих (упис полазника, испитивање тржишта, припрема наставника за планирање и реализацију обука).
Израда сертификата и уверења у вези са обукама
Архивирање документације у вези са обукама
Организовање инструктивно педагошког рада са свим одраслим рачунајући и ванредне ученике
Израда распореда полагања испита
Спровођење припремне наставе за ванредне ученике
Предлагање комисија за испитне рокове за ванредне ученике и достављање предлога директору
Организација и спровођење испита, сарадња са испитним комисијама
Припремање материјала за испите за ванредне ученике и постављање на сајту школе
Учествовање у раду стручних органа Школе
Сарадња са стручним институцијама

Стручно усавршавање

Евалуација Плана рада координатора за образовање одрслих

9. ПРОГРАМ КУЛТУРНИХ АКТИВНОСТИ ШКОЛЕ

Школа је значајан фактор културне трансмисије у којој долази до узајамног деловања средине на школу и школе на друштвену средину. То се остварује кроз план сарадње са организацијама, институцијама културе (музеји, галерије, позоришта, домови културе, спортска друштва и др.) и родитељима.

Основни циљ ових активности је организовано деловање школе на средину и обратно. Поред општих васпитних задатака, посебни задаци културне и јавне делатности школе били би:

- оспособљавање ученика да користе све вредности које им пружа средина за њихов свестрани развој и богатији лични живот у слободном времену, као и презентовање оних резултата којима школа богати културни и друштвени живот средине (радне акције, прославе, јубилеји, манифестације, друштвено- користан рад),
- афирмација школе као културног центра у месту и стварање педагошких и друштвених услова за богаћење културног живота средине.

Активности	Носиоци	Рок
Обележавање значајних датума наше историје	професор историје	током године
Књижевне вечери	библиотекар, проф. српског језика	током године
Биоскопске и позоришне представе	проф. српског језика	током године
Презентација активности школе путем средстава јавног информисања	библиотекар, педагог, пом. директора	током године
Учешће на такмичењима и смотрама, планинарске активности	предметни наставници	према календару
Спортска такмичења и турнири	проф. ФВ	октоб.-мај
Изложба ликовне секције	професор ликовног васпитања	јануар, април
Учешће ученика у хуманитарним акцијама	повереник Црвеног крста	током године
Годишња изложба ученичких радова	предм. наставници	јун
Прослава Савиндана	тим за прославу	децембар, јануар
Музичко-сценско-рецитаторска представа ученика	професор српског језика	март
Смотра рецитатора	проф српског језика	март
Дани Техничке школе (поводом Дана школе)	тим	3. недеља маја

10. ПРОГРАМ СЛОБОДНИХ АКТИВНОСТИ

Ваннаставне активности представљају наставак курикуларних активности и захтевају остајање у школи и након периода предвиђеног за наставу. Могу се повезати са посебним предметима, бити у облику такмичења, или припадати групи посебних сфера интересовања.

Ваннаставне активности подржавају развој ученика у зреле, социјално одговорне и активне

особе и, како је наглашено у Стратегији развоја образовања у Србији, оне су уједно и прилика да се развије: учествовање ученика, осећај за естетско, флексибилност у мишљењу и креативна сарадња са другима. Ове активности чине интегрални део процеса учења, и уз то чине школу пријатнијим местом, промовишу тимски дух и социјалну интеракцију између свих актера укључених у здраву и стимулативну атмосферу.

Ваннаставне активности помажу ученицима и на индивидуалном нивоу. Када су ученици укључени у активности које захтевају преузимање одговорности и обавеза, заједно са захтевима које намећу предмети, онда постају одговорнији, организованији, дисциплинованији и имају више самопоуздања, због тога што постижу резултате и изван школе. Такође, развијају лидерске способности, које су често повезане са постизањем бољих оцена и наставком образовања. Веза која настаје између школе и ученика ствара осећај прихваћености, препознавања и припадања, што су неке од основних људских потреба. Многе студије указују на директну везу између наставника укључених у ваннаставне активности и ђачких оцена, односно, они ученици који су укључени у ваннаставне активности су „на вишем нивоу интелектуалног и социјалног развоја“ од оних који нису укључени, па су ваннаставне активности често разлог зашто ученици редовно похађају школу и не заостају.

Учествовање у овим активностима утиче на карактеристике и ставове ученика, посебно на оне које они сматрају „важним“ када је реч о њиховој личности, школи, образовању и друштву. Али, заједно са свим осталим, највећа корист везана је за побуђивање позитивних емоција и осећај постигнућа, самопоуздања и личних вредности. Све ово значајно смањује могућност њиховог ангажовања у активностима које су деградирајуће, па се опредељују за оно што сматрају важним.

Задаци слободних активности су:

- проширење и продубљивање као и стицање нових знања и умења, а према интересовањима ученика,
- задовољавање специфичних интересовања ученика уз активно усмеравање њихових склоности, способности и интересовања и подстицање професионалног развоја,
- мотивисање и оспособљавање ученика за самосталан и креативан рад,
- омогућавање ученицима организовање забаве и рекреације, као и других услова да самостално користе слободно време и организују духовни, културни и друштвени живот у средини у којој живе и раде.

Слободне активности су многобројне и разноврсне и омогућавају укључивање сваког ученика у поједине облике рада.

Планови рада стваралачких и слободних активности су саставни део Годишњег плана рада школе.

Активности /садржаји	Посебни задаци
Културно-уметничке слободне активности	
Рецитаторска секција	<ul style="list-style-type: none"> - развијање и неговање радозналости и отворености за нове актуелне појаве у језику, уметности и култури уопште, - развијање опажања, критичког мишљења и слободног креативног истраживања ученика.
Литерарна секција	
Новинарска секција	
Драмска секција	

Музичка секција	
Ликовна секција	
Предметне, научно истраживачке слободне активности	
Еколошка секција	<ul style="list-style-type: none"> - развијање склоности и способности ученика у одговарајућој дисциплини, посебно стваралачких способности и сазнајних могућности ученика, - развијање логичког и критичког мишљења ученика, - стварање услова и подстицање креативног мишљења ученика, - навикавање и оспособљавање ученика за коришћење научно-популарне и стручне литературе, приручника и лексикона, - увођење ученика у методе научног истраживања и упознавање ученика са мултидисциплинарним и интердисциплинарним приступом у решавању научних проблема, - развијање спретности ученика за екпериментални и практични рад.
Нове технологије	
Интернет секција	
Туристичка секција	
Предузетничка секција	
Посете сајмовима (књига, аутомобила, технике, туризма, предузетништва, образовања)	
Посете позоришним представама	
Стручно-туристичко путовање колектива	
Једнодневни излети одељења у организацији одељењских старешина	
Једнодневни излети за ученике Вршњачко Тима, Ученичког парламента, чланови секција...	
Спортско-рекреативне слободне активности	
Кошаркашка секција	<ul style="list-style-type: none"> - обухватити што већи број ученика посебним програмом физичког вежбања, који заједно са општим програмом чини јединствену целину, - задовољити нове и све разноврсније интересе и жеље школске омладине за бављењем разним областима физичког вежбања у слободно време, - откривање могућности и лепоте стварања у физичкој култури, у спорту, гимнастици, игри, плесу и помагање ученицима да свестрано развију своје природне способности за овај или онај вид физичког вежбања, - подстицање ученика да науче како да физичко вежбање интегришу у свој свакодневни живот и да активност у овој области развију као своју трајну потребу и обавезу.
Одбојкашка секција	
Рукометна секција	
Фудбалска секција (Традиционална фудбалска утакмица између професора и ученика-матураната)	
Планинарско-бициклическа секција	
Културно-спортска сарадња са средњим стручним школама	
Посета Машинском факултету у Краљеву	
Акције добровољног давања крви	

10.1 Друштвено – користан рад

Друштвено – користан рад реализује се са циљем да васпитава ученике да добровољним радом самостално и у оквиру друштвено-организованих активности у слободном времену, допринесе

стварању и унапређивању услова живота и рада људи у ужој и широкој друштвеној заједници. Задаци су:

- развијање навика ученика да стално и рационално обављају различите послове ради задовољавања личних потреба, потреба породице и друштвене средине;
- стицање навика и одговорности за чување и естетски изглед средине у којој ученик учи, ради и живи; развој и неговање урбане и комуналне културе;
- развијање свести о потреби колективног рада и принципима који се примењују у акцијама и активностима друштвено-корисног рада;
- развијање осећања одговорности за преузете обавезе и радне задатке уз неговање радне културе ученика и спремности за сарадњу.

Садржај и облици друштвено корисног рада су следећи:

- одржавање школског простора: уређење учионица, заједничких просторија
- израда паноа и зидних новина, израда шема и графикана и других наставних средстава
- друге активности за којима се буде указала прилика.

11. ПРОГРАМ КАРИЈЕРНОГ ВОЂЕЊА И САВЕТОВАЊА

У циљу подстицања каријерног вођења и саветовања ученика и пружања помоћи појединцу да формира реалну слику о својим способностима, особинама личности, интересовањима и да у односу на садржај, услове и захтеве појединих образовних профила и занимања што успешније планира свој професионални развој, током школске године у школи ће бити организован континуиран и систематски рад на професионалној оријентацији, каријерном вођењу и саветовању ученика. Школа омогућава формирање зреле и одговорне личности, способне да доноси добро промишљене и одговорне одлуке о властитој професионалној будућности и да их спроводи у дело. У школи је формиран тим за каријерно вођење и саветовање у чијем саставу су стручни сарадници и наставници. Тим ће сваке школске године предложити начине реализације програма. Циљ програма каријерног вођења и саветовања јесте да помогне ученицима и родитељима у истраживању могућности за даље учење и запошљавање, односно идентификовање, избор и коришћење бројних информација о професијама, каријери, даљем учењу и образовању и формирање сопственог става о томе. Програм тежи да код ученика развије компетенције управљања каријером и то:

- Истраживање себе у контексту личног и професионалног развоја;
- Формирање слике о себи у односу на образовне и каријерне могућности;
- Избор релевантних извора информисања о образовним и каријерним могућностима;
- Активно и континуирано информисање о образовним и каријерним могућностима;
- Коришћење релевантних информација ради доношења одлука;
- Планирање каријерног развоја;
- Праћење и вредновање каријерног развоја;
- Управљање каријерним развојем у условима прелазних периода и неочекиваних промена.

Програм треба да помогне младим људима да разумеју и интерпретирају информације о свету рада и будућој каријери, да могу да разјасне недоумице које имају у погледу професија или послова, да разумеју своје способности и дефинишу своје ставове у погледу понуђених или жељених избора. Каријерно саветовање и вођење треба да пружи подршку младима да боље

разумеју себе и своје потребе, да превазиђу могуће баријере у погледу учења, напредовања у будућим професијама. Програм каријерног вођења и саветовања намењен младим талентима и младима из осетљивих друштвених група треба да у оквиру основних стандарда уважи специфичности које важе за ове групације младих. Програм каријерног вођења и саветовања обухвата информисање, образовање за каријеру, саветовање и тестирање, вођење и доношење одлука о професији код ученика.

КАРИЈЕРНО ИНФОРМИСАЊЕ

Циљ информисања јесте превенција погрешног избора правца образовања или избора занимања. Реално планирање каријере утиче на смањење незапослености. Информације се односе на мрежу образовних установа, дужину школовања, образовне профиле, наставне планове и програме, актуелне информације о свету рада – занимањима, могућностима и перспективама запошљавања и развоја каријере. Активности којима се може реализовати каријерно информисање су:

- Упознавање са свим релевантним подацима о ученицима, посебно ученицима првог разреда у циљу потпунијег праћења развоја, напредовања, понашања, способности, интересовања и адаптације ученика;
- Упознавање ученика са организацијом и пословима у предузећима у којима реализују практичну и блок наставу из одређених предмета;
- На часовима одељенског старешине и одељењске заједнице ученици ће дискутовати о избору будућег занимања, наставку школовања и укључивању у свет рада;
- Ученицима завршних разреда биће омогућено да се упознају са условима уписа и студирања кроз презентације факултета и виших школа које организују овај вид професионалног информисања ученика;
- Информисање ученике о тренутним кадровским потребама привреде, проходности и условима уписа на поједине виши школе и факултете и о другим релевантним питањима;
- Радионице на теме каријерног вођења за ученике;
- Презентација школе и образовних профила које уписујемо у наредну школску годину ученицима основних школа;
- Организација Дана отворених врата;
- Организација Дана отворених компанија.

ОБРАЗОВАЊЕ ЗА КАРИЈЕРУ

Циљ образовања је да помогне ученицима да разумеју своје мотиве, вредности и начин како могу допринети друштву у коме живе. Обезбеђује им знање о тржишту рада, вештине које их оспособљавају да врше изборе у сфери образовања, рада и живота, а такође их оспособљава да планирају каријеру и припреме се за рад. образовање за каријеру промовише разумевање света рада кроз школске наставне програме где наставници директно интегришу у предметне области, или где се стицање одређених вештина потребних за запошљавање организује као посебан сегмент образовног рада, који је такође укључен у школски курикулум. Активности којима се може реализовати ова област каријерног вођења су: - Упознавање ученика са организацијом и пословима у предузећима у којима реализују практичну и блок наставу из одређених предмета; -

Предметни наставници ће наставне садржаје појединих предмета користити за ближе и потпуније упознавање ученика са подручјима рада и занимањима у којима се стечена знања из одређених предмета практично примењују; - Руководиоци секција ће у раду слободних активности пратити рад и ангажовање ученика, упознавати се са посебним способностима ученика и другим карактеристикама њихове личности и деловати подстицајно на ученике; - На часовима одељенског старешине и одељењске заједнице ученици ће дискутовати о избору будућег занимања, наставку школовања и укључивању у свет рада - Оспособљавање ученика завршних разреда за писање професионалних биографија (CV) и вођење разговора при запошљавању.

САВЕТОВАЊЕ И ТЕСТИРАЊЕ

Циљ јесте оснаживање појединца и мотивисање за доношење утемељених одлука приликом планирања каријере (избор одговарајућег занимања, радног места, школе, факултета, додатног образовања и обуке). Приликом психолошког саветовања и тестирања појединцу се предочавају начини доношења одлуке сагледавањем реалних могућности у односу на способности, особине личности, интересовања итд. Саветовања се могу комбиновати са тренинзима ради ефикаснијег прихватања активне улоге у планирању каријере. Активности којима се може реализовати саветовање и тестирање су следеће:

- Праћење индивидуалних склоности ученика, као и усклађености развоја личности ученика и испољених професионалних жеља и професионалног напредовања;
- Испитивање професионалних опредељења заинтересованих ученика ТПО тестом и другим психолошким тестовима;
- Професионално информисање ученика завршних разреда - упознавање ученика са могућностима даљег школовања на вишим школама и факултетима, као и могућностима доквалификације и преквалификације, запошљавања;
- Индивидуални саветодавни рад са ученицима и родитељима на тему професионалне оријентације;

Тестирање ученика ради се у сарадњи са НВО „Форца“ јер су акредитовани „JOB info center“.

КАРИЈЕРНО ВОЂЕЊЕ

Каријерно вођење обухвата активности које имају за циљ да оспособе ученике да идентификују своје способности, компетенције, интересовања и да донесу одлуке о професији и да науче да управљају токовима свог живота у области учења и рада и након завршетка средње школе. Активности којима се може реализовати каријерно вођење су следеће:

- Руководиоци секција ће у раду слободних активности пратити рад и ангажовање ученика, упознавати се са посебним способностима ученика и другим карактеристикама њихове личности и деловати подстицајно на ученике;
- Подстицање ученика свих разреда да сопственим активностима и залагањем проналазе потребне информације о раду и занимањима у систему образовања, кадровским потребама у систему запошљавања, као и о својим могућностима, способностима и интересовањима, и да на основу тога доносе зреле професионалне одлуке;
- Радионице на теме каријерног вођења за ученике.

ДОНОШЕЊЕ ОДЛУКА О ПРОФЕСИЈИ КОД УЧЕНИКА

Има за циљ оспособљавање ученика да изврше најбољи могући избор професије или даљег школовања сагледавајући реалнемогућности у односу на своје способности, особине личности, интересовања итд. Као резултат свих активности које се у школи реализују у оквиру програма каријерног вођења и саветовања и других активности које ученик самостално предузима, ученик ће бити усмерен да донесе одлуку о избору професије, а школа ће наставити да прати даљи професионални развој ученика и након завршетка школовања. У том смислу се у школи могу реализовати следеће активности:

- Подстицање ученика свих разреда да сопственим активностима и залагањем проналазе потребне информације о раду и занимањима у систему образовања, кадровским потребама у систему запошљавања, као и о својим могућностима, способностима и интересовањима, и да на основу тога доносе зреле професионалне одлуке;
- Испитивање професионалних намера ученика завршних разреда;
- Прикупљање података о упису на факултете и високе школе или запошљавању ученика који су завршили школу.

План реализације програма каријерног вођења и саветовања ће се детаљно планирати Годишњим планом рада школе где ће се дефинисати активности, начин реализације, време реализације и носиоци реализације за текућу школску годину.

Врста услуге КВиС	Активности/теме	Начин реализације
Каријерно вођење и саветовање	Израда годишњег програма рада <i>Тима за каријерно вођење и саветовање</i>	Састанак
	Разговор са ученицима првих разреда на тему <i>Како видим себе у изабраном занимању</i>	ЧОС
	Вршњачко каријерно информисање	Подела пропагандног материјала школе и брошура о вршњачком каријерном информисању (информације о наставку школовања, о занимањима и тржишту рада, о предузетништву) Упитник за матуранте (3. и 4. година) : Шта даље, има ли дилема, који су факултети најинтересантнији за матуранте?
	Организовање посете матураната Техничке школе високошколским установама	Посета факултетима
	Мотивисање ученика осмих разреда за упис у Техничку школу	Презентација школе
	Реални сусрети са светом рада	Посете фирмама
	Организовање и подршка у презентацији високих струковних и академских школа	презентација
	Посете сајмовима и Данима „отворених врата“ у различитим установама	Сајам образовања (Дани Техничке школе; ОШ „Петар Лековић“), Сајмови запошљавања, Сајам књига, Сајам технике, Сајам аутомобила и Сајам туризма
Каријерно саветовање	Тестирање ученика ТПИ (тест професионалних интересовања и презентовање резултата ученицима)	Тестови

	Индивидуално и групно саветовање	Разговор ученика са стручним сарадницима и по потреби упућивање на разговор са стручним лицима у НСЗ
	Саветовање у КИК-у (каријерном инфо кутку)	Штампани материјал постављен на КИК табли
	Предавање за ученике завршних разреда : <i>Активно тражење посла</i> ³ (могућност запошљавања, особине личности, здравствене способности, способности, интересовања и вредности)	Предавање
Повезивање са пословном заједницом	Успостављање сарадње са свим релевантним партнерима у локалној заједници у области КВиС-а	Састанак, сусрети и посете
	Потписивање Меморандума о сарадњи партнера на унапређењу КВиС-а, планирања каријере и активног укључивања младих у свет рада	Састанак са социјалним партнерима и представницима локалне заједнице задуженим за областима КВиС-а
	Програм – Сенка на послу (Job shadowing)	Посете фирмама и представницима занимања
	Сусрети у школи или на радном месту са експертима-различитим стручњацима (бившим успешним ученицима школе, родитељима ученика, представницима занимања...)	Посете експерата и разговори са ученицима
Образовање о каријери	Обезбеђивање знања која оспособљавају ученике да врше избор у сфери образовања, рада и живота, да планирају каријеру и припреме се за рад (3 радионице: самопроцењивање, писање CV-ја, разговори са послодавцем, учење ...)	Радионичарски рад
	Прикупљање података о успешности ученика приликом уписа на факултете и број запослених после завршене школе	Разговор, анализа
	Извештај о раду тима за КВиС	Анализа Праћење реализације активности - евалуација у току и на крају планираних активности;

12. ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Програм заштите животне средине обухвата активности усмерене на јачање или развој еколошке свести, развијање љубави према природи као и о значају очувања природних ресурса. Реализација овог програма омогућава услове за активно и креативно провођење слободног времена, промовише здравље и безбедне стилове живота, развија позитиван став и мишљење о школи, развија толеранцију, другарство, солидарност и хуманост.

Укупни образовно-васпитни утицај школе, као и свих носилаца посла у области заштите и унапређивања животне средине, састоји се у оспособљавању и навикавању ученика да у свом самообразовању и слободном времену користе све оне изворе културе који ће их подстицати на стваралачки рад и унапређење и очување животне средине и личног здравља.

Циљ друштвено-корисног рада је да васпитава ученике да добровољним радом самостално и у оквиру друштвено-организованих активности у слободном времену, доприносе стварању и унапређивању услова живота и рада људи у ужој и широј друштвеној заједници.

Задаци су:

- развијање навика ученика да стално и рационално обављају различите послове рада задовољавања личних потреба, потреба породице и друштвене средине;

³ Могу и друге теме

- стицање навика и одговорности за чување и естетски изглед средине у којој ученик учи, ради и живи; развој и неговање урбане и комуналне културе;
- развијање свести о потреби колективног рада и принципима који се примењују у акцијама и активностима друштвено-корисног рада;
- развијање осећања одговорности за преузете обавезе и радне задатке уз неговање радне културе ученика и спремности за сарадњу.

План друштвено-корисног рада је саставни део *Годишњег плана рада*, а потребно је истаћи активности као што су уређење школског дворишта, хола школе, уређење кабинета, помоћног кабинета, паноа и зидних новина, израда шема, графикона и других наставних учила, и др.

Програм заштите животне средине обухвата активности усмерене на јачање и развој свести о значају здраве животне средине, одрживог развоја и очувању и унапређењу природних ресурса.

Школа доприноси заштити животне средине остваривањем програма заштите животне средине, заједничким истраживањем и акцијама локалне заједнице и школе.

Активности /садржаји
Израда плана рада еколошке секције
Планирање и повезивање активности са: тимом за заштиту деце и ученика од насиља, тимом за пројектне активности и тимом за здравствену заштиту деце и ученика
Планирање сарадње са ученичким парламентом у извођењу акција
Акције чишћења школског дворишта (прво и друго полугодиште)
Уређење школског дворишта - радне акције
Обележавање 1. децембра, Светског дана борбе против сиде
Обележавање важних датума у екологији: - 22.3. Светски дан вода - 22.4. Дан планете Земље - 5.6. Обележавање Дана заштите животне средине
Упознавање ученика са значејем селекције отпада и рециклаже – секундарна депонија Дубоко, презентација
Планирање акција прикупљања секундарних сировина: ПВЦ амбалажа (контејнер у дворишту школе) Прикупљање папира Сарадња са комуналним предузећем <i>Наш дом</i> из Пожеге
Учешће на конкурсима и пројектима, еколошким камповима и трибинама, акцијама пошумљавања
Сарадња са локалном заједницом (<i>Наш дом, Дом здравља, Форца, удружење Чуvari природе</i> из Пожеге)
Придруживање излетима које организује бицикличко - планинарска секција
Активности које се односе на одрживост пројекта: корак по корак ка школи одрживог развоја (енергија, вода, загађивање животне средине и одрживи развој)
Акција озелењавања - посадимо дрво у школском дворишту

13.ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ ОД НАСИЉА, ЗЛОСТАВЉАЊА, ЗАНЕМАРИВАЊА И ДИСКРИМИНАЦИЈЕ И ПРОГРАМИ ПРЕВЕНЦИЈЕ ДРУГИХ ОБЛИКА РИЗИЧНОГ ПОНАШАЊА

Програм заштите од насиља, злостављања и занемаривања и програми превенције других облика ризичног понашања, као што су, употреба алкохола, дувана, психоактивних супстанци, малолетничка делинквенција остварују се кроз различите наставне и слободне активности са ученицима, запосленима, родитељима, односно старатељима, у сарадњи са јединицом локалне самоуправе, у складу са утврђеним потребама.

У остваривање овог програма укључују се и физичка и правна лица са територије локалне самоуправе Пожега, установе у области културе и спорта, вршњачки посредници, као и лица обучена за превенцију и интервенцију у случају насиља, злостављања и занемаривања и других облика ризичног понашања.

У Техничкој школи се од школске 2013/2014.год. реализује програм УНИЦЕФ-а „Школа без насиља – ка сигурном и подстицајном окружењу за децу“.

Основни циљ програма је да осигура безбедне и оптималне услове за несметан боравак и учење ученика у школи и заштиту ученика од свих облика насиља, злостављања и занемаривања у школи и ван ње. Програм је намењен наставницима, ученицима и свим запосленима, као и родитељима и целокупној локалној заједници.

Циљеви превентивних активности који се спроводе у Техничкој школи су:

1. Унапређивање безбедности ученика
  - повећање квалитета рада у школи
  - дугорочно, стицање вештина неопходних за конструктиван и ненасилан начин решавања конфликтних ситуација и будућих животних проблема.
  - измене и допуне школских докумената и правилника
2. Укључивање различитих учесника васпитно-образовног процеса и локалне самоуправе у превенцију и заштиту ученика кроз наставне и ваннаставне активности;
3. Обезбеђивање превентивне и заштитне улоге школског спорта и спортских активности ученика .

Превенцију насиља, злостављања и занемаривања чине мере и активности којима се у установи ствара сигурно и подстицајно окружење, негује атмосфера сарадње, уважавања и конструктивне комуникације.

Превентивним активностима се:

- a) подиже ниво свести и осетљивости детета и ученика, родитеља и свих запослених за препознавање насиља, злостављања и занемаривања;
- b) негује атмосфера сарадње и толеранције, уважавања и конструктивне комуникације у којој се не толерише насиље, злостављање и занемаривање;
- c) истичу и унапређују знања, вештине и ставови потребни за конструктивно реаговање на насиље;
- d) обезбеђује заштита детета и ученика, родитеља и свих запослених од насиља, злостављања и занемаривања.

Из различитих активности у области превенције потребно је истаћи: формирање тима за заштиту од насиља, формирање вршњачког тима и одређивање наставника ментора, дефинисање правила понашања и последица кршења правила, обезбеђивање простора у којима бораве ученици, Развијање вештина ефикасног реаговања у ситуацијама насиља. Развијање и неговање богатства различитости и културе понашања у оквиру образовно-васпитних активности (теме у оквиру ЧОС-а, у настави Грађанског васпитања, Ученичког парламента), Умрежавање свих кључних носилаца превенције насиља и др.

У превенцији насиља, злостављања и занемаривања учествују сви актери: запослени, ученици, родитељи.

Запослени својим квалитетним и применом различитих метода, облика рада и активности обезбеђују подстицајну и безбедну средину. Одељењски старешина, наставник и стручни сарадник избором одговарајућих садржаја и начина рада доприносе стицању квалитетних знања и вештина и формирању вредносних ставова за узајамно разумевање, уважавање различитости, конструктивно превазилажење сукоба и др. и дужни су да обезбеде заштиту детета и ученика од произвољног или незаконитог мешања у његову приватност, породицу, дом или преписку, као и заштиту од незаконитих напада на његову част и углед.

Ученици, као одговорни учесници у образовању и васпитању, ради превенције насиља, злостављања и занемаривања, обавезни су да: уважавају и поштују личност других – деце, ученика, запослених, родитеља и трећих лица; поштују правила установе и све оне акте којима се уређују њихова права, обавезе и одговорности; активно учествују у раду одељењске заједнице; као чланови ученичког парламента и школског одбора, посебно доприносе и учествују у превентивним активностима; својим понашањем не изазивају, доприносе или учествују у насиљу и злостављању.

Родитељ је дужан да, у најбољем интересу детета и ученика: сарађује са школом; учествује у превентивним мерама и активностима; уважава и поштује личност свог детета, запослених и других ученика и родитеља. Родитељ не сме својим понашањем у установи да изазове или допринесе појави насиља, злостављања и занемаривања.

Интервенцију у одговору на насиље, злостављање и занемаривање чине мере и активности којима се оно зауставља, осигурава безбедност учесника (оних који трпе, чине или сведоче), смањује ризик од понављања, ублажавају последице за све учеснике и прате ефекти предузетих мера.

Школа је дужна да интервенише увек када постоји сумња или сазнање да ученик трпи насиље, злостављање и занемаривање, без обзира на то где се оно догодило, где се догађа или где се припрема.

Из различитих **активности у области интервенције** потребно је истаћи: примену утврђених поступака и процедура у ситуацијама насиља, сарадњу са полицијом, центром за социјални рад, здравственом службом и др., континуирано евидентирање случајева насиља, подршку ученицима који трпе и која врше насиље, као и саветодавни рад са родитељима. У том смислу је формирана спољашња мрежа заштите (СМЗ) и потписан протокол о сарадњи.

Редослед поступака у интервенцији:

1. Сазнање о насиљу - откривање

2. Прекидање, заустављање насиља

3.Смиривање ситуације подразумева обезбеђивање сигурности за ученика, раздвајање, разговор са актерима.

4. Консултације се остварују непосредно по појави сумње и/или по стицању информација о насиљу. Обављају се у оквиру установе: са колегом, са Тимом за заштиту ученика од насиља и/или са психологом, директором и лицем задуженим за обезбеђење школе. У зависности од сложености ситуације, консултације се могу обавити и са службама изван установе (полиција, Центар за социјални рад)

5. Предузимање неопходних мера на нивоу установе (информисње родитеља о насиљу или особе од поверења у случајевима сумње на насиље у породици, договор о заштитним мерама према ученицима, предузимање законских мера и организовање посебних програма оснаживања ученика за конструктивно поступање у ситуацијама насиља); По потреби укључивање надлежних служби. Подношење пријаве надлежној служби обавеза је директора установе.

6. Праћење ефеката предузетих мера - Тим за заштиту ученика је у обавези да, у сарадњи са запосленим у установи и релевантним установама, прати ефекте предузетих заштитних мера. Запослени у школи (наставници, одељењске старешине, стручни сарадници, директор) воде евиденцију о појавама насиља.

ПРЕВЕНТИВНЕ АКТИВНОСТИ

Превентивне активности	Носиоци активности	Време реализације	Начин реализације
Израда акционог плана Тима Копирање нових чланова у Тим Измене и допуне школских докумената и правилника;	Тим за ЗДНЗЗ	Септембар	Разговор, анализа, договор
Уградња Програма у ГПР и Школски програм	Тим за ЗДНЗЗ	Септембар	Планирање
Упознавање ученика, родитеља и запослених са садржајем Протокола поступања у установи уа одговору на насиље, злостављање и занемаривање	ПП/служба, одељењске старешине	Септембар.	Презентације на НВ, на ЧОСу
Информисање родитеља и ученика о предвиђеним активностима у циљу превенције употребе дрога код ученика	Одељењске старешине, тим	Септембар	Родитељски састанци
Сарадња са Тимом за ИОП	Тим за ЗДНЗЗ Тим за ИОП	Током школске године	Састанци, израда ИОПа
Информисање родитеља и ученика првог разреда о пројекту „Школа без насиља“ и правилима наше школе	Одељењски старешина Тим за ЗДНЗЗ	Септембар	На родитељским састанцима
Радионица за први разред – „Вредности, правила и реституција“	Одељенски старешина, ученици	Септембар	Час одељењског старешине
Избор нових чланова у ВТ	Одељењски старешина Тим за ЗДНЗЗ	Септембар	Анкета
Реализација родитељских састанака кроз теме Националне платформе “Чувам те”	Одељењске старешине, стручни сарадници	Јануар, фебруар, април	родитељски састанци

Обележавање Дана розе мајица	предметни наставници ВТ	Последња среда у фебруару	дискусија на првом часу, радионица ВТ
Спровођење активности ВТ	Ментори Вршњачког тима психолог педагог	Током школске године	Обука чланова ВТ од стране ментора, планирање и спровођење акција ВТ (обележавање међународних празника, презентације, едукација другова у школи...кооперативне игре и активности, сарадња са Ученичким парламентом, невладиним организацијама)
Онлајн обуке за наставнике - национална платформа “Чувам те”	Наставници	Током школске године	Онлајн обука
Онлајн обуке за ученике на ЧОС-у на националној платформи “Чувам те”	одељењске старешине	Октобар	Онлајн обука
Процењивање безбедности у школи – упитник за ученике Анализа ситуација и ризичног понашања ученика у циљу обезбеђивања безбедности ученика	стручни сарадници	Септембар	Спровођење истраживање, презентација резултата, предузимање адекватних мера
Уношење информација на платформу “Портал за електронску идентификацију”	Стручни сарадници	Током школске године	Унос података о случајевима насиља у школи
Обележавање 18. октобра европског дана борбе против трговине људима	Тим у сарадњи са МУП Ужице	Октобар	Организација и реализација предавања за ученике
Радионице „Конвенција о правима детета - упознавање“ са посебним освртом на електронско насиље	Одељењске старешине	Септембар-новембар	презентација
Промоција националне платформе „Чувам те“	Тим, одељењске старешине	Октобар – децембар	-упознавање наставника, ученика и родитеља са платформом
Обележавање 19. новембра Међународног дана борбе против насиља над децом	ВТ	Новембар	Презентације, медији о насиљу
Радионица за родитеље првог разреда – „Брига о менталном здрављу младих“	Психолог, одељењске старешина, родитељи	Новембар	Родитељски састанак
Подсећање на школска правила	Одељењски старешина, ученици	Новембар	Час одељењског старешине
Организација и подршка УЗМ- подела одговорности и улога, праћење, документација, прилагођавање школских аката и докумената	Одељењски старешина, ученици Тим за заштиту директор	Континуирано током године	Састанци Планирање организација
Организација и подршка СЗМ-	Тим за заштиту	Континуирано	Састанци

Сарадња са институцијама локалне самоуправе	ВТ ученици	током године	Планирање организација
Радионица за ученике у складу са специфичностима одељења	Одељењски старешина, ученици	Јануар	Час одељењског Старешине
Радионица за ученике „Брига о менталном здрављу“	Одељењски старешина, ученици	Новембар	Час одељењског старешине
Недеља спорта са слоганом “Стоп насиљу!”	Тим за спортске активности	Април - мај	турнири у одбојци, кошарци, малом фудбалу
Сарадња ученика, наставника и родитеља кроз активности школе СТОП-НАСИЉУ (промоција Тима за ЗДНЗЗ, дани школе, утакмица наставници-ученици-родитељи, завршна акција ВТ)	Наставник Родитељ ученик	Континуирано током године	Укључивање родитеља, наставника и ученика у спортске, културне, наставне, радне акције
Обележавање Недеље заједништва и сећања	ВТ, одељењске старешине	мај	Различите активности
Евалуација програма	Тим одељењских старешина, Тим за заштиту	Мај	анализа и презентација резултата, планирање мера
ПЛАН АКЦИЈЕ ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТРГОВИНЕ ДЕЦОМ И МЛАДИМА			
Упознавање наставника са листом индикатора за прелиминарну идентификацију ученика који су потенцијалне жртве трговине људима	педагог	Октобар	Презентација за наставнике на НВ
Упознавање чланова ВТ и УП са листом индикатора за прелиминарну идентификацију ученика који су потенцијалне жртве трговине људима	психолог педагог	Октобар	Презентација и дискусија на ВТ и УП
Онлајн обука за запослене са Националне платформе „Чувам те“ - Улога установа образовања и васпитања у борби против трговине људима	наставници	Октобар	онлајн обука за запослене
Радионица за чланове ВТ “Трговина људима”	ментори ВТ	Децембар	радионица за ученика

ИНТЕРВЕНТНЕ АКТИВНОСТИ

ИНТЕРВЕНТНЕ АКТИВНОСТИ	НОСИОЦИ АКТИВНОСТИ	ВРЕМЕ РЕАЛИЗАЦИЈЕ	НАЧИН РЕАЛИЗАЦИЈЕ
Усклађена и доследна примена утврђених поступака и процедура у ситуацијама када се открије насиље	Одељењске старешине, Тим за ЗНЗЗ, Руководство школе	Током године	Разговор, договор, анализа, упитници....
Континуирано евидентирање случајева насиља			
Проверавање сумње или откривање насиља, злостављања и занемаривања			
Заустављање насиља и злостављања и смиривање учесника			
Обавештавање родитеља и предузимање хитних акција по потреби			
Консултације у установи			

Предузимање мера и активности - израда плана заштите (за ученике који су вршили насиље, за ученике који су били изложени насилном понашању вршњака, оснаживање деце која су посматрачи насиља за конструктивно реаговање, подршка ученицима који трпе насиље, рад са родитељима) - сарадња са надлежним органима, организацијама, службама, МПНТР, медијима (директор)			
Праћење ефеката предузетих мера			

Протокол

https://www.paragraf.rs/propisi/posebni_protokol_za_zastitu_dece_i_ucenika_od_nasilja_zlostavljanja_i_zanemarivanja_u_obrazovno-vaspitnim_ustanovama.html

Програм и план рада Тима за реаговање у кризним ситуацијама

План рада Тима за реаговање у кризним догађајима је саставни део Плана рада Тима за заштиту ученика од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања.

Кризне ситуације у образовно – васпитним установама могу бити:

- Природна смрт детета/ученика;
- Покушај убиства и убиство детета/ученика (у установи или ван ње);
- Покушај самоубиства ученика и самоубиство (у установи или ван ње);
- Природна смрт, самоубиство или убиство запосленог у установи;
- Саобраћајна незгода у којој је повређено или настрадало дете/ ученик и/или запослени у установи;
- Нестанак детета/ученика;
- Масовно тровање у простору установе;
- Дојава о подметнутој експлозивној направи у установи или терористичком нападу;
- Талачка криза;
- Насиље већих размера (масовне туче, вишеструка убиства, терористички напади);
- Техничко-технолошке опасности (експлозија, изливање, испаравање отровних материја и пожар);
- Природне катастрофе (поплаве, земљотреси, пожари...);
- Епидемија која је обухватила територију/општину на којој се налази установа;
- Други кризни догађаји.

Превентивне активности у циљу јачања установе за ефикасно реаговање на кризне догађаје

Активности	Одговорно лице	Време реализације	Ефекти предузетих активности	Евалуација
Формирање тима за кризне ситуације	Директор установе	август	Формиран тим за реализацију превентивних и интервентних активности	Записник са састанка тима
Тим врши процену снага, капацитета и специфичности установе да се суочи са потенцијалним кризним догађајем	Тим за кризне догађаје	септембар	Процењена отпорности установе на кризне ситуације	Записник са састанка тима
Сарадња са спољашњом заштитном мрежом у циљу	Директор,	август -	Израђени документи: -План заштите спасавања	Израђени

процене ризика и израде плана евакуације	секретар	септембар	-План процене ризика од катастрофе -Установа је у обавези да има лице за безбедност и заштиту на раду -План евакуације -Електронску дојаву пожара -Сваки сектор објекта доступан је преко најмање једног степеништа, врата на улазу су заокренута у смеру евакуације -Евакуациони путеви су без сувишних скретања -Сви простори за евакуацију су довољне ширине, чиме је омогућен несметан излазак свих из објекта	документи
Информисање запослених и ученика са планом евакуације – постављање плана евакуацију у сваку учионицу	Тим за кризне ситуације	септембар	Ученици и запослени упознати са планом евакуације	План евакуације у свакој учионици
Подизање свести, планирање и припрема за реаговање у кризним ситуацијама: - Вежба евакуације	Тим за кризне догађаје	Током године *једном годишње	Вежба евакуације -Провера да ли сви знају инструкције за евакуацију (који је евакуациони пут сваког одељења, излаз)	Записник тима након спроведене вежбе
Припрема за реаговање у ситуацијама пожара: Вежба како се користи апарат за гашење пожара и паковања прве помоћи	Тима за кризне ситуације	Током године *једном годишње	Провера спремности за реаговање у ситуацији пожара	Записник тима након спроведене вежбе
Упућивање запослених на литературу – приручник за поступање у кризним ситуацијама запослених у установама образовања и васпитања	Тима за кризне ситуације	октобар	Запослени упознати са корацима поступања у кризним ситуацијама	Записник са састанка тима и запослених
Реализација ЧОС-а на тему: Реаговање у кризним ситуацијама	Одељењске старешине	септембар-октобар	Ученици су упознати које кораке је неопходно предузети у кризним ситуацијама	Извештај са ЧОС-а
Упознавање одељенских старешина и предметних наставника о психолошким реакцијама младих у кризним догађајима	ППП служба	Септембар	ОС, предметни наставници су упознати са реакцијама ученика	Извештај

План интервентних активности у кризним догађајима

План рада Тима за реаговање у кризним ситуацијама		Ефекти предузетих активности	Време реализације	Евалуација
Активност	Носилац посла			
Упознавање запослених о томе како организовати живот и рад у образовно-васпитним установама након кризног догађаја по данима	Чланови Тима	Добијене инфо.	Септембар	Извештај
Провера телефонским путем веродостојности добијених информација о кризном догађају преко поузданих извора: полиције, породице, хитна помоћ, локалних институција и сл.	Руководилац тима	Добијене поуздане информације у циљу планирања даљих корака	У тренутку кад је добијена информација о кризном догађају	Службене белешке о разговору
Када се кризна ситуација догоди у школи - смиривање ситуације, обавештавање родитеља и пружање прве психолошке помоћи и позивање надлежних институција (Хитна помоћ, Центар за социјални рад, Полицијска управа, Дом здравља ...)	Тим и одељењске старешине	Санране прве паничне реакције	У тренутку кризног догађаја	Записник тима о реализованим актив.
Окупљање чланова тима уколико је информација о кризном догађају тачна и припремање препорука за запослене у установи, процена о формирању мобилног тима уколико је потребно	Руководилац тима	Колектив је окупљен за предузимање заједничких активности	У тренутку кризног догађаја	Записник тима
Телефоном обавестити све запослене (укључујући и помоћно особље) о кризном догађају и заказивање хитног састанка свих запослених. На том састанку поделити са особљем проверене информације везане за кризни догађај	руководилац тима	Чланови колектива су упознати са правим информацијама	У тренуцима кризног догађаја	Записник са састанка тима
Сазивање седнице Наставничког већа и давање Упутства наставницима како да разговарају са ученицима	Директор, стручни сарадници	Наставници су припремљени како да разговарају са ученицима	У тренуцима кризног догађаја	Записник са седнице НВ
Информисање ученика и родитеља о кризној ситуацији, давање сугестија за понашање	Тим и одељењске старешине	Родитељи и ученици знају како да се понашају у кризној ситуацији и након тога	У тренуцима кризног догађаја и после кр. догађаја	Записник са састанка са род. и ученицима
Пружање психолошке помоћи са циљем ублажавања утицаја кризног догађаја, убрзавања процеса опоравка и спречавања дуготрајних последица трауматског догађаја	Стручни сарадници	Убрзан процес опоравка након кризног догађаја	Након кризног догађаја	Белешке о пружању психосоцијалне подршке
Саветодавни рад са ученицима и наставницима којима је потребна помоћ након кризне ситуације (индивидуална и групна подршка и оснаживање за превазилажење трауматског догађаја)	Стручни сарадници	Ученици и наставници оснажени за превазилажење трауматског догађаја	Након кризног догађаја	Белешке о пружању психосоцијалне подршке

Планирање активности у учионици са циљем смањења трауматског доживљаја (радионице, предавња и сл.)	Одељењске старешине и Тим за кризне ситуације	Смањене последица кризног догађаја	Након кризног догађаја	План активности, белешка о реализ. актив.
Евидентирање ученика и њихових родитеља којима је потребна додатна помоћ која се може остварити у оквиру других система и упућивање на њихове услуге (првенствено здравствени и систем социјалне заштите)	Одељењске старешине и Тим за кризне ситуације	Ученици и родитељи добили подршку здравственог и социјалног система заштите	Након кризног догађаја	План пружања подршке ученицима и родитељима
Комуникација са медијима – припрема саопштења	Руководилац тима	Информисана шира јавност о кризном догађају, безбедносним поступцима и плановима за опоравак	Након кризног догађаја	Саопштење за јавност, видео снимак
Праћење свих оних који су на неки начин погођени кризним догађајем.	Тим за кризне ситуације	Пружена неопходна подршка свима који су погођени кризним догађајем	Након кризног догађаја	Белешке о праћењу пружања подршке

14. ПРОГРАМ ШКОЛСКОГ СПОРТА

Ради развоја и практиковања здравих животних стилова, свести о важности сопственог здравља и безбедности, потребе неговања и развоја физичких способности, Техничка школа у оквиру школског програма, поред наставе реализује и програм школског спорта. План школског спорта је базиран на потребама ученика, као и праћењу Календара такмичења ученика Републике Србије.

Школским спортом су обухваћени сви ученици кроз одељењска такмичења и припреме за такмичења.

Школа сарађује и са локалним спортским организацијама.

Основни циљ спортско-рекреативних активности је да се у слободном времену ученицима обезбеди здрава и културна забава и разонода, да се задовоље њихове посебне жеље, да им се помогне да развијају позитиван однос према физичкој култури и формирају сталне навике за редовне телесне вежбе.

Школски спорт се остварује кроз редовну наставу физичког васпитања, секције, такмичења, излете, спортске дане и турнире.

Годишњи план рада, поред садржаја редовне наставе, календара спортских такмичења, садржи и планове рада **спортских секција** (кошаркашка, одбојкашка, рукометна, фудбалска.

Промоцијом школског спорта и организовањем спортских догађаја у школи баве се наставници физичког васпитања.

Активности /садржаји
такмичење у малом фудбалу (школски турнир, турнир на нивоу средњих школа општине)
такмичење у рукомету на нивоу општине, округа
такмичење у кошарци

такмичење у одбојци
такмичење у пливању
јесењи крос
планинарске акције
бициклическе туре

15. ПРОГРАМ САРАДЊЕ СА ЛОКАЛНОМ САМОУПРАВОМ

Техничка школа са локалном самоуправом изванредно сарађује развијајући партнерске односе и сарадњу. Непосредан утицај локална самоуправа, осим преко финансирања материјалних трошкова школе, остварује преко своја три представника у Школском одбору. Они учествују у дискусији и усвајању школских докумената и доношењу свих одлука.

Ради праћења успешности сарадње, школа унутар процеса самовредновања организује анкетирање представника локалне заједнице у циљу утврђивања њиховог задовољства сарадњом и активностима школе. Анкетирање се обавља анонимно како би било објективно. Мишљење, добијено као резултат анкетирања, узима се у обзир у поступку самовредновања квалитета рада школе.

Користиће подршку локалне самоуправе за своје активности, школа истовремено пружа подршку развоју културе, спорта и грађанских иницијатива у својој локалној средини доприносећи унапређењу квалитета живота за све грађане.

Програм сарадње Техничке школе обухвата разноврсне активности за ученике у сарадњи са привредним, културним и јавним установама. Сарадња се остварује са Народном библиотеком, спортско-рекреативним центром (халом), Домом здравља, Галеријом, Културним центром, Основним школама, Црвеним крстом, Центром за социјални рад, МУП-ом, НВО, Канцеларијом за младе, Црквом, руководством Општине и другим установама. Такође школа прати, укључује се у дешавања у локалној самоуправи, и заједно са њеним представницима планира садржај и начин сарадње.

Институције	Активности
Народна библиотека	- коришћење библиотеке - учешће на конкурсима - заједничко организовање књижевних вечери - манифестације
Културни центар	- фолклор - позоришне групе - филмске представе
Дом здравља	- систематски прегледи - стоматолошки прегледи - лекар-пратилац на екскурзији ученика - тематска предавања
Центар за социјални рад	- пружање подршке ученицима са породичним проблемима
МУП	- екскурзије, - манифестације са великим бројем учесника, - завршетак школовања матураната
Црвени крст	- добровољно давање крви - хуманитарне акције

Канцеларија за младе	- превентивне активности, - професионална оријентација и др.
----------------------	---

16. ПРОГРАМ САРАДЊЕ СА ПОРОДИЦОМ

Породично окружење је примарна средина за учење, а школа је средина у којој је учење примарно. Успостављање и развијање партнерства и ефикасне сарадње између породице и школе, кроз активно укључивање и учешће родитеља, доприноси да ученици од школе и образовања заиста добије највише и најбоље што је могуће.

Укључивање родитеља почива на ваљаној, отвореној и делотворној комуникацији између родитеља, школе и наставника. Оваква комуникација је могућа кад се из ње уклоне баријере и стереотипи. Баријере и стереотипи одликују односе који су оптерећени узајамним неповерењем и неслагањима, који су једносмерни, крути и формалистички. Они се уклањају кроз појачану, правовремену и обострано потребну и корисну размену информација, у којој се користе различита средства и форме.

Баријере се уклањају и препознавањем и уважавањем, не само сопствених приоритета и погледа, већ и приоритета и погледа других партнера. Ефикасан начин за уклањање баријера је и препознавање и превазилажење сопствених слабости и ограничења, као и ослањање на своје предности и уважавање предности других.

Техничка школа подстиче и негује партнерски однос са родитељима, односно старатељима ученика, заснован на принципима међусобног разумевања, поштовања и поверења.

Носиоци активности сарадње са родитељима су сви учесници у васпитно-образовном процесу. Посебно је значајно место и улога одељењског старешине и стручног сарадника школе - школског педагога. Садржаји сарадње проистичу из потребе школе, породице, развојних карактеристика младих на овом узрасту и индивидуалних потреба појединаца.

Сарадња школе и породице мора се заснивати на плану сарадње са родитељима који је саставни део Годишњег плана рада. Са планом и програмом сарадње родитељи се упознају на почетку школске године. Рад мора бити заснован на поштовању личности родитеља уз уважавање знања и искуства родитеља са њиховом децом. Сарадња са родитељима се остварује непосредно, кроз индивидуалне и групне разговоре, родитељске састанке и посредно, кроз Савет родитеља. Са родитељима сарађују сви запослени који су укључени у образовно – васпитни рад (одељењске старешине, наставници, школски педагог, секретар и директор).

Непосредна сарадња може бити индивидуална и групна. Индивидуално сарађују са родитељима: одељењски старешина, стручни сарадници, наставници, директор школе и други учесници у васпитно-образовном процесу о питањима значајним за поједине ученике, родитеље, наставнике и одељењског старешину. Групна сарадња одвија се у оквиру: родитељских састанака, трибине за родитеље, Савета родитеља, састанака родитеља ученика о специфичним проблемима на нивоу саветодавног рада. Родитеља информисе одељењски старешина. План садржаја рада на родитељским састанцима чини саставни део Годишњег плана рада.

Посредна сарадња школе и родитеља одвија се преко делегата родитеља у органу управљања школе, Савету родитеља, као и у оквиру свих других облика сарадње школе са средином.

Савет родитеља:

- предлага представнике родитеља ученика у Школски одбор
- предлага свог представника у Стручни актив за развојно планирање и у друге тимове школе;
- предлага мере за осигурање квалитета и унапређивање образовно – васпитног рада;
- учествује у самовредновању квалитета рада школе сваке године по појединим областима, а сваке четврте или пете године у целини;
- разматра предлог програма образовања и васпитања, развојног плана, годишњег плана рада, извештаје о њиховом остваривању, вредновању и самовредновању;
- учествује у поступку предлагања изборних предмета и у поступку избора учбеника;
- разматра намену коришћења средстава остварених радом ученичке задруге, као и средстава од проширене делатности, од донација и ученичког динара;
- разматра услове за рад ученика, услове за рад школе, услове за одрастање и учење;
- учествује у поступку прописивања мера заштите и безбедности ученика за време боравка у школи и свих активности које организује школа;
- даје сагласност на програм и организовање екскурзија и других ваннаставних активности, и разматра извештај о њиховом остваривању;
- разматра и друга питања утврђена Законом и Статутом.

План рада Савета родитеља је саставни део Годишњег плана рада. Информисање чланова Савета родитеља врши се и посредно, објављивањем одговарајућих информација на огласној табли школе, на веб сајту и путем поште.

Ради праћења успешности сарадње, школа унутар процеса самовредновања организује анкетирање родитеља у циљу утврђивања њиховог задовољства сарадњом и активностима школе. Анкетирање се обавља анонимно како би било објективно. Мишљење родитеља, односно старатеља, добијено као резултат анкетирања, узима се у обзир у поступку самовредновања квалитета рада школе.

Активности /садржаји
Израда програма сарадње са породицом
Формирање и организовање седница Савета родитеља
Укључивање родитеља у орган управљања школе (Школски одбор) преко представника Савета родитеља
Организовање родитељских састанака
Информисање родитеља и старатеља о свим начинима на које се могу укључити у сарадњу са школом
Индивидуални разговори са родитељима
Укључивање родитеља у праћење успешности програма сарадње са породицом кроз анкете
Учествовање родитеља у раду стручног тима за ИОП
Омогућавање коришћења школске библиотеке у циљу едукације и пружања помоћи својој деци
Рад са родитељима са укљученом родном компонентом
Упознавање родитеља са деловањем различитих друштвених чинилаца на развој ученика и стога их упознати са следећим садржајима: -развојне карактеристике и потребе ученика -услови које породица треба да задовољи за правилан здравствени, емоционални и интелектуални развој ученика -начини ненасилног решавања конфликта

17. ПРОГРАМ ИЗЛЕТА И ЕКСКУРЗИЈА

17.1 Програм излета

Излети се планирају на почетку школске године, једнодневни су, реализују се у оквиру Р. Србије, а имају за циљ обogaћивање знања и разумевања природних и друштвених појава, уметничких дела, развијања склоности према науци, култури и уметности. Излети су усклађени са наставним планом и програмом образовања за обавезне и изборне предмете и омогућавају непосредно искуство из кога се најефикасније и најефективније учи.

Школа организује излете као што су:

- Посете разним сајмовима (књига, образовања, технике, аутомобила, науке...)
- Посета Сирогојну, Љубишу, Водицама
- Посета Златибору
- Посета Тополи
- Посета Овчар Бањи

План излета саставни је део *Годишњег плана рада* школе.

17.2 Програм екскурзије

Екскурзија је факултативна ваннаставна активност која се остварује ван школе.

Циљ екскурзије је непосредно упознавање појава и односа у природној и друштвеној средини, упознавање културног наслеђа и привредних достигнућа која су у вези са делатношћу школе.

Задаци екскурзије су: проучавање објекта и феномена у природи; уочавање узрочно-последичних односа у конкретним природним и друштвеним условима; развијање интересовања за природу и изградња еколошких навика; упознавање начина живота и рада људи појединих крајева; развијање позитивног односа према: националним, културним и естетским вредностима, спортским потребама и навикама, позитивним социјалним односима, као и схватање значаја здравља и здравих стилова живота;

подстицање испољавања позитивних емоционалних доживљаја.

Свака екскурзија мора да има свој циљ, задатак и садржај, односно, програм путовања који је саставни део Годишњег плана рада школе. Садржаји екскурзије остварују се на основу наставног плана и програма образовно-васпитног рада и саставни су део годишњег програма рада школе.

Одељењска и стручна већа школе предлажу програм екскурзије, који достављају наставничком већу, ради разматрања и доношења. Екскурзија може да се изведе ако је Савет родитеља дао сагласност на програм и цену екскурзије и избор агенције.

Програм екскурзије садржи: образовно-васпитне циљеве и задатке; садржаје којима се постављени циљеви остварују; планирани обухват ученика; носиоце предвиђених садржаја и активности; трајање, путне правце, техничку организацију и начин финансирања. Екскурзија за ученике се организује у складу са Правилником о плану и програму образовања и васпитања за средњу школу.

Носиоци припреме, организације и извођења програма екскурзије су: директор школе, стручни вођа, одељењски старешина или други наставник, који је најмање једну годину изводио наставу у одређеном одељењу и кога одреди директор установе. Стручног вођу путовања одређује

директор школе и бира се из реда наставника који остварују наставни план и програм. Стручни вођа путовања припрема и спроводи програм који се односи на остваривање постављених образовно-васпитних циљева и задатака и одговарајућих садржаја. Одељењски старешина координира остваривање садржаја и активности предвиђених програмом екскурзије, стара се о безбедности и понашању ученика.

Приликом уговарања путовања, директор је обавезан да уговором са агенцијом обезбеди потребне услове за удобан и безбедан превоз ученика у односу на ангажовани број аутобуса. Пре путовања директор сазива заједнички састанак свих ученика и родитеља који путују коме присуствују стручни вођа пута и одељењске старешине.

После изведеног путовања, стручни вођа путовања и представник туристичке агенције сачињавају забелешку о извођењу путовања после чега стручни вођа у року од три дана сачињава извештај, који подноси директору, са оценом о извођењу и квалитету пружених услуга.

Екскурзија за први и други разред се не организује.

НАЗИВ АКТИВНОСТИ	ЕКСКУРЗИЈА УЧЕНИКА III И IV РАЗРЕДА
ЦИЉ	Циљ екскурзија је савлађивање дела наставног плана и програма непосредним упознавањем садржаја, предмета, појава и односа у природној и друштвеној средини, упознавање културног наслеђа и привредних достигнућа нових регија. Комбиновано са циљевима из области моралног, емоционалног, професионалног, социјалног, естетског и физичког васпитања – постиже се пун ефекат сваке екскурзије.
ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНИ ЦИЉ И ЗАДАЦИ ЕКСКУРЗИЈЕ	<p>Задаци екскурзије су: упознавање начина живота и рада људи појединих крајева; развијање позитивног односа према: националним, културним и естетским вредностима, спортским потребама и навикама, позитивним социјалним односима, као и схватање значаја здравља и здравих стилова живота; подстицање испољавања позитивних емоционалних доживљаја.</p> <p>Свака екскурзија мора да има свој циљ, задатак и садржај, односно, програм путовања који је саставни део Годишњег плана рада школе. Садржаји екскурзије остварују се на основу наставног плана и програма образовно-васпитног рада и саставни су део годишњег програма рада школе.</p> <p>Програм екскурзије садржи: образовно-васпитне циљеве и задатке; садржаје којима се постављени циљеви остварују; планирани обухват ученика; носиоце предвиђених садржаја и активности; трајање, путне правце, техничку организацију и начин финансирања.</p>
ТЕРМИН ПУТОВАЊА; ОДРЕДИШТЕ	Крај септембра, почетак октобра
САДРЖАЈ ПРОГРАМА	Први дан Полазак у јутарњим сатима...
УСЛОВ ЗА ИЗВОЂЕЊЕ ЕКСКУРЗИЈЕ	Екскурзија се организује и изводи, уз претходну писмену сагласност родитеља, по правилу за најмање 60% ученика истог разреда, уколико су створени услови за остваривање циљева и задатака. Изузетно, екскурзија може да се организује ако писмену сагласност да најмање 60% родитеља ученика разред. Извођење екскурзије за ученике истог разреда организује се са истим садржајем, по правилу истовремено. Екскурзије се планирају за ученике трећег и четвртог разреда и припреме почињу у

<p>другом, односно трећем разреду:</p> <p>1. Одељењске заједнице (ученици): Изјашњавају се о могућим дестинацијама за извођење екскурзије</p> <p>2. Стручна и одељењска већа: Утврђују предлог програма екскурзије</p> <p>3. Ученички парламент: Разматра предлог програма екскурзије</p> <p>4. Наставничко веће: Разматра и доноси програм екскурзије</p> <p>5. Савет родитеља: Разматра и даје сагласност на програм екскурзије</p> <p>6. Састанак директора и одељењских старешина: Упознавање са садржином Правилника о наставном плану и програму за гимназију који се односи на организовање екскурзија Одређивање стручног вође путовања Упознавање са програмом екскурзије</p> <p>7. Стручни вођа: Припрема и спроводи програм екскурзије, који се односи на остваривање постављених образовно-васпитних циљева и задатака и одговарајућих садржаја. Припрема предлог програма који садржи: образовно-васпитне циљеве и задатке; садржаје којима се постављени циљеви остварују; планирани обухват ученика; носиоце предвиђених садржаја и активности; трајање, путне правце, техничку организацију и начин финансирања и доставља га одељењским и стручним већима, која утврђују предлог програма</p> <p>8. Родитељи (на родитељском састанку): Упознају се са програмом екскурзије Дају писмену сагласност за учешће свог детета на екскурзији (утврђује се рок за достављање писмене сагласности родитеља одељењском старешини)</p> <p>9. Комисија школе (директор школе и чланови савета родитеља одељења за које се организује екскурзија): Припрема оглас и упутство за сачињавање понуда Отвара и разматра понуде Врши избор понуђача</p> <p>10. Родитељи (ученика сваког одељења за које се организује екскурзија): предлажу висину дневница за пратиоце</p> <p>11. Одељењски старешина обавештава родитеље: о програму и цени екскурзије, о избору агенције, о бруто износу дневнице за пратиоце, и осталим условима путовања</p> <p>12. Родитељи: дају писмену сагласност (на програм и опште услове путовања)</p> <p>13. Савет родитеља: доноси одлуку о висини дневница</p> <p>14. Директор: организује консултативне разговоре свих интересних група закључује уговор са агенцијом, издаје путни налог запосленом који путује, сазива заједнички састанак свих учесника који путују њихових родитеља, коме присуствују и стручни вођа пута и одељењске старешине. обавештава орган унутрашњих послова најкасније 48 сати пре отпочињања путовања</p> <p>15. Стручни вођа: сачињава план дежурства ученика и наставника</p> <p>16. Родитељи: достављају одељењском старешини здравствени лист ученика</p>

	<p>17. Стручни вођа: и представник туристичке агенције, одмах после путовања, сачињава забелешку о извођењу путовања, сачињава извештај са оценом о извођењу и квалитету пружених услуга и у року од три дана по завршетку екскурзије подноси га директору</p> <p>18. Ученици: попуњавају анкетни лист о утисцима са екскурзије (интерни образац)</p> <p>19. Ученички парламент: разматра извештај о екскурзији</p> <p>20. Савет родитеља: разматра извештај о екскурзији</p> <p>21. Наставничко веће: разматра извештај о екскурзији</p> <p>22. Школски одбор: разматра и усваја извештај о екскурзији</p> <p>23. Одељењски старешина: упознаје родитеље са извештајем о екскурзији</p>
ИЗВОЂЕЊЕ ЕКСКУРЗИЈЕ	Ако је екскурзија организована у време наставних дана, настава се надокнађује за све ученике, у складу са школским календаром и годишњим планом рада.
ТУРИСТИЧКА АГЕНЦИЈА	Избор агенције спроводи се у складу са правилником. Са записником о избору најповољније понуде, одељењске старешине упознају родитеље који по одабиру туристичке агенције дају писану сагласност и својим потписом потврђују да су сагласни са ценом и условима путовања одабране агенције и дају сагласност да њихово дете путује на екскурзију. Агенција обезбеђује: превоз аутобусом, бр. полупансона, улазнице у дискотеку, излете према програму, туристичке водиче....
ОДЕЉЕЊА И БРОЈ УЧЕНИКА	
ОБАВЕЗЕ ОДЕЉЕЊСКОГ СТАРЕШИНЕ	Одељењске старешине и директор упознаће родитеље и ученике са планом екскурзије, начину плаћања, понашању ученика током путовања, последицама накнаде штете на путу, прибављању писане сагласности родитеља оверену у суду или општини као и оверени здравствени лист. По повратку са пута упознати директора и родитеље ученика о изведеној екскурзији.
ИМЕ И ПРЕЗИМЕ НАСТАВНИКА, ВОЂЕ ПУТА И ЛЕКАРА	
НАЧИН ПЛАЋАЊА	

Извештај о извођењу екскурзије

После изведеног путовања, стручни вођа путовања и представник туристичке агенције сачињавају забелешку о извођењу путовања, након чега стручни вођа путовања у року од три дана сачињава извештај, који подноси директору, са оценом о извођењу и квалитету пружених услуга. Након изведеног путовања ученици попуњавају анкетни лист. Извештај из става 1. овог члана, садржи и информацију о стеченим знањима и искуствима са путовања, начин њихове интеграције у наставни процес, утиске ученика о реализованом путовању, као и планиране обавезне активности које ће наставници са ученицима осмислити и реализовати у настави и ваннаставним активностима (нпр. пројекти, презентације за родитеље, изложбе и сл.). Извештај

из става 1. овог члана доставља се савету родитеља и наставничком већу ради разматрања, а школском одбору ради разматрања и усвајања. Одељењски старешина на родитељском састанку упознаје родитеље са извештајем. Извештај о путовању је саставни део годишњег извештаја о раду школе. Ако се приликом разматрања извештаја о остваривању путовања оцени да предвиђени програм није остварен у целости или да туристичка агенција није испоштовала уговорне обавезе, школа подноси рекламацију агенцији. Школа ће у складу са потребама образовних профила организовати стручне посете које ће детаљније бити уређене *Годишњим планом рада* школе.

18. ПРОГРАМ БЕЗБЕДНОСТИ И ЗДРАВЉА НА РАДУ

Програм безбедности и здравља на раду обухвата заједничке активности школе, родитеља и локалне самоуправе, усмерене на развој свести за спровођење и унапређивање безбедности и здравља на раду.

У оквиру Програма безбедности и здравља на раду, орган управљања у школи је у складу са Законом о основама система образовања и васпитања, донео два општа правна акта која уређују тематику везану за безбедност и здравље на раду запослених и ученика. То су Правилник о безбедности и здрављу на раду и Правилник о мерама, начину и поступку заштите и безбедности ученика за време боравка у школи и свих активности које организује Техничка школа Пожега.

Правилником о безбедности и здрављу на раду се у складу са Законом о безбедности и здрављу на раду уређује спровеђење безбедности и здравља на раду запослених у Техничкој школи, у циљу стварања безбедних услова рада, заштите живота, здравља и радне способности запослених.

Право на безбедност и здравље на раду имају и друга лица која учествују у радном процесу, а нису у радном односу код послодавца, као и лица која се затекну у радној околини ради обављања одређених послова код послодавца, ако је послодавац о њиховом присуству обавештен.

Школа је дужна да спроводи мере безбедности и здравља на раду у виду:

- Превентивног и периодичног прегледа и испитивања опреме за рад
- Испитивања услова радне околине
- Доношења акта о процени ризика
- Оспособљавања запослених за безбедан и здрав рад
- Вођења евиденција везаних за повреде на раду
- Осигурања запослених од повреда на раду

Запослени у школи су дужни да:

- поштују прописе о безбедности и здрављу на раду
- обавесте Послодавца о свакој врсти потенцијалне опасности која би могла да утиче на безбедност и здравље на раду
- наменски користе средства и опрему личне заштите
- подвргну се провери да ли су под утицајем алкохола или других опојних средстава по налогу лица за безбедност и здравље на раду
- истакну своје здравствене недостатке приликом ступања на рад

- учествују у пружању прве помоћи приликом повреде на раду, и
- да не пуше где је то забрањено.

Правилником о мерама, начину и поступку заштите и безбедности ученика за време боравка у школи и свих активности које организује школа обезбеђује се ученицима право на заштиту и безбедност и то:

- у школској згради и школском дворишту,
- на путу између куће и школе,
- ван школске зграде и школског дворишта – за време остваривања образовно-васпитног рада или других наставних и ваннаставних активности које организује школа.

Одељењски старешина и предметни наставници су у обавези да у свакодневном контакту са ученицима, а нарочито на часовима одељењске заједнице и одељењског старешине, ученике упознају са опасностима са којима се могу суочити за време боравка у школи и извођења других активности које организује школа, као и са начином понашања којим би се те опасности могле избећи или отклонити.

Школа сарађује са државним органима, органима општине и другим субјектима и надлежним институцијама са којима је таква сарадња потребна у поступку обезбеђивања и спровеђења мера утврђених овим правилником.

18.1 Програм Тима за унапређење менталног здравља

Активности	Циљна група	Циљ	Носиоци активности
Формирање тима за унапређивање менталног здравља	Наставници, стручни сарадници	Унапређивање организације и реализације активности у области менталног здравља	директор
Дисеминација програма стручног усавршавања „Унапређивање компетенција запослених у систему образовања у области заштите менталног здравља младих“ - презентовање, обука, материјал	Наставници /запослени	Подизање нивоа свести о значају превенције у области менталног здравља	Стручни сарадници
Отварање електронске адресе „Желим да ти кажем“	ученици	Унапређење и проширивање могућности ученика за подршком у области менталног здравља	педагошко-психолошка служба
Формирање Вршњачког тима за заштиту од насиља	Ученици	Оспособљивање ученика за пружање вршњачке подршке и промоцију здравих стилова живота	педагошко-психолошка служба
Обележавање Светског дана менталног здравља - едукативни материјал/смернице за родитеље, смернице за	Ученици, родитељи	Подизање нивоа свести и осетљивости за проблематику менталног здравља	Стручни сарадници, одељењске старешине

ученике- сајт школе и родитељске и ученичке гугл групе		-унапређена знања и вештине ученика и родитеља из области заштите менталног здравља	
Спортско такмичење ученици наставници	Ученици	промоција здравих стилова живота, сарадње и ненасиља у спорту	Ученички парламент, наставници физичког васпитања, наставници биологије, стручни сарадници
Радионице за ученике на ЧОС стереотипи, предрасуде, дискриминација, толеранција	Ученици	Унапређивање односа заснованих на међусобном поштовању, сарадњи и солидарности уз уважавање различитости	Одељењске старешине, стручни сарадници
Анкетирање ученика првог разреда - процњивање адаптације ученика првог разреда	ученици I разреда. Одељења старијих разреда где је уочена потреба за додатном специфичном подршком	Уочавање проблема у адаптацији ученика и дефинисање плана подршке за ученике	Стручни сарадници
Тематски родитељски састанци на тему: Ментално здравље младих	Родитељи	Унапређена знања и вештине родитеља из области заштите менталног здравља.	Стручни сарадници, одељењске старешине првог разреда

19. ДРУГИ ПРОГРАМИ ОД ЗНАЧАЈА ЗА ШКОЛУ

19.1 Програм обезбеђивања квалитета развоја установе

Тим за обезбеђивање квалитета и развој установе чине представници запослених, родитеља, локалне самоуправе, стручни сарадници и директор школе.

Тим има следеће надлежности : прати обезбеђивање и унапређивање квалитета образовно – васпитног рада у установи; стара се о остваривању школског програма; стара се о остваривању циљева и стандарда постигнућа ; стара се о развоју компетенција; вреднује резултате рада наставника, васпитача и стручних сарадника; прати и утврђује резултате рада ученика и одраслих;

Активности/садржаји
Анализа стандарда квалитета рада установа
Прилагођавање и израда инструмената за самовредновање рада школе
Примена свих релевантних података из извештаја самовредновања и развојног плана школе у циљу развоја школе
Прављење акционог плана у сарадњи са Тимом за самовредновање на основу резултата самовредновања кључне области Настава и учење
Вредновање рада директора, наставника и стручних сарадника од стране ученика – спровођење истраживања
Обрада и анализа података и индивидуалне повратне информације запосленима
Информисање Наставничког већа о резултатима на нивоу школе
Предузимање одговарајућих мера за наставнике чија је просечна оцена била испод 3,5
Пријем и обрада захтева наставника и стручних сарадника у поступку стицања звања
Давање мишљења по захтевима
Посете часовима
- анализа посећених часова и предлог мера за унапређење
- индивидуална анализа резултата вредновања од стране ученика за сваког наставника и предлог мера за унапређивање
- праћење стручног усавршавања наставника (унутрашњег и спољашњег)
Израда акционих планова за унапређивање компетенција наставника на основу резултата самовредновања и спољашњег вредновања

19.2 Програм друштвених активности ученика

19.2.1 Програм одељењских заједница ученика

Одељењска заједница је основни облик организовања ученика, коју чине сви ученици једног одељења. Конституише се на почетку сваке школске године избором руководства, договором о плану рада и избором представника у Ученичком парламенту.

Функције одељењске заједнице су:

- доношење програма и правила рада одељењске заједнице;
- учествовање у планирању, припремању и реализацији наставе, слободних активности, изграђивање одговорног односа појединца и целе одељењске заједнице према постојећим и усвојеним обавезама и учешће у процени резултата, успеха и владања ученика;
- организовање радних активности и акција којима одељењска заједница учествује у остваривању текућих задатака : програма друштвено-корисног рада, професионалне оријентације, здравственог васпитања, заштите и унапређивања животне средине, васпитање за хумане односе међу људима, половима и одговорно родитељство;
- разматрање актуелних друштвених питања из области друштвено-политичких и других збивања;
- критичко и самокритичко разматрање рада и понашања сваког појединца, решавање неспоразума и изграђивање сарадничких односа међу ученицима и са наставницима;
- организовање разноврсног друштвено-забавног, културног, рекреативног живота одељења.

План рада одељењских заједница је саставни део *Годишњег плана рада*. У школи функционишу 20 одељењске заједнице којима руководе председници. У оквиру одељењских заједница разматрају се питања од значаја за одељење у целини, групу ученика или појединачног ученика у вези са реализовањем наставног процеса, додатне подршке, васпитног рада. Подршку раду одељењске заједнице пружа пре свега одељењски старешина, али и директор и стручни сарадник, педагог. У одељењским заједницама развијају се социјалне вештине, функционисање у оквиру колектива, толеранција, солидарност, пружање помоћи и подршке ученицима који

имају потребу за тим, развија другарство. Одељењска заједница бира два своја представника за Ученички парламент школе.

19.2.2 Програм Ученичког парламента

Ученички парламент чине по два представника сваког одељења. Радом Ученичког парламента руководи председник.

Циљ рада Ученичког парламента је старање о поштовању права ученика у школи и унапређење квалитета рада школе.

Задаци рада Ученичког парламента су:

- давање мишљења и предлога стручним органима, Школском одбору, Савету родитеља и директору о правилима понашања, годишњем плану рада, школском развојном плану, школском програму, начину уређивања школског простора, избору уџбеника, слободним ваннаставним активностима, учешћу на спортским и другим такмичењима и организацији манифестација ученика у школи и ван ње и другим питањима од значаја за образовање и васпитање ученика,
- разматрање односа ученика и наставника и стручних сарадника и атмосфере у школи,
- обавештавање ученике о питањима од посебног значаја за њихово школовање и о активностима Ученичког парламента,
- активно учествовање у процесу планирања развоја школе и самовредновања школе,
- предлагање чланова Стручног актива за развојно планирање из реда ученика.

Паламент бира два представника ученика који учествују у раду проширеног сазива Школског одобра. План рада Ученичког парламента је саставни део Годишњег плана рада.

19.2.3 Програм рада одељењског старешине

Програм рада одељењских старешина спада у групу васпитних програма који се у школи спроводе, а пре свега у циљу подршке развоју личности ученика и неговања сарадње са родитељима.

Одељењске старешине координирају радом одељења и одељењског већа. Они свој програм реализују кроз одржавање часова одељењског старешине, одржавање родитељских састанака, сазивање и вођење одељењских већа, консултације и саветовање са ученицима, родитељима, стручним сарадницима, директором и предметним наставницима.

Рад одељењског старешине има следеће циљеве:

а) **У одељењу:** Формирање и неговање колективног духа, развијање другарства међу ученицима, формирање односа искрености и сарадње са професорима, сузбијање "лажне солидарности", развијање радних навика и одговорности, формирање позитивног односа према школској имовини, развијање свестраних и разноврсних интересовања ученика, праћење њиховог здравственог стања, помоћ у професионалном усмеравању и друго.

б) **У одељењском већу:** Координација и сарадња са члановима већа ради што успешније реализације свих предвиђених планова и побољшање квалитета васпитно образовног рада, налажење и заједничко спровођење ефикаснијих мера за побољшање резултата рада, уз

правовремено информисање о свим значајним чињеницама у одељењу, размена искустава путем консултација и посета часова члановима већа и слично.

в) **Са родитељима:** Упознавање родитеља са проблемима и успесима у учењу и дисциплини њихове деце, прикупљање података о социјално–економским условима и развојним проблемима ученика, остваривању сарадње у предузимању и спровођењу заједничких мера ради постизања образовно-васпитних циљева.

Планови рада одељењских старешина се налазе у оквиру *Годишњег плана рада*. Међу значајније активности које спроводи одељењски старешина спадају:

- креирање програма, активности и акција одељењске заједнице;
- праћење укупног наставног процеса за одељење - реализације, постигнућа, редовност вредновања знања, стагнације у напредовању, потребе за додатном подршком;
- подучавање или информисање о техникама учења и планирању слободног времена;
- учење усмерено на компетенције, исходе и стандарде
- информисање родитеља на родитељским састанцима, као и у индивидуалним контактима са њима;
- прикупљање, израђивање, класификовање документације о ученицима и њиховим активностима;
- контролисање општег стања одељења, безбедности ученика и поштовања права ученика;
- спровођење појачаног васпитног рада са ученицима;
- саветовање у вези са професионалном оријентацијом;
- подстицање развијања позитивних друштвених вредности;
- нове улоге и нове компетенције наставника (професионалац, истраживач и креатор)
- пружање помоћи и подршке ученицима, родитељима, предметним наставницима и др.

Сваки одељењски старешина својим програмом рада утврђује број и садржај родитељских састанака који ће бити одржани током године (најмање четири, а по потреби и више). Одељењски старешина може реализовати и групне родитељске састанке (ПП служба, наставници, ученици) уколико процени да су они сврсисходнији. На родитељским састанцима поред утврђених садржаја који се тичу анализе успеха и владања, реализације наставе, организације излета, екскурзија, рада ваннаставних активности биће реализоване и неке од педагошко-психолошких и здравствених тема. У организацији родитељских састанака и избору садржаја разговора велико учешће ће узети психолог, педагог и директор школе. Обавеза сваког одељенског старешине је да на време пријаве одржавање родитељског састанка и поделе позивнице за исти. Тако ће на време све потребне информације стизати до родитеља а руководство школе биће у прилици да непосредно одговара на питања родитеља о свим актуелним дешавањима у школи, уколико се укаже потреба, организоваће се и ванредни родитељски састанци за поједина одељења – разреде током трајање школске године.

Индивидуални контакти са родитељима имају за циљ међусобно информисање о напредовању и укупном психофизичком и социјалном развоју ученика. Сваки одељењски старешина прима родитеље у време које сам одреди и о томе води посебну документацију. Посебно је важно интензивирати рад са родитељима ученика који показују изузетно напредовање или стагнирање

у раду. Такође родитељи имају могућност за индивидуалне састанке са стручним сарадницима у циљу решавања проблема застоја у учењу, развоју, понашању итд. У електронском дневнику родитељи могу да виде распоред индивидуалних састанака одељењског старешине са родитељима, ради што бољег информисања родитеља, а такође могу видети састанке са предметним наставницима.

19.3 Програм унапређивања сарадње са послодавцима у секторима којима припадају образовни профили средње стручне школе

Техничка школа већ дуги низ година има успешну сарадњу са послодавцима у свим секторима (електротехника, машинство и обрада метала, економија, право и администарција, трговина, туризам и угоститељство) којима припадају образовни профили школе. У циљу побољшања ове сарадње уочена је потреба да се се сарадња школе са компанијама у којима ученици реализују практичну наставу и учење кроз рад, као и међусобна сарадња компанија уреди кроз сређену документацију процеса сарадње са послодавцима на свим нивоима. Документација се односе на следеће процесе:

- Креирање школског предлога плана уписа (у складу са потребама привреде)
- Сарадња између одговорних лица из школе и одговорних лица именованих од стране послодавца
- Сарадња између инструктора у компанији и координатора учења кроз рад (наставника)
- Сарадња између инструктора из различитих компанија
- Сарадња између инструктора и ППС

Практичну наставу и професионалну праксу школа може да остварује у сарадњи са привредним друштвом, установом, другом организацијом или другим правним лицем у складу са Законом о средњем образовању и васпитању („Сл. гласник РС“, Закон о основама система образовања и васпитања : 88/2017-3, 27/2018-3 (др. закон), 27/2018-22 (др. закон), 10/2019-5,6/2020-20, 129/2021-9, 92/2023-332) и Правилником о реализацији практичне наставе и професионалне праксе ("Службени гласник РС", број 112/2020). Техничка школа у циљу унапређивања образовно-васпитног рада и задовољавања потреба послодавца имплементирала дуално образовање у складу са Законом о средњем образовању и васпитању („Сл. гласник РС“, бр. Закон о основама система образовања и васпитања : 88/2017-3, 27/2018-3 (др. закон), 27/2018-22 (др. закон), 10/2019-5,6/2020-20, 129/2021-9, 92/2023-332) члан 26а и Законом о дуалном образовању („Сл. гласник РС“ бр. 101/2017, 6/2020, 171 члан 2.) који дефинишу, Дуално образовање је модел реализације у систему средњег стручног образовања и васпитања у коме се кроз теоријску наставу и вежбе у школи и учење кроз рад код послодавца, стичу, усавршавају и изграђују знања, вештине, способности и ставови у складу са стандардом квалификације и планом и програмом наставе и учења. Школа својим дугогодишњим радом и улагањем у модернизацију и осавремењивање образовно-васпитног рада едукује високо квалитетан и стручан кадар за потребе привреде и локалне заједнице. Праћењем тржишта рада и захтева локалне привреда школа успоставља сарадњу са разним привредним субјектима на локалном и регионалном нивоу. У школи постоји дуга традиција доброг домаћина која се огледа у успостављању и неговању сарадње са социјалним партнерима усмереним ка континуираним подизањем исте на виши ниво, како у међуљудским односима, тако и пружању подршке школи

у било којој форми. Захваљујући отворености и спремности привредних субјеката ученицима и запосленима школе је омогућено да посете производне погоне, реализују практичну наставу, наставу у блоку, професионалну праксу и учење кроз рад. Привредни субјекти пратећи рад наставника и ученика у току школовања се опредељују да запосле ученике који су код њих похађали практичну наставу, наставу у блоку, професионалну праксу или учење кроз рад. Са привредним друштвима школа сваке године обнавља уговоре о реализацији практичне наставе, наставе у блоку и професионалне праксе, а у складу са Законом о средњем образовању и васпитању („Сл. гласник РС“, број Закон о основама система образовања и васпитања : 88/2017-3, 27/2018-3 (др. закон), 27/2018-22 (др. закон), 10/2019-5,6/2020-20, 129/2021-9, 92/2023-332, члан број 30) и Правилником о реализацији практичне наставе и професионалне праксе ("Службени гласник РС", број 112/2020). Ученици који наставу похађају по дуалном моделу образовања и њихови родитељи Уговоре о учењу кроз рад потписују са послодавцима, а такође и школа потписује Уговоре о дуалном образовању са послодавцима. Методе учења практичних облика наставе који се реализују у школи су учење посматрањем, опонашањем/имитирањем и вежбањем, учење кроз повратну информацију наставника, учење кроз решавање реалних проблема, учење кроз непосредни рад са материјалом и клијентима, увежбавање коришћења алата, уређаја и опреме, учење кроз израду нацрта, скица, прототипова и финалних производа, учење у виртуелном окружењу, учење кроз симулације и играње улога и слично. За образовне профиле који наставу похађају по класичном моделу, практични облици наставе који се изводе код послодавца, методе учења су обилазак радне средине, упознавање са радним местима и средствима за рад, посматрање процеса рада, демонстрацију процеса рада од стране запослених, ментора или наставника, индивидуална вежба ученика и извршавање предвиђених радних задатака уз надзор ментора или наставника. Школа у области машинства сарађује са фирмама: Потенс, Инмолд, АТМ, Перфом, Белом, а што се тиче економије, права и администрације Рзав Ариље, Мрвица, МЦС системи, Путеви Пожега, Рекс транс Ариље, Смиљанић Комерц. За подручје рада трговина, угоститељство и туризам сарадња је остварена са хотелима у Лучанима, Пожеги, Црни врх Дивчибаре, као и туристичким организацијама Пожега и Ариље.

19.4 Програм војне обуке

Чланом 79а Закона о војној, радној и материјалној обавези ученици средњих школа су дефинисани као категорија грађана грађана која се стицањем практичних знања и вештина кроз систем образовања и васпитања обучава за потребе одбране земље у условима ванредног и ратног стања. Министарство одбране уз подршку Министарства просвете, науке и технолошког развоја је покренуло Иницијативу за увођење садржаја обуке у школски систем Републике Србије. Одредбама Закона о војној, радној и материјалној обавези прописано је да и ученици средњих школа припадају оној категорији грађана који треба да стекну знања и вештине „за потребе одбране земље у условима ванредног и ратног стања“. Програм војне обуке има за циљ да се створе услови да ученици завршних разреда средње школе стекну основна знања о систему одбране, да се упознају са својим правима и обавезама, као и да развију свест о потреби одбране земље и значају неговања патриотских осећања. Предвиђено је да се теме реализују факултативно током четири часа одељењског старешине и да буду груписане на следећи начин:

ЧАС БРОЈ 1	Место, улога и задаци Војске Србије у систему безбедности и одбране Републике Србије
	Војна обавеза у Републици Србији
	Радна и материјална обавеза у Републици Србији
ЧАС БРОЈ 2	Како постати официр Војске Србије
	Како постати професионални војник
	Физичка спремност – преуслов за војни позив
ЧАС БРОЈ 3	Служба осматрања и обавештавања
	Облици неоружаног отпора
	Бојни отрови, биолошка и запаљива средства
	Цивилна заштита
ЧАС БРОЈ 4	Тактичко-технички зборови

19.5 Програм једносменског обогаћеног рада

Област деловања	<p>Превенција насиља Ментално здравље Медијска и читалачка писменост</p>
Назив активности	<p>Превенција насиља / вештине комуникације – радионице за ученике (идентитет и самопоштовање, емпатија и поштовање, сарадња и тимски рад, управљање конфликтима, комуникација), вршњачка едукација, аплицирање на конкурсе на тему насиља, израда презентација, промотивног материјала, итд. Активности развоја социјалних вештина и тимског рада.</p> <p>Важност бриге за ментално здравље – митови о менталном здрављу, анксиозност, стрес, љутња, уверења, подршка, управљање мислима</p> <p>Медијска писменост – анализа медијских садржаја (штампаних, писаних, визуелних)</p> <p>Читалачка писменост – повезивање информација, извлачење закључака изван експлицитно наведених информација, повезивање текста са личним искуством и знањем, увиђање разлика између чињеница и мишљења.</p>
Циљеви и очекивани исходи активности	<p>ПРЕВЕНЦИЈА НАСИЉА</p> <p>Циљ: смањити ниво толеранције на насиље и подстицати сарадњу између ученика у борби против насиља. Освешћивање значаја личне иницијативе у борби против насиља.</p> <p>Опште кључне компетенције: Комуникација: уважава саговорника – реагује на садржај комуникације, а не на личност саговорника; Дигитална компетенција: помоћу ИКТ уме да представи, организује, структурира и форматира информације користећи на ефикасан начин могућности датог ИКТ средства; препознаје ризике и опасности при коришћењу ИКТ и у односу на то одговорно поступа; Решавање проблема: ученик проналази, осмишљава могуће решење проблемске ситуације; Сарадња: активно слуша и поставља релевантна питања поштујући саговорнике и сараднике, а дискусију заснива на аргументима; конструктивно доприноси решавању разлика у мишљењу и ставовима и при том поштује друге као равноправне чланове групе; Одговорно учење у демократском друштву: активно учествује у животу школе и заједнице тако што поштује друге учеснике као једнако вредне аутономне особе и њихова људска и мањинска права и тако што се супротставља различитим формама насиља и дискриминације; својим активностима у школи и заједници афирмише дух толеранције, равноправности и дијалога.</p> <p>Исходи: ученици ће бити у стању да – прихватају различите групе и интересовања, поштују себе и друге, препознају различите облике насиља, увиде узрочно-последичне везе својих поступања и појавних облика насиља, разумеју значај мера превенције за спречавање насиља, на креативан начин подстакну вршњаке и локалну заједницу у борби против насиља, осмишљавају мере за превенцију насиља.</p> <p>Вештине комуникације</p> <p>Циљ: оспособљавање ученика за конструктивно решавање конфликта и употребу асертивне комуникације.</p> <p>Опште кључне компетенције: Комуникација: активно доприноси неговању културе дијалога, уважавању и неговању различитости и поштовању основних норми комуникације; уважава</p>

саговорника – реагује на садржај комуникације, а не на личност саговорника; идентификује позицију (тачку гледишта) саговорника и уме да процени адекватност аргументације и контрааргументације за ту позицију; у ситуацији комуникације, изражава своје ставове, мишљења, осећања, вредности и идентитете на позитиван, конструктиван и аргументован начин како би остварио своје циљеве и проширио разумевање света, других људи и заједница; **Решавање проблема:** ученик упоређује различита могућа решења проблемске ситуације преко релевантних критеријума, уме да објасни шта су предности и слабе стране различитих решења и да се определи за боље решење; ученик припрема примену изабраног решења, прати његову примену усклађујући се са новим сазнањима које стиче током примене датог решења и успева да реши проблемску ситуацију; ученик вреднује примену датог решења, идентификује његове добре и слабе стране и формулише препоруке за наредно искуство са истим или сличним проблемским ситуацијама; **Сарадња:** активно слуша и поставља релевантна питања поштујући саговорнике и сараднике, а дискусију заснива на аргументима; **Одговорно учешће у демократском друштву:** својим активностима у школи и заједници афирмише дух толеранције, равноправности и дијалога; критички и аргументовано учествује у разматрању отворених питања за која је заинтересован поштујући разлике у мишљењу и интересима и даје лични допринос постизању договора.

Исходи: ученици ће бити у стању да - разликују успешну од неуспешне комуникације и анализирају факторе који доводе до успешног споразумевања међу људима, препознају узрок, врсте и функцију конфликта и значај сопствених емоција у приступу конфликту, примењују технике ненасилне комуникације, примењују конструктивне стилове и исходе решавања конфликт, уоче поступке који доводе до конфликта и начине понашања људи у конфликту.

ВАЖНОСТ БРИГЕ ЗА МЕНТАЛНО ЗДРАВЉЕ

Циљ: Промовисање и унапређивање социјалног и емоционалног благостања, стварање позитивног окружења за ученике, које ће им бити подстицајно за учење и подржавати их у њиховом даљем развоју.

Опште кључне компетенције: **Комуникација:** У ситуацији комуникације, изражава своје ставове, мишљења, осећања, вредности и идентитете на позитиван, конструктиван и аргументован начин како би остварио своје циљеве и проширио разумевање света, других људи и заједница; **Решавање проблема:** ученик проналази/осмишљава могућа решења проблемске ситуације; ученик упоређује различита могућа решења проблемске ситуације преко релевантних критеријума, уме да објасни шта су предности и слабе стране различитих решења и да се определи за боље решење; **Сарадња:** конструктивно, аргументовано и креативно доприноси раду групе, усаглашавању и остварењу заједничких циљева; доприноси постизању договора о правилима заједничког рада и придржава их се током заједничког рада; активно слуша и поставља релевантна питања поштујући саговорнике и сараднике, а дискусију заснива на аргументима; конструктивно доприноси решавању разлика у мишљењу и ставовима и при томе поштује друге као равноправне чланове групе; **Одговоран однос према здрављу:** Бира стил живота имајући на уму добре стране и ризике тог избора

Исходи: ученици ће бити у стању да – преузме одговорност за своје ментално здравље, да предузму активности у циљу унапређивања квалитета свог живота, сопственог раста и развоја, успостављања квалитетнијих међуљудских односа, развоја аутентичности.

МЕДИЈСКА ПИСМЕНОСТ

Циљ: Оспособљавање ученика да критички прихватају медијске садржаје, да медијске поруке протумаче на прави начин и да на њих адекватно реагују.

Опште кључне компетенције: **Компетенција за целоживотно учење:** Разликује чињенице од интерпретација, ставова, веровања и мишљења; препознаје и продукује аргументацију за одређену тезу, разликује аргументе према снази и релевантности. **Комуникација:** Активно доприноси неговању културе дијалога, уважавању и неговању различитости и поштовању основних норми комуникације; Ученик познаје специфичне карактеристике различитих модалитета комуникације (усмена и писана, непосредна и посредована комуникација, нпр. телефоном, преко интернета); **Рада с подацима и информацијама:** Зна да је за разумевање догађаја и доношење компетентних одлука потребно имати релевантне и поуздане податке; Уме да пореди различите изворе и начине добијања података, да процењује њихову поузданост и препозна могуће узроке грешке; Зна разлику између података и њиховог тумачења, зна да исти подаци, у зависности од контекста, могу имати различита тумачења и да тумачења могу да буду пристрасна; **Сарадња:** Доприноси постизању договора о правилима заједничког рада и придржава их се током заједничког рада; Активно слуша и поставља релевантна питања поштујући саговорнике и сараднике, а дискусију заснива на аргументима; Конструктивно доприноси решавању разлика у мишљењу и ставовима и при томе поштује друге као

	<p>равноправне чланове групе; Одговорно учеће у демократском друштву: Критички и аргументовано учествује у разматрању отворених питања за која је заинтересован поштујући разлике у мишљењу и интересима и даје лични допринос постизању договора; Естетичка компетенција: Показује осетљивост за естетску димензију у свакодневном животу и има критички однос према употреби и злоупотреби естетике.; Разликује чињенице од интерпретација, ставова, веровања и мишљења; препознаје и продукује аргументацију за одређену тезу, разликује аргументе према снази и релевантности.</p> <p>ЧИТАЛАЧКА ПИСМЕНОСТ</p> <p>Циљ: Развијање способности код ученика да разумеју прочитани текст, повезују информације, извлаче закључке изван експлицитно наведених информација, повезују текст са личним искуством и знањем, увиђају разлике између чињеница и мишљења.</p> <p>Опште кључне компетенције: Компетенција за целоживотно учење: Активно конструише знање; уочава структуру градива, активно селекује познато од непознатог, битно од небитног; уме да резимира и елаборира основне идеје; Познаје различите врсте текстова и уме да изабере адекватну стратегију читања; Комуникација: Активно доприноси неговању културе дијалога, уважавању и неговању различитости и поштовању основних норми комуникације; Уме јасно да искаже одређени садржај, усмено и писано, и да га прилагоди захтевима и карактеристикама ситуације: поштује жанровске карактеристике, ограничења у погледу дужине, намену презентације и потребе аудиторијума; Уважава саговорника – реагује на садржај комуникације, а не на личност саговорника; идентификује позицију (тачку гледишта) саговорника и уме да процени адекватност аргументације и контрааргументације за ту позицију; У ситуацији комуникације, изражава своје ставове, мишљења, осећања, вредности и идентитете на позитиван, конструктиван и аргументован начин како би остварио своје циљеве и проширио разумевање света, других људи и заједница; Сарадња: Конструктивно, аргументовано и креативно доприноси раду групе, усаглашавању и остварењу заједничких циљева; Доприноси постизању договора о правилима заједничког рада и придржава их се током заједничког рада; Активно слуша и поставља релевантна питања поштујући саговорнике и сараднике, а дискусију заснива на аргументима; Конструктивно доприноси решавању разлика у мишљењу и ставовима и при томе поштује друге као равноправне чланове групе; Одговорно учеће у демократском друштву: Својим активностима у школи и заједници афирмише дух толеранције, равноправности и дијалога; Изражава на афирмативан начин свој идентитет и поштује другачије културе и традиције и тако доприноси духу интеркултуралности; Естетичка компетенција: Повезује уметничка и културна дела са историјским, друштвеним и географским контекстом њиховог настанка; Уме да анализира и критички вреднује уметничка дела која су представници различитих стилова и епоха, као и дела која одступају од карактеристика доминантних праваца; Вреднује алтернативне уметничке форме и изразе (субкултурна дела);</p>
Опис активности	<p>Превенција насиља - Вештине комуникације – ученици ће кроз радионице радити на освећивању сопственог идентитета и самопоштовања, развијању емпатије и поштовања, управљању конфликтима, развијању асертивне комуникације. Стечена знања ће примењивати кроз вршњачку едукацију, аплицирање на конкурсе на тему насиља, израду презентација, промотивног материјала, итд.</p> <p>Важност бриге за ментално здравље – кроз реализацију радионица и израду промотивних материјала ученици ће промовисати значај менталног здравља у циљу стварања позитивног окружења за ученике. Стечена знања ће примењивати кроз вршњачку едукацију, аплицирање на конкурсе на тему менталног здравља, израду презентација, промотивног материјала, итд.</p> <p>Медијска писменост – ученици ће кроз непосредни рад и кроз пројектну наставу анализирати различите медијске садржаје: новине, часописе, фотографије, филмове, телевизијске садржаје, садржаје на друштвеним мрежама и на тај начин освестити могућности медијске манипулације, да медијске поруке протумаче на прави начин и да на њих адекватно реагују.</p> <p>Читалачка писменост - ученици ће кроз непосредни рад и кроз пројектну наставу анализирати различите текстове.</p>

20. ПРОГРАМ ИЗРАДЕ ИОП-А

20.1 Испитивање детета уписаног у школу

У поступку испитивања детета уписаног у школу, школа може да утврди потребу за доношењем индивидуалног образовног плана или додатном подршком за образовање. Ако додатна подршка захтева финансијска средства, упућује писмени захтев изабраном лекару надлежног дома здравља за процену потреба за пружањем додатне образовне, здравствене или социјалне подршке које утврђује интересорна комисија.

20.2 Прикупљање података и формирање документације о ученику

Сви запослени у образовно-васпитним и васпитно-образовним установама имају обавезу да прате развој и напредовање ученика у току учења и развоја вештина за учење, социјалног развоја, развоја комуникације и самосталности.

Ако се у том поступку утврди да ученик не остварује очекиване исходе образовања и васпитања или су резултати које ученик остварује значајно изнад нивоа општих и посебних стандарда, приступа се прикупљању података, ради формирања неопходне документације за пружање додатне подршке у образовању и васпитању.

Ти подаци се прикупљају из различитих извора (од родитеља, односно старатеља детета или ученика, стручњака ван образовне установе који добро познаје дете, односно ученика, од вршњака и самог детета, односно ученика, на начин на који је то могуће), при чему се користе различите технике (систематско посматрање активности детета, односно ученика у различитим ситуацијама, тестирање, као и интервјуисање и попунавање упитника од стране ученика и других који познају дете, односно ученика). Медицински налази су, по потреби, саставни део документације.

На основу прикупљених података и документације стручни сарадник координира израду и у сарадњи са наставником, одељењским старешином израђује педагошки профил ученика.

20.3 Педагошки профил ученика

Педагошки профил садржи опис образовне ситуације ученика и основ је за планирање индивидуализованог начина рада са дететом, односно учеником.

Полазна основа за израду образовног или педагошког профила јесте члан 77. Закона о основама образовања и васпитања:

- Вештине учења како се учи,
- Социјалне вештине,
- Комуникацијске вештине,
- Самосталност и брига о себи.

Педагошки профил је концизан и прецизан опис ученика који ће обезбедити да се идентификују и процене јаке стране ученика и његове потребе за подршком у образовању. Идентификовање јаких и слабих страна ученика помаже тиму за пружање додатне подршке да планира потребе за подршком, као и врсте интервенција и ресурсе који ће омогућити напредак у образовању. Подаци у профилу се износе јасним, концизним и разумљивим језиком објективних чињеница, и морају се избегавати претпоставке, интерпретације, стручни термини и сл.

У оквиру одељка о вештинама учења и како се учи, прикупљају је подаци о:

- општим школским постигнућима,
- текућем владању вештинама мишљења,
- мотивацији ученика, представи о себи као особи која учи или ученику, ставови према школовању,
- да ли ученик има сметње које лоше утичу на ученикова образовна постигнућа

У области социјалних вештина, прикупљају се информације о:

- учениковим односима са другим људима
- способности личног прилагођавања различитим социјалним контекстима
- школска пријатељства, као и врсте и начини игре/забаве са вршњацима (у појединим ситуацијама) а социјалне вештине/компетенције могу да укључе и начин поздрављања других особа, начин узимања речи током разговора, вештине одржавања разговора и сл.

У области комуникације, прикупљају се подаци о:

- модалитетима комуникације које ученик користи да прими информације од других и да да (пружи) информације другима,
- евентуалном постојању сметњи везаних за слух, вид, говор или други вид комуникације (укључујући и невербалну), које утичу на његово укључивање и учешће у образовању,
- да ли ученик у потпуности влада језиком на коме се школује.

Када је у питању самосталност и брига о себи, прикупљају се подаци о:

- начину обављања дневних обавеза и активности које се тичу учениковог учествовања у образовању,
- евентуалном постојању сметњи везаних за самостално кретање и обављање дневних обавеза и да ли уочене моторичке, физичке и/или чулне сметње утичу на његово укључивање и учешће и напредовање у образовању.
- укупном здравственом стању ученика, тј. да ли ученик има текућих здравствених тешкоћа (постојање адекватне медицинске документације) и да ли оне утичу на укључивање у образовни процес.

Као последња област, прикупљају се подаци о утицају спољашњег окружења за учење, односно подаци о породичним и другим условима који могу да утичу на учење и напредовање ученика.

На основу педагошког профила, идентификују се приоритетне области и потребе за подршком детету у образовно-васпитној установи.

20.4 Индивидуализован начин рада

На основу педагошког профила ученика утврђују се:

- подручја у којима постоји потреба за додатном подршком у образовању и васпитању и
- планира се отклањање физичких и комуникацијских препрека (индивидуализован начин рада) у образовно-васпитном, односно васпитно-образовном раду.

Отклањање физичких и комуникацијских препрека (индивидуализован начин рада) у установи остварују се путем:

- прилагођавања простора и услова у којима се одвија настава у школи (отклањање физичких баријера, осмишљавање додатних и посебних облика активности, израде посебног распореда активности итд.),

- прилагођавања метода рада, наставних средстава и помагала и дидактичког материјала, а посебно приликом увођења нових садржаја, начина задавања задатака, праћења брзине и темпа напредовања, начина усвајања садржаја, провере знања, организације учења, постављања правила понашања и комуникације.

Планиране мере за отклањање физичких и комуникацијских препрека (индивидуализован начин рада) у установи, уписују се у Образац 1 који је одштампан уз Правилник о ближим упутствима за утврђивање права на индивидуални образовни план, његову примену и вредновање.

20.5 Право на ИОП

Право на ИОП има сваки ученик који има потребу за додатном подршком у образовању и васпитању због тешкоћа у приступању, укључивању, учествовању или напредовању у васпитно-образовном или образовно-васпитном раду, ако те тешкоће утичу на остваривање општих исхода образовања и васпитања, а нарочито ако ученик:

- има тешкоће у учењу (због специфичних сметњи учења, или проблема у понашању и емоционалном развоју),
- има сметње у развоју или инвалидитет (телесне, моторичке, чулне, интелектуалне или вишеструке сметње),
- потиче, односно живи у социјално нестимулативној средини (социјално, економски, културно, језички сиромашној средини или дуготрајно борави у здравственој, односно социјалној установи),
- из других разлога остварује право на подршку у образовању.
- ученик са изузетним способностима који стиче основно и средње образовање и васпитање.

20.6 Покретање иницијативе за утврђивање права на ИОП

Иницијативу може да покрене стручни тим за инклузивно образовање, а на основу процене потреба за ИОП-ом коју може да да:

- одељењски старешина,
- наставник/ица,
- стручни сарадник/ица,
- родитељи.

Када покретач иницијативе није родитељ, школа је дужна да писаним путем обавести родитеље или старатеље да је овај предлог покренут.

Стручни тим за инклузивно образовање покреће предлог за доношење ИОП-а ако дете, односно ученик не постиже исходе образовања, односно опште и посебне стандарде постигнућа због сметњи у развоју и инвалидитета, или ако би ученик, због његових изузетних способности, могао да постигне или већ постиже резултате који су изнад нивоа општих и посебних стандарда. Предлог садржи образложене разлоге за покретање предлога за утврђивање права на ИОП, као и доказе о претходно организованом индивидуализованом начину рада са дететом, односно учеником.

Родитељ, односно старатељ, својим потписом потврђује да је у потпуности упознат са покретањем предлога за утврђивање права на ИОП, разлозима за његово покретање као и да је сагласан да се приступи изради ИОП-а.

Изузетно, ако родитељ, односно старатељ не да сагласност за израду ИОП-а, ни након предузетих мера од стране стручног сарадника, васпитача детета, односно наставника ученика или стручног тима за инклузивно образовање, ради заштите детета, односно ученика, примењује се индивидуализовани начин рада, без ИОП-а.

20.7 Садржај ИОП-а

ИОП је писани документ установе, којим се планира додатна подршка у образовању и васпитању детета, односно ученика ако претходно прилагођавање и отклањање физичких и комуникацијских препрека и индивидуализација рада са учеником нису довеле до остваривања општих исхода образовања и васпитања, односно до задовољавања образовних потреба ученика са изузетним способностима.

ИОП садржи:

- личне податке и кратак опис развоја и образовне ситуације ученика,
- циљ образовно-васпитног рада, односно промену која додатном подршком треба да се достигне у подручју у којем се планира додатна подршка,
- операционализован опис подршке кроз низ појединачних активности односно корака и њихов редослед на часовима у одељењу, као и опис и распоред рада изван групе, односно одељења, када је то потребно,
- прилагођен начин рада, као и услова у којима се изводи образовно-васпитни рад (**ИОП 1**)
- прилагођен и измењен садржај образовно-васпитног рада, исхода и стандарда постигнућа и прилагођене стандарде за поједине или за све предмете у школи, односно исходе тих активности које кроз поступан процес доводе до циља додатне подршке (**ИОП 2**),
- лица која ће пружати подршку током реализације појединачних планираних активности,
- временски распоред, трајање, односно учесталост за сваку меру подршке у току планираних активности.

ИОП може да се донесе за део или област у оквиру наставног предмета, један наставни предмет, групу наставних предмета или за све садржаје, односно наставне предмете за разред који ученик похађа, као и за ваннаставне активности.

План активности

Предмет/област:	Циљ (очекивана промена): Укупно трајање:		
	Реализатори	Учесталост и трајање	Исход/очекивана промена и како ће се она проценити

Датум израде ИОП-а:

Датум следећег састанка за ревизију евалуацију ИОП-а:

Чланови ИОП тима (потписи):

стручни сарадник _____

родитељ/старатељ _____

наставник _____

20.8 Врсте ИОП-а

ИОП може да буде:

-прилагођен начин рада, као и услова у којима се изводи образовно-васпитни рад (**ИОП 1**) у коме се прецизно планира циљ пружања подршке која се односи на прилагођавање и обогаћивање простора и услова у којима се учи, прилагођавање метода рада, уџбеника и наставних средстава током образовно-васпитног процеса, активности и њихов распоред као и лица која пружају подршку,

-прилагођен и измењен садржај образовно-васпитног рада, исхода и стандарда постигнућа (**ИОП 2**) у коме се, осим већ наведеног, прецизно планира прилагођавање општих исхода образовања и васпитања, прилагођавање посебних стандарда постигнућа ученика у односу на прописане и прилагођавање садржаја за један, више или за све предмете. Изузетно, за ученика који стиче образовање по (**ИОП 2**), осим наставног програма може да се измени и наставни план, на основу мишљења интерресорне комисије за процену потреба за додатном образовном, здравственом и социјалном подршком ученику,

-обогачен и проширен програм који се примењује за ученике са изузетним способностима (**ИОП 3**).

Доношењу ИОП 2-а са измењеним садржајем, односно прилагођеним посебним стандардима постигнућа, претходи доношење, примена и вредновање ИОП-1а са прилагођеним начином рада и услова у којима се изводи образовно-васпитни рад, као и прибављено мишљење интерресорне комисије за процену потреба за додатном образовном, здравственом и социјалном подршком ученику.

20.9 Израда и доношење ИОП-а

Након добијања писане сагласности родитеља, а на основу предлога стручног тима за инклузивно образовање, односно тима за пружање додатне подршке ученику, који **израђује ИОП**, педагошки колегијум школе доноси ИОП.

У школи, стручни тим за инклузивно образовање, односно тим за пружање додатне подршке ученику чине:

- одељенски старешина,
- предметни наставник,
- стручни сарадник,
- родитељ, односно старатељ детета,
- у складу са потребама детета и педагошки асистент, односно пратилац за личну помоћ ученику, на предлог родитеља, односно старатеља.

Родитељ, односно старатељ даје сагласност за спровођење ИОП-а, у складу са Законом.

20.10 Примена ИОП-а

ИОП се остварује у оквиру заједничких активности у одељењу школе. Наставник при планирању свог рада у групи, односно одељењу, укључује мере и активности предвиђене ИОП-ом.

Изузетно, према потребама ученика, а на основу одлуке тима за пружање додатне подршке ученику, ИОП може да се остварује и ван одељења у школи.

У току примене ИОП-а у установи активно учествују сви чланови тима за пружање додатне подршке ученику.

Ако примена ИОП-а захтева финансијска средства, установа упућује писмени захтев интересорној комисији за процену потреба за додатном образовном, здравственом и социјалном подршком ученику.

20.11 Оцењивање ученика за које је израђен ИОП, полагање завршног испита

Ученик који стиче образовање у току примене ИОП-а оцењује се према ИОП-у, а у складу са прописом о оцењивању ученика у средњем образовању и васпитању. Завршни испит⁴, стручну матуру⁵, односно општу матуру⁶ овај ученик полаже у складу са прописаним програмом завршног испита, односно матуре, у складу са његовим моторичким и чулним могућностима односно условима које захтева одређена врста инвалидитета, уз неопходна прилагођавања која предлаже и образлаже тим за пружање додатне подршке ученику, а у складу са ИОП-ом.

20.12 Вредновање и измена ИОП-а

Вредновање ИОП-а врши се ради процене остварености циљева утврђених ИОП-ом. Оно може бити:

- Спољашње – које врши просветни саветник, односно саветник-спољни сарадник у току стручно-педагошког надзора. У оквиру вршења стручно-педагошког надзора утврђује се испуњеност услова у поступку доношења ИОП-а, вреднује се садржај и примена ИОП-а,
- Вредновање ИОП-а унутар установе врши се кроз самовредновање стручног тима за инклузивно образовање и тима за пружање додатне подршке ученику, према унапред утврђеној динамици у ИОП-у и према указаној потреби, у првој години уписа тромесечно, а у свакој наредној години два пута у току школске године; резултати вредновања обавезно се достављају стручном тиму за инклузивно образовање и педагошком колегијуму.

На основу резултата вредновања ИОП-а тим за пружање додатне подршке ученику израђује предлог измене и допуне односно прилагођавања ИОП-а потребама ученика.

Измена ИОП-а врши се у складу са напретком и развојем ученика: ако постигне планиране резултате пре очекиваног рока или не постиже очекиване резултате, односно у другим случајевима када настану промене у понашању ученика и у његовом окружењу.

Подаци о резултатима вредновања ИОП-а саставни су део документације која прати ИОП.

На основу вредновања, уз сагласност стручног тима за инклузивно образовање, педагошки колегијум доноси одлуку о даљој примени, изменама и допунама ИОП-а или престанку потребе за ИОП-ом, на предлог тима за инклузивно образовање, односно за пружање додатне подршке.

⁴ Завршни испит средњег стручног образовања полаже ученик након завршеног средњег стручног образовања у трогодишњем трајању, а одрасли након завршеног средњег стручног образовања. При том, ученик са сметњама у развоју, који полаже завршни испит може да буде ослобођен полагања дела испита из предмета за које су му током образовања прилагођавани стандарди постигнућа.

⁵ Стручну, односно уметничку матуру полаже ученик након завршеног средњег стручног образовања у четворогодишњем трајању, у стручној, односно уметничкој школи. При том, ученик са сметњама у развоју, који полаже стручну, односно уметничку матуру, може да буде ослобођен полагања дела испита из предмета за које су му током образовања прилагођавани стандарди постигнућа.

Одлука о наставку спровођења ИОП-а доноси се ако се утврди да планиране активности одговарају потребама ученика, или да се резултати могу очекивати након одређеног периода рада. Време спровођења ИОП-а може се продужити, уз сагласност родитеља, односно старатеља ученика.

Одлука о престанку потребе за ИОП-ом доноси се ако се утврди да се даљи напредак ученика може остваривати применом индивидуализованог начина рада.

Школски програм је наш одговор на захтеве модерног система стручног образовања!